ISBN 973-30-5278-7

Lei 2300

EDITURA DIDACTICĂ ŞI PEDAGOGICĂ, R.A., BUCUREŞTI, 1997

ISTORIA ROMÂNILOR IV

MINISTERUL ÎNVĂŢĂMÂNTULUI

DUMITRU ALMAŞ

ISTORIA ROMÂNILOR

Manual pentru clasa a IV-a

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

Prof. univ. dr. DUMITRU ALMAȘ

ISTORIA ROMÂNILOR

Manual pentru clasa a IV-a

Editura Didactică şi Pedagogică, R.A. – Bucureşti

Referent, Prof univ. dr. Ioan Scurtu

Actualul manual îl reproduce pe cel din anul 1996

ISBN 973-30-5278-7

© „Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate Editurii Didactice și Pedagogice, R.A., București".

Redactor, Prof. *Gabriel Stan*
Tehnoredactor și machetator, *Mircea Lăța*
Coperta, *Vladimir Baranovschi*

Ce este și de ce învățăm istoria

Ce ne învață istoria. Istoria înfățișează viața oamenilor, a popoarelor, din cele mai îndepărtate timpuri până azi. Ea ne arată cum au trăit oamenii, cum și-au făcut uneltele, casele, satele, orașele, cum și-au orânduit statele conducerea lor, care au fost conducătorii cei mai vrednici și ce fapte mai de seamă au săvârșit ei, ce războaie au purtat și câtă prietenie și pace au apărat.

Cum se scrie istoria. Oamenii învățați care scriu istorie se numesc **istorici.** Ca să afle adevărul despre faptele petrecute cu sute și chiar mii de ani în urmă, ei cercetează cu grijă inscripțiile de pe monumente, documentele, cronicile și memoriile scrise de oamenii care au trăit în vremuri de demult.

De asemenea, istoricii cercetează tot felul de urme ale vieții omenești din vechime: ruine de case și cetăți, unelte, arme, monede, peceți, diferite obiecte casnice și podoabe. Pe multe din acestea le-au descoperit **arheologii,** prin săpături. Cele mai valoroase se păstrează în muzee.

Toate faptele și întâmplările cuprinse în istorie sunt povestite întocmai cum s-au petrecut ele.

Pentru ce învățăm istoria. Istoria, adică viața și faptele săvârșite de înaintași, a fost, este și va fi, totdeauna, un prețios izvor de învățătură pentru urmași.

Marele nostru istoric, Nicolae Bălcescu, socotea că *«Istoria este cea dintâi carte a unei nații»,* adică a unui popor. Prin aceasta voia să spună că istoria cuprinde cele mai de preț învățături pe care trebuie să le știe și să le îndrăgească fiecare om.

Toate popoarele își au povestea vieții lor, deci istoria lor. Poporul român are o istorie foarte zbuciumată, bogată în fapte de vitejie și de eroism.

Cea mai mare parte a locuitorilor țării noastre – România – o formează românii. Dar, alături de români, în țara noastră trăiesc și alte naționalități, cum sunt: maghiari, germani, sârbi și alții.

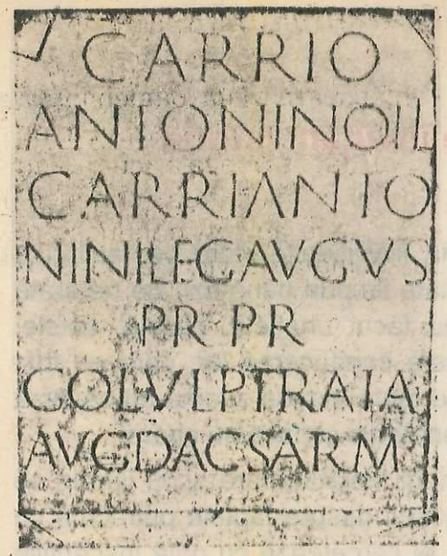

Inscripție romană pe o lespede din piatră

Pecete

Monede vechi

Pagină dintr-o carte veche

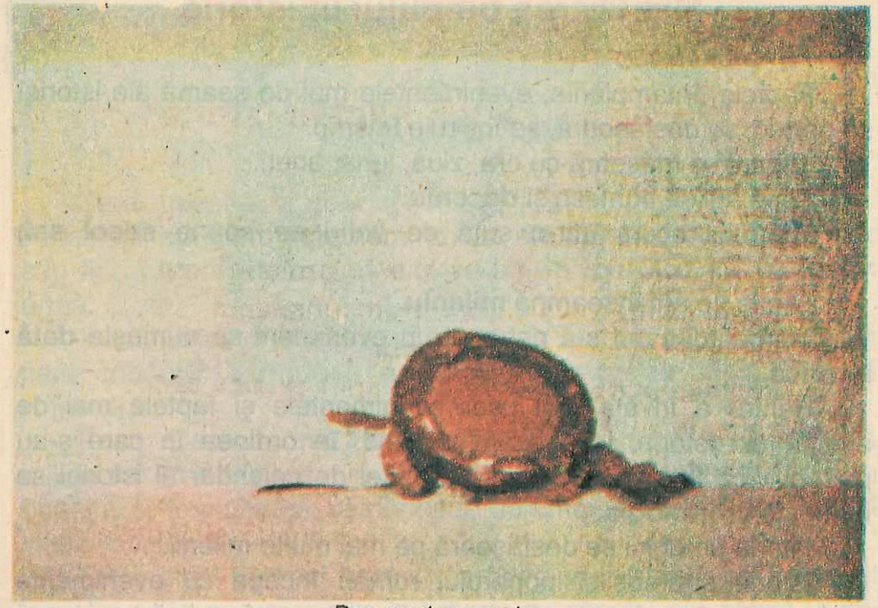

Document cu pecete

Muncind împreună, ei au făurit o țară frumoasă şi au împodobit-o cu oraşe şi sate bogate. În acelaşi timp, poporul român a luptat, din toate puterile, pentru libertatea şi ridicarea patriei pe trepte tot mai înalte de prosperitate.

Cunoscând bine istoria, iubim tot mai mult poporul şi țara; ştiind cum au luptat strămoşii pentru dreptate şi libertate, ce jertfe au făcut ca să biruie – adică învățând istoria, îi prețuim tot mai mult. Muncind şi învățând, fiecare bun cetățean gândeşte şi simte ca poetul Mihai Eminescu:

Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,
Țara mea de glorii, țara mea de dor?
Brațele vânjoase, arma de tărie,
La trecutu-ți mare, mare viitor!

Măsurarea timpului în istorie

Faptele, întâmplările, evenimentele mai de seamă ale istoriei se petrec, se desfăşoară, se înşiruie în timp.

Timpul se măsoară cu ora, ziua, luna, anul.

Zece ani se numesc şi **deceniu.**

Timpului scurs într-o sută de ani i se spune **secol** sau **veac.**

O mie de ani înseamnă **mileniu.**

Momentul când s-a petrecut un eveniment se numeşte **dată istorică.**

Pentru a învăța mai uşor evenimentele şi faptele mai de seamă din istorie, le aşezăm la rând, în ordinea în care s-au petrecut, ca într-un calendar. Un astfel de calendar al istoriei se numeşte **cronologie.**

Istoria omenirii se desfăşoară pe mai multe milenii.

Istoria strămoşilor poporului român începe cu evenimente care s-au petrecut cu peste două milenii în urmă, adică peste mai mult de două mii de ani.

Orice dată istorică ne ajută să înțelegem mai bine faptele, să vedem cum se înşiruie, cum se leagă unele de altele, cum se înrâuresc între ele. Cronologia este un fel de scară, pe ale cărei trepte se desfăşoară viața popoarelor, a statelor, a tuturor oamenilor, din timpurile cele mai îndepărtate până azi.

Învățând, prețuind, îndrăgind istoria poporului român ne sporim cunoştințele, ne facem mai înțelepți, mai iubitori de țară, de popor şi de tot ce a făcut el bun, folositor şi frumos de-a lungul veacurilor.

Temă:

- Priviți cu atenție obiectele din ilustrațiile de la paginile 4 şi 5 şi spuneți de ce pot fi «documente istorice»!
  Notați pe câte o bucățică de hârtie câteva întâmplări mai de seamă din viața voastră şi apoi aşezați-le una după alta, în ordinea în care s-au petrecut. Dacă vă amintiți, treceți şi ora, ziua, luna, anul când ați trăit acele întâmplări!

Strămoşii noştri

Dacii şi romanii

Țara noastră a fost locuită din cele mai vechi timpuri. Arheologii au găsit în pământ: unelte din piatră sau os, din bronz sau fier, care dovedesc că aici au trăit oameni cu mii de ani în urmă.

Istoria oricărui popor, povestea lui, începe cu strămoşii din care coboară. **Strămoşii poporului nostru au fost dacii şi romanii.**

Dacii. Dacii au trăit pe pământul patriei noastre acum două mii de ani. În acele vremuri, țara se numea **Dacia** şi era vestită prin bogăția şi frumusețea pământului, dar mai ales prin hărnicia şi vitejia locuitorilor.

Dacii erau oameni voinici, purtau părul retezat, pe frunte, şi lăsat în plete, pe umeri. Se îmbrăcau cu cămăşi din pânză, lungi până la genunchi. Purtau țări strânşi pe picior. Iarna se îmbrăcau cu cojoace sau sumane cu glugă. Se încălțau cu opinci. Cei bogați îşi acopereau capul cu căciuli rotunde; săracii umblau mai mult cu capul descoperit. Femeile îşi strângeau părul într-un coc, la spate. Se împodobeau adesea cu marame, țesute şi cusute frumos, îşi împodobeau cămăşile cu cusături înflorate, iar fustele le făceau lungi şi largi. Mulți țărani români, mai ales cei de la munte, îmbracă şi azi, cu mândrie, straie asemănătoare cu ale strămoşilor noştri daci.

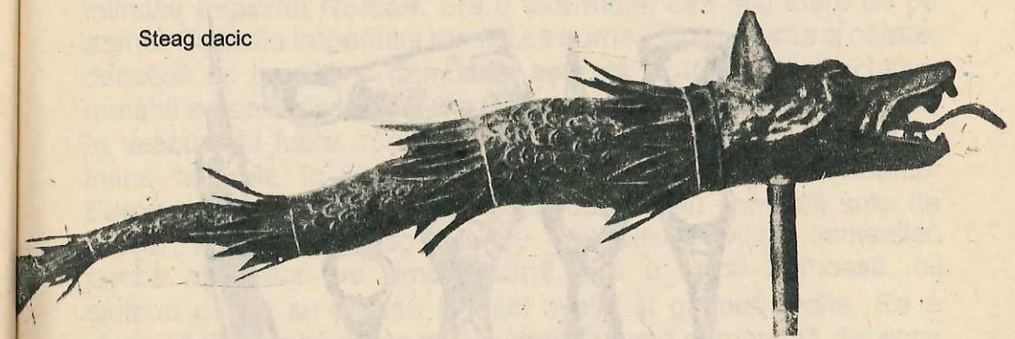

Steag dacic

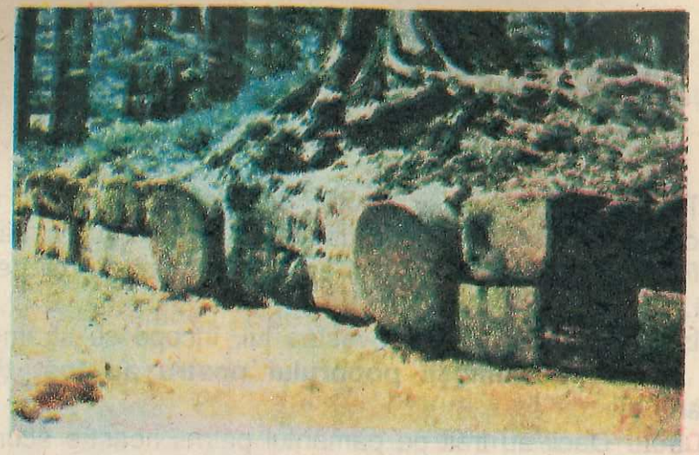

Zid din cetatea Sarmizegetusei (Grădiştea Muncelului)

Vase din lut şi unelte dacice

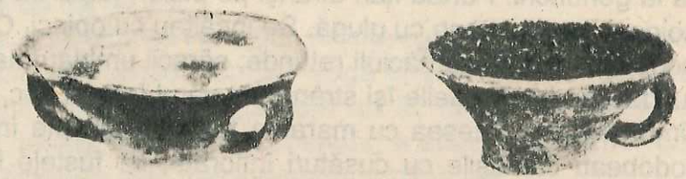

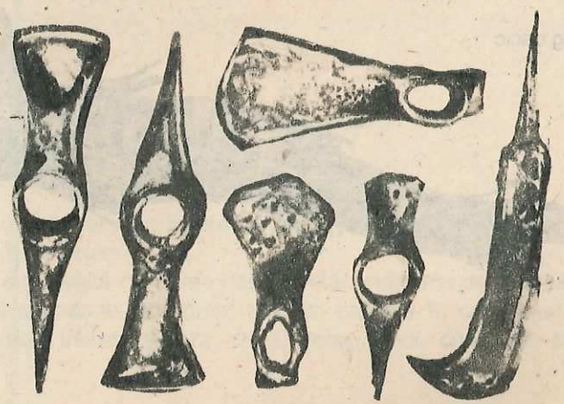

Ocupaţiile de căpetenie ale dacilor erau agricultura şi păstoritul. Cultivau grâul, meiul, pomii roditori şi viţa de vie. Le plăcea mult să crească albine. Vânau animale sălbatice din păduri; cei de pe malul râurilor se îndeletniceau şi cu pescuitul. Erau şi meşteri iscusiţi. Scoteau fier din Munţii Banatului, îşi făureau unelte şi arme. Din argint şi din aur, scos din Munţii Apuseni, făceau brăţări, cercei, vase. Având mare dragoste pentru tot ce este frumos, împodobeau cu desene şi crestături oalele din lut şi porţile caselor, armele şi scuturile sau coifurile. Dacii îşi făceau case din lemn sau piatră. Pe vârfuri de dealuri şi chiar în munţi,înălţau cetăţi semeţe, întărite cu ziduri groase de piatră.

Burebista şi Decebal. Cei mai de seamă conducători ai dacilor au fost **Burebista** şi **Decebal.** Ei au purtat titlul de **regi.** Meritul cel mai mare al lui Burebista este că i-a unit pe toţi dacii într-un singur stat, mare şi puternic, numit **Dacia.** Burebista s-a numărat printre cei mai de seamă conducători de stat din acea vreme. Un alt mare rege dac a fost Decebal. El a trăit la un veac şi jumătate după Burebista, a reorganizat statul dac, stabilindu-i capitala la **Sarmizegetusa,** cetate puternică în Munţii Orăştiei.

Un vechi istoric roman scrie că Decebal *«era priceput în ale războiului şi iscusit la faptă; ştiind când să năvălească şi când să se retragă la timp, meşter în a întinde curse, viteaz în luptă, ştiind a se folosi cu dibăcie de o victorie şi a scăpa cu bine dintr-o înfrângere; pentru care lucruri el a fost mult timp pentru romani un potrivnic de temut»...*

Imperiul Roman. În acea vreme, la miazăzi de Dunăre se întindea **Imperiul Roman.** Era o ţară mare, cea mai mare de pe atunci. Capitala Imperiului roman se numea **Roma,** oraş şi cetate, deosebit de bogată şi frumoasă, aşezată în Italia. Din vechime, romanii se dovediseră a fi foarte buni soldaţi. Cu armele în mâini, în veacuri de lupte, romanii au supus zeci de popoare şi şi-au întins hotarele în jurul Mării Mediterane, pe trei continente: **Europa, Africa** şi **Asia.** Buni gospodari, ei au construit sute de oraşe. Au alcătuit legi pentru orânduirea vieţii oamenilor. Limba romanilor era **limba latină.** Era o limbă frumoasă, cu ajutorul căreia se puteau tălmăci simţiri şi gânduri înalte. Ea a ajuns să fie vorbită aproape de întreaga lume europeană din acea vreme.

Traian, împărătul romanilor – numit Optimus princeps – cel mai vrednic dintre principi (conducători)

Decebal, regele dacilor, unul dintre cei mai de seamă eroi ai lumii vechi

Împăratul Traian. Pe vremea când în Dacia era rege Decebal, Imperiul Roman era condus de împăratul **Traian.** Prin înțelepciunea şi însuşirile lui de conducător şi de militar, Traian a fost unul dintre cei mai străluciți împărați romani. Păstra cu mare severitate liniştea şi ordinea în întinsul lui imperiu; urmărea să-i sporească puterea, să-i lărgească mereu hotarele, să-i dezvolte frumusețile şi bogățiile.

Ştiind că Dacia era o țară bogată, cu un popor vrednic, Traian s-a pregătit ca s-o poată cuceri.

Decebal, ca să îndepărteze primejdia aceasta, cu dacii lui, trecea Dunărea, îndeosebi iarna, pe gheață, şi ataca Imperiul Roman.În mai multe rânduri, dacii au înfrânt armata romană.

În preajma anului 100, de o parte şi de alta a Dunării se înfruntău două popoare: dacii şi romanii, conduşi de doi bărbați de seamă: Decebal şi Traian.

Temă:

- Gândiți-vă unde şi când ați mai auzit de daci şi de romani!
- Căutați pe hartă cetatea Sarmizegetusei şi vedeți ce munți şi râuri sunt pe aproape!

Traian porneşte războiul pentru cucerirea Daciei

Pregătirea războiului. Împăratul Traian a pregătit îndelung, şi cu mare grijă, războiul pentru cucerirea Daciei. A adus la Dunăre zeci de mii de soldați, înarmați cu săbii, cu sulițe, cu arcuri, cu platoşe şi coifuri din bronz, cu maşini de aruncat pietre şi „berbeci" de spart zidurile cetăților.

Înțelegând marea primejdie ce se abătea asupra Daciei şi a poporului său, Decebal a întărit oastea şi cetățile; a căutat prieteni şi aliați printre vecini, să-l ajute a ține piept puternicei armate romane.

Desfăşurarea bătăliei. Într-adevăr, în anul **101,** Traian a dezlănțuit războiul împotriva dacilor. Armata lui a trecut Dunărea în Dacia şi a înaintat, prin Banat, spre Sarmizegetusa. Cu Decebal în frunte, dacii l-au aşteptat aproape de intrarea în munți, la **Tapae.** Bătălia a fost, sângeroasă. Romanii au biruit, pentru că erau mai mulți decât dacii şi mai bine înarmați.

Decebal a încheiat pace, lăsând romanilor o parte din Oltenia şi din Banat.

Dar pacea n-a durat decât trei ani. Traian a pus pe un vestit meşter, **Apolodor din Damasc,** să construiască un mare **pod** peste Dunăre, la **Drobeta-Turnu-Severin,** peste care să-şi treacă

mai uşor armatele în Dacia. Văzând pregătirile romanilor, Decebal şi oştirea lui aveau un singur gând: să-şi apere ţara. În mare grabă, dacii au sporit întăriturile: au zidit noi cetăţi de piatră, de lemn şi de pământ.

Şi iată că, în anul **105,** o nouă şi mare armată romană trecea podul peste Dunăre. În frunte se afla împăratul Traian, iar alături de el, cei mai buni generali ai imperiului.

Se spune că, vrând să întârzie înaintarea romanilor spre Sarmizegetusa, Decebal a dat poruncă să se taie mulţi arbori dintr-o pădure care străjuia drumul. Au lăsat doar trunchiurile înalte cât un stat de om, le-au îmbrăcat în cămăşi şi le-au pus căciuli în capătul de sus. Apoi au rezemat arme de aceste trunchiuri de copaci. Din depărtare, romanii au crezut că erau într-adevăr soldaţi. S-au temut de mulţimea lor şi s-au retras. Curând, şi-au dat seama că era un vicleşug al dacilor şi au reluat înaintarea.

Soldat dac

Soldat roman

Luptă dintre romani şi daci, reprezentată pe Columna lui Traian

Una câte una, cetăţile dacilor au căzut în mâinile romanilor. Istoricii povestesc, cu multă admiraţie, despre bărbăţia cu care s-au bătut dacii pentru fiecare colţişor din pământul lor. Decebal se afla tot timpul în fruntea oştenilor săi. Bătălia cea mai grea s-a dat la **Sarmizegetusa;** pe zidurile cetăţii au urcat s-o apere şi femeile dace.

Totuşi, după un îndelung, greu şi sângeros război, în anul **106** Traian a zdrobit îndârjita rezistenţă a dacilor.

Moartea eroului. Decebal s-a retras în munţi, gândind să strângă iar oaste şi să-l înfrunte, din nou, pe Traian. Soldaţii romani l-au urmărit să-l ia prizonier şi să-l ducă la Roma. Dar, mândru şi demn, Decebal n-a vrut să fie umilit; şi-a înfipt sabia în trup luându-şi viaţa.

Dacia, provincie romană. După biruinţă, Traian a prefăcut o parte a Daciei în **provincie romană – Dacia romană** – şi a alipit-o la Imperiul Roman. A adus mulţi locuitori din alte părţi ale imperiului şi i-a aşezat în provincia Dacia. Pe cuprinsul ei a pus să se construiască drumuri pavate şi să se zidească, din piatră, tabere pentru soldaţi. De asemenea, a întemeiat oraşe, cum au fost **Drobeta (Drobeta-Turnu-Severin), Apulum (Alba-Iulia)** sau

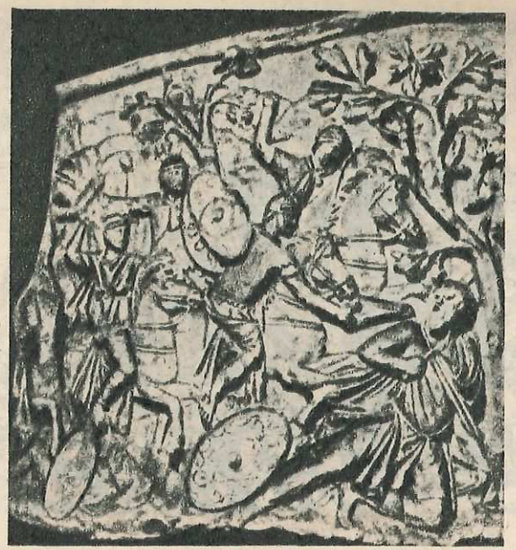

Moartea lui Decebal
Sculptură pe Columna lui Traian

Napoca (Cluj-Napoca). La Roma a construit o măreață **columnă,** înaltă de 40 m, pe care au fost sculptate scene din războiul daco-roman, iar în Dobrogea a înălțat **Tropaeum Traiani – monumentul de la Adamclisi.**

Cu vremea, locuitorii aduşi din Imperiul Roman în provincia Dacia au muncit alături de daci, cu hărnicie, să facă bogată țara pustiită de război. Au cultivat mai bine câmpiile, au scos mai mult aur şi sare din

Un picior al podului construit de vestitul meşter Apolodor din Damasc
(aşa cum se păstrează azi,la Drobeta-Turnu-Severin)

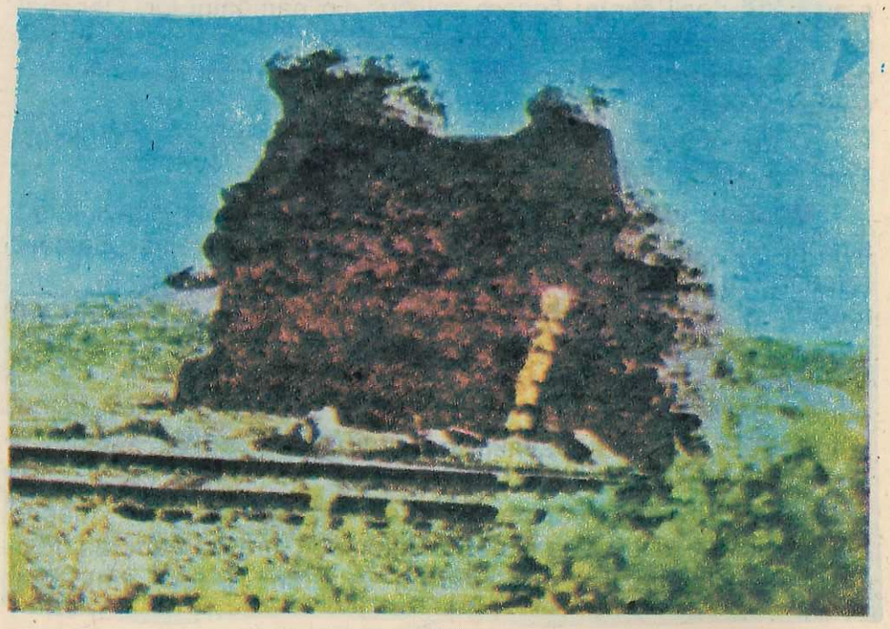

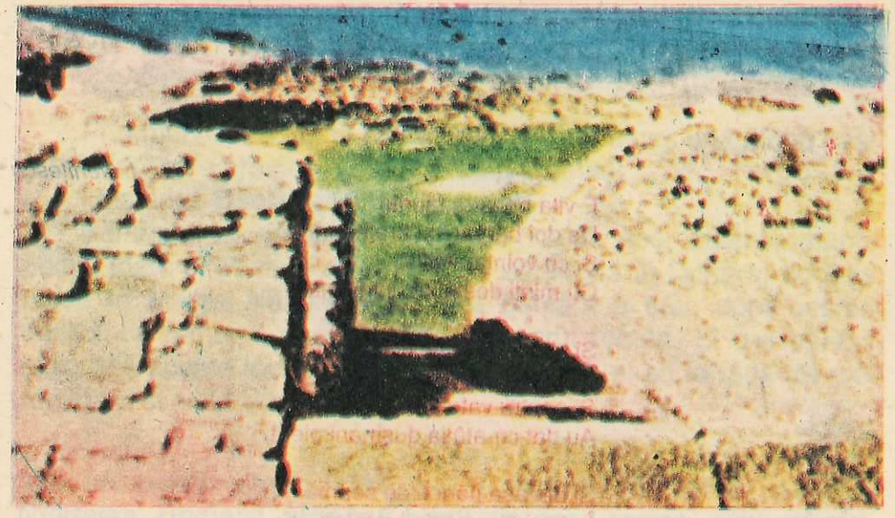

Amfiteatrul roman de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa, capitala Daciei romane

munții Daciei, au împodobit oraşele cu clădiri frumoase. Treptat, duşmănia dintre daci şi romani s-a stins. Muncind şi viețuind împreună, dacii şi romanii au împrumutat unii de la alții obiceiurile, datinile, felul de viață. Dacii au învățat limba latină, aşa după cum romanii aşezați în Dacia au împrumutat multe din obiceiurile şi felul de trai al dacilor. Romanizarea dacilor stă la baza formării poporului român. Din amestecul şi înrudirile dintre daci şi romani s-a format populația **daco-romană.** De asemenea, ceilalți daci (cei din Muntenia, Moldova, Bucovina, Maramureş, Crişana), care erau liberi şi şi-au păstrat felul lor de viață, au primit, totuşi, mult din civilizația romană.

Astfel, dacii şi romanii au devenit strămoşii poporului român. Iar Decebal şi Traian sunt cinstiți de noi, urmaşii, ca doi oameni de seamă, ca doi părinți,strălucitori prin vitejie şi înțelepciune.

Temă:

- Priviți cu atenție scenele de pe Columna lui Traian şi descrieți îmbrăcămintea, armele dacilor şi romanilor!
- Ați vizitat un muzeu de istorie? Amintiți-vă ce obiecte din epoca Daciei romane ați văzut!

Lectură

Pui de lei
(fragment)

De *I. Neniţescu*

E viţa noastră făurită
De doi bărbaţi cu braţe tari
Şi cu voinţa oţelită,
Cu minţi deştepte, inimi mari.

Şi unu-i Decebal cel harnic,
Iar celălalt Traian cel drept,
Şi pentru vatra lor, amarnic,
Au dat cu-atâţia duşmani piept.

Şi din aşa părinţi de seamă
În veci s-or naşte luptători,
Ce pentru patria lor mamă
Vor sta ca vrednici următori.

Formarea poporului român şi a limbii române

Prin munca dacilor şi romanilor, Dacia a ajuns una dintre cele mai înfloritoare provincii ale Imperiului Roman.

I s-a spus **Dacia fericită.**

Pământul ei era bogat şi foarte variat: şes, dealuri, munţi, podiş, toate străbătute de râuri care se adună în Dunăre, apoi se varsă în Marea Neagră. Pe acest pământ a trăit, după unirea dacilor cu romanii, acelaşi popor, poporul român. El n-a părăsit niciodată aceste locuri. A căutat să le apere şi să le facă tot mai roditoare şi mai frumoase.

Poporul român, urmaş al dacilor şi al romanilor. Dacii au fost un popor viteaz, care şi-a apărat cu dârzenie patria şi libertatea. Romanii, **stăpânii lumii** din acea vreme, erau mândri, puternici şi bine organizaţi.

Trăind şi muncind împreună, în aceleaşi oraşe şi sate ale provinciei Dacia, încetul cu încetul, dacii şi romanii s-au contopit unii cu alţii. Din această contopire daco-romană s-a născut un nou popor: **poporul român.** El a rezultat nu numai din traiul în comun, din amestecul şi înrudirea dintre daci şi romani, ci şi din împletirea civilizaţiei dacilor cu cea a romanilor.

Localnicii, adică dacii, s-ar putea asemăna cu o tulpină viguroasă, adânc înfiptă în pământul strămoşesc, iar coloniştii romani, cu un altoi care face ca roada să fie mai bună şi mai frumoasă.

Încă din timpul colonizării romane, în Dacia au venit mulţi **creştini.** Printre răspânditorii Creştinismului,tradiţia îl numără şi pe **Sfântul Andrei,** unul dintre apostolii lui Iisus Hristos, născut pe meleagurile noastre. Dovadă că religia creştină a existat în Dacia încă din timpul stăpânirii romane sunt lespezile de mormânt cu semnul crucii, precum şi cuvintele principale care vin din domeniul credinţei: Dumnezeu, cruce, duminică – sărbătoare de origine romană.

Formarea limbii române. Până la cucerirea romană, dacii au vorbit limba lor. În timpul stăpânirii romane, dacii au învăţat limba latină, limba oficială, ca să se poată înţelege mai uşor cu coloniştii romani. Cu vremea, limba latină a înlocuit limba dacilor. Totuşi, s-au păstrat şi o seamă de cuvinte din limba dacică. Treptat, şi

dacii liberi au învățat limba latină. Așa se explică **unitatea limbii** poporului român pe întregul teritoriu românesc. Limba română s-a format o dată cu poporul român. Ea este o limbă care își trage originea din limba romanilor, ca și italiana, franceza, spaniola. Fiind bogată, armonioasă și frumoasă, limba română poate tălmăci cele mai înalte gânduri și cele mai gingașe simțiri ale oamenilor. În cuvintele ei se aude parcă vuietul luptelor, foșnetul pădurilor, murmurul izvoarelor, legănarea holdelor, cântecul mamei la leagănul copiilor.

Poporul român, stâncă neclintită de peste două mii de ani. Poporul nostru se mândrește cu strămoșii lui, dacii și romanii. Se mândrește cu frumusețea limbii, a portului și a obiceiurilor moștenite de la ei. Se mândrește că s-a născut și a trăit permanent pe acest pământ bogat, pe care, de-a lungul veacurilor, l-a muncit, l-a înfrumusețat și l-a apărat de cotropitori.

În vremurile cele mai grele și cele mai tulburi, poporul român a stat neclintit, cum neclintită stă stânca în mijlocul furtunilor. Și, stând aici și luptând împotriva cotropitorilor, nu s-a apărat numai pe sine, ci a înfruntat multe năvăliri și primejdii care, fără lupta poporului român, s-ar fi abătut asupra popoarelor din apusul Europei și le-ar fi pricinuit multe nenorociri.

Cuvinte de origine dacă: Dunărea (Donaris), Mureș (Maris), strună, mânz, mistreț, viezure, varză.

Cuvinte de origine latină: om, frate, soră, părinte, mare, pământ, a ara, a semăna, a cânta, origine, secară, cetate.

Temă:

- Ca să simțiți frumusețea limbii române, învățați aceste versuri:

Mult e dulce și frumoasă
Limba ce vorbim,
Altă limbă armonioasă
Ca ea nu găsim.

Saltă inima-n plăcere
Când o ascultăm,
Și pe buze-aduce miere
Când o cuvântăm...

Întrebări:

- Cum s-a format poporul român? Dar limba română?
- Cum vă arătați dragostea față de popor și de patrie?

LECTURĂ

Migratorii

Peste pământul patriei noastre au trecut mai multe populații, pe care istoricii le numesc *migratoare,* din pricină că migrau, adică rătăceau dintr-un loc în altul.

Unele năvăleau din părțile de miazănoapte ale Europei; altele dinspre răsărit, tocmai din Asia. Cu spada, cu sulița sau cu arcul, războinicii barbari porneau în cete după pradă. În frunte galopau căpeteniile. Apoi veneau căruțele, mânate de bătrâni sau femei. În căruțe încărcau copiii, corturile din piei de animale și tot avutul. Mai în urmă călătoreau turmele de vite sau hergheliile de cai. În năvălirile lor, migratorii căutau hrană și bogății, pășuni și adăposturi pentru vite. Cum se termina pășunea sau erau împinși din urmă de alți migratori, ori auzeau de alte ținuturi bune de jefuit, plecau într-acolo. Dacă întâlneau împotrivire, treceau totul prin foc și sabie. Rar se îndeletniceau cu agricultura. Știau puține meșteșuguri: făceau doar arme, potcoave pentru cai, țeseau pânză, argăseau pieile de animale pentru îmbrăcăminte, corturi și încălțăminte. Nu clădeau case. Se adăposteau în corturi. Duceau, deci, o viață mult mai înapoiată decât românii, care aveau case, sate și orașe, creșteau turme mari și cultivau cereale pe ogoare bine arate. Deci, migratorii care fie au trecut, fie s-au așezat pe teritoriul patriei noastre, au găsit la poporul român o civilizație superioară, pe care și-au însușit-o.

Goții, hunii, slavii. Dintre populațiile migratoare care au trecut peste pământul țării noastre, cei dintâi au fost *goții.* Ei au jefuit și au distrus multe orașe. Când i-au împins din urmă *hunii,* ei au plecat înspre miazăzi și apus. După ce au prădat și ars țara, hunii s-au așezat în Ungaria de azi. De acolo s-au năpustit și au jefuit, de multe ori, pământul nostru. Vreme de optzeci de ani, lumea a tremurat de spaima lor.

Dinspre miazănoapte, au venit *slavii.* Se deosebeau de ceilalți migratori pentru că erau mai statornici și se ocupau și cu agricultura. Cei mai mulți dintre slavi au trecut la miazăzi de Dunăre. Cei rămași prin părțile noastre s-au așezat în sate și s-au împrietenit cu românii. Treptat, s-au contopit cu masa populației românești.

De la slavi au rămas și unele cuvinte.

Obiecte din aur şi pietre preţioase rămase din timpul migraţiilor, descoperite la Pietroasa (judeţul Buzău) şi cunoscute sub numele de «Cloşca cu pui de aur»

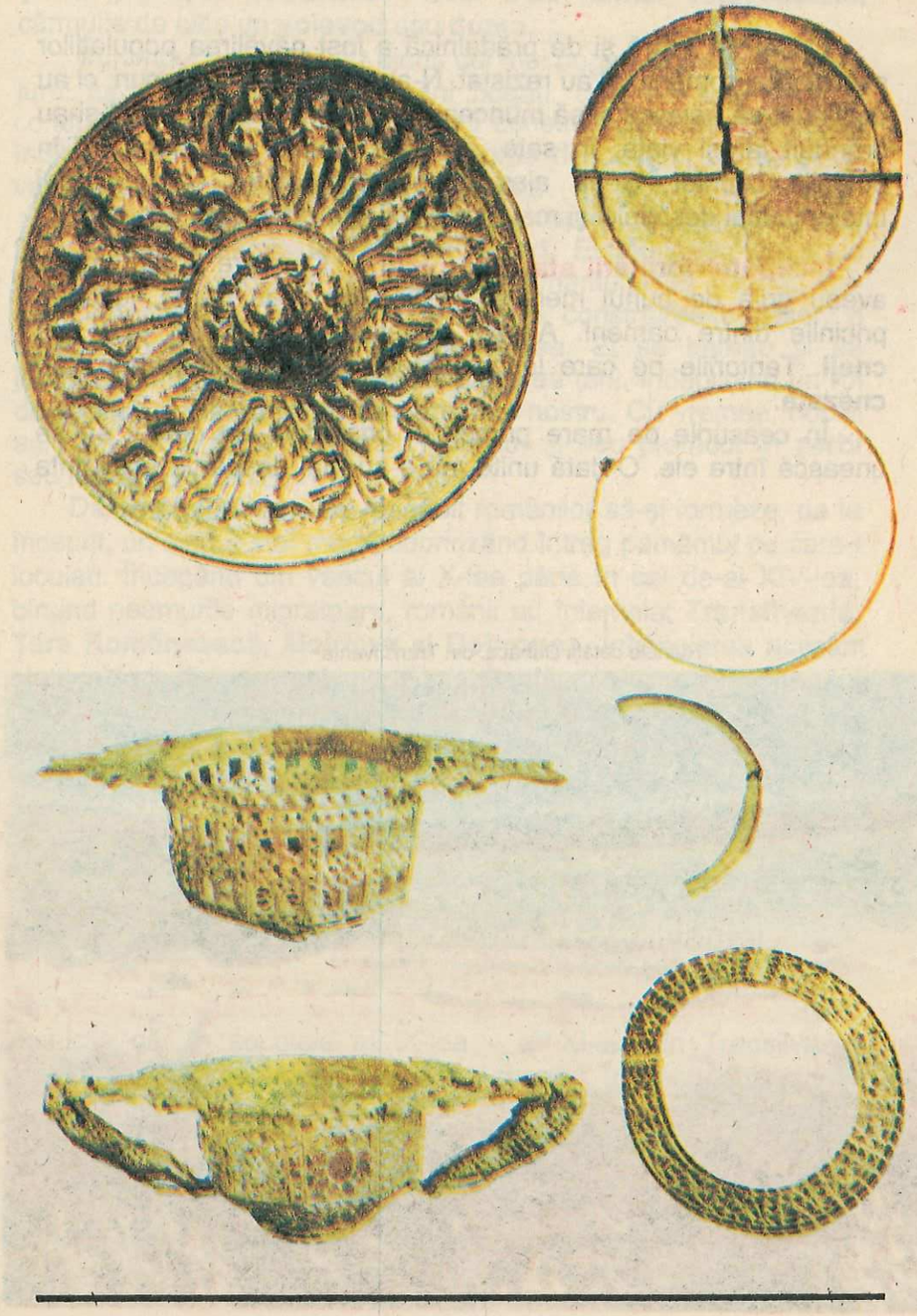

Întemeierea statelor româneşti

Oricât de aspră şi de prădalnică a fost năvălirea populaţiilor migratoare, românii tot au rezistat. N-au părăsit aceste locuri, ci au continuat să trăiască şi să muncească aici. Încetul cu încetul şi-au orânduit iarăşi viaţa, în sate, pe văile râurilor, în munţi ori în poienile codrilor. Şi-au ales conducători dintre oamenii mai înţelepţi, mai destoinici şi mai îndrăzneţi. Au zidit cetăţi şi oraşe.

Începutul formării statelor române. Cei care îi conduceau aveau grijă de bunul mers al vieţii. Strângeau dările, judecau pricinile dintre oameni. Aceste căpetenii s-au numit **juzi** sau **cneji.** Teritoriile pe care le conduceau se numeau **judeţe** sau **cnezate.**

În ceasurile de mare primejdie, cnezatele au căutat să se unească între ele. O dată unite, nu s-au mai despărţit. Căci ţinta

Ruinele cetăţii Dăbâca, din Transilvania

lor, idealul lor, era să formeze un stat mare, cuprinzând tot poporul şi tot pământul românesc. Astfel s-au format **voievodatele,** cârmuite de câte un **voievod** sau **domn.**

Cu timpul, voievozii au ajuns cei mai bogaţi dintre locuitori. În jurul lor s-au strâns alţi oameni bogaţi, care au luat parte la conducere; primind pământuri, şi-au construit case mari, adesea întărite cu ziduri. Ei au alcătuit un grup de oameni bogaţi şi cu vază. Li s-a zis **boieri, nobili** sau **feudali.**

Cei mai mulţi dintre locuitori se ocupau cu creşterea vitelor şi cu agricultura. Erau **ţărani liberi.** Ei munceau ogoarele şi obţineau principalele produse ale pământului. Ei păzeau turmele, îngrijeau de drumuri şi ajutau la construirea cetăţilor, a curţilor domneşti. Ţăranii formau oştirea. Ei se băteau şi se jertfeau pentru dreptate şi pentru apărarea ţării, îndeplinind un rol de seamă în păstrarea fiinţei poporului nostru. Cu vremea, nobilii au răpit pământul şi libertatea ţăranilor şi i-au prefăcut în **şerbi** sau **iobagi.**

Dar împrejurările n-au îngăduit românilor să-şi formeze, de la început, un singur stat mare, cuprinzând întreg pământul pe care-l locuiau. Începând din veacul al X-lea până în cel de-al XIV-lea, biruind neamurile migratoare, românii au întemeiat **Transilvania, Ţara Românească, Moldova** şi **Dobrogea.** Întemeierea acestor state a fost de cea mai mare importanţă pentru viaţa poporului român. Având statele lor, românii s-au putut orândui mai bine, s-au putut apăra de duşmani şi s-au făcut cunoscuţi între popoarele şi statele lumii.

Întemeierea voievodatului Transilvaniei

Gelu Românul luptă şi moare pentru libertate. Spun cronicile că, în secolele al IX-lea – al XI-lea, în Transilvania stăpâneau mai mulţi cneji şi voievozi români. În Valea Crişului îşi avea statul voievodul **Menumorut.** Alţi voievozi, cum a fost cel numit **Glad,** au unit cnezatele din Banat, din mijlocul Transilvaniei. În Valea Someşului conducea **Gelu Românul.** Voievodatul lui avea o cetate bine întărită, numită **Dăbâca.** Prin unirea voievodatelor române din această parte a ţării s-a alcătuit Voievodatul Transilvaniei.

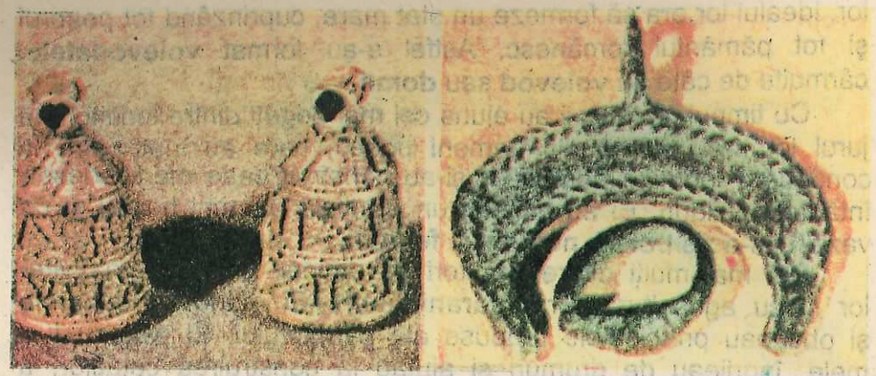

Obiecte din vremea întemeierii Voievodatului Transilvaniei

Castelul Bran

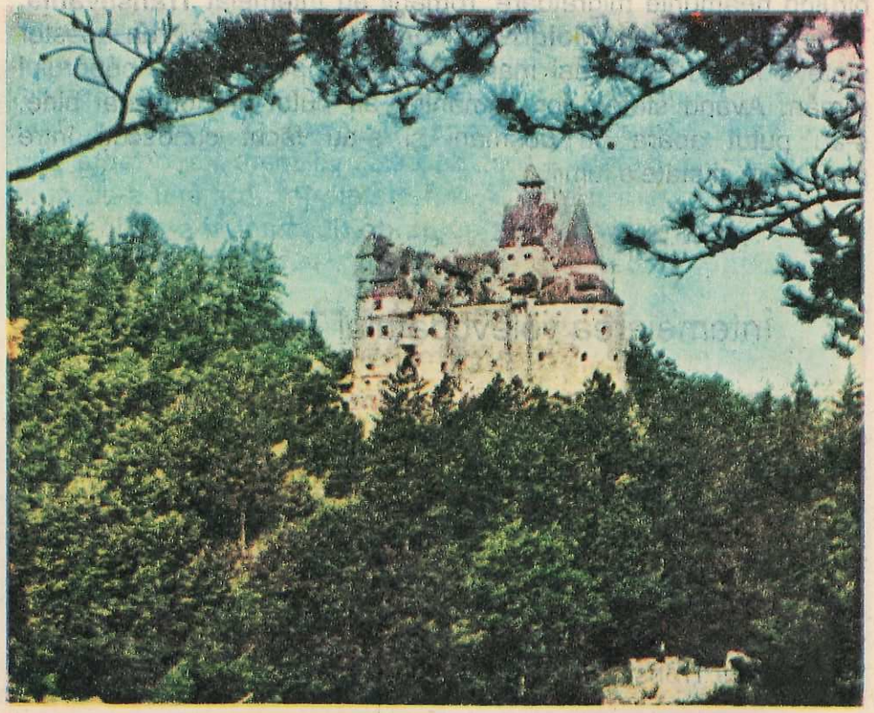

În secolul al IX-lea, **ungurii** se aflau în teritoriul dintre fluviile Don şi Nipru. Împinşi de alte populaţii migratoare, ei au pornit spre apus, sub conducerea lui **Arpad.** Au trecut pe la miazănoapte de ţara noastră şi, în anul **895,** s-au aşezat în Câmpia Pannoniei. Aici au format un stat, numit **Ungaria.**

În secolul al XI-lea, conducătorii ungurilor, ispitiţi de bogăţia ogoarelor **Transilvaniei,** de aurul şi sarea din munţii ei, şi-au înteţit acţiunea de cucerire a acestui teritoriu românesc.

Dar **Gelu** n-a vrut să se supună. S-a împotrivit cu mare îndârjire. Cu vitejii lui, el a apărat mulţi ani pământul Transilvaniei. A căzut însă pe câmpul de luptă, ca un adevărat erou al libertăţii.

Atacatorii au distrus cetatea de la Dăbâca. Cronicarii unguri laudă mult eroismul cu care au luptat românii sub conducerea lui Gelu.

Organizarea Voievodatului Transilvaniei. Cucerind Transilvania, regii unguri i-au păstrat numele de voievodat, precum şi vechea organizare românească. Voievodul era numit dintre nobili, iar ţara nu era cu totul supusă regelui Ungariei: era autonomă, adică de sine stătătoare.

Cu vremea, nobilii unguri au cotropit cele mai bune pământuri ale ţăranilor români. Pe mulţi i-au făcut **iobagi.**

Colonizarea secuilor şi a saşilor în Transilvania. Pentru a-şi întări stăpânirea asupra Transilvaniei şi a păzi mai bine graniţele împotriva migratorilor, în secolul al XII-lea, regii unguri au aşezat aici pe secui şi pe saşi.

Secuii au fost aduşi, întâi, în părţile bihorene şi apoi aşezaţi în sud-estul Transilvaniei, în locurile unde se află şi azi.

Saşii au fost aduşi din mai multe părţi ale Germaniei şi aşezaţi în jurul Sibiului, Braşovului şi Bistriţei.

Împreună cu românii, secuii şi saşii au apărat ţara de prădăciunile migratorilor, au muncit şi au sporit mereu bogăţiile ţării. Saşii, ajutaţi de români, au contribuit la zidirea cetăţilor Sibiu, Braşov şi Bistriţa, care apărau oraşele. Totodată, au dezvoltat meşteşugurile şi comerţul. Treptat, şi o bună parte a ţărănimii maghiare şi secuieşti a fost transformată în iobagi. Aceştia vor lupta pentru dreptate şi libertate împreună cu ţăranii români, care au format, totdeauna, majoritatea locuitorilor.

Întemeierea Țării Românești

Înainte de anul **1300,** cnejii şi voievozii de la miazăzi de Carpați au încercat, de mai multe ori, să se unească; dar n-au izbutit din cauza năvălirii tătarilor şi a regilor unguri, care căutau să stăpânească şi aceste ținuturi.

Venind dinspre răsărit, tătarii au pricinuit mari stricăciuni şi jafuri asupra locuitorilor din răsăritul țării noastre. Pe unde treceau, distrugeau şi prădau totul. Luau mii şi mii de robi şi-i puneau la munci grele, până piereau istoviți. Rar mai scăpa câte unul, cu fuga.

De multe ori, românii erau nevoiți să se adăpostească în codri şi munți, unde tătarii se temeau să intre.

Dar, pentru ca poporul să trăiască mai bine şi să poată ține piept primejdiilor din afară, era necesară unirea între voievodate şi formarea unor state mai mari, mai puternice.

Basarab I Voievod întemeiază o țară liberă. Iată că, pe la anul **1320,** s-au iscat certuri pentru domnie în Ungaria, iar puterea tătarilor a început să slăbească. Astfel, s-a ivit un moment prielnic unirii cnezatelor şi voievodatelor de la miazăzi de Carpați. Cu pricepere şi cu îndrăzneală, voievodul Basarab, de pe Argeş, a unit toate voievodatele, de la Severin până la Brăila şi din Făgăraş până la Dunăre. Aşa s-a întemeiat pe pământul nostru cel de-al doilea stat, numit **Țara Românească,** pe care Basarab îl voia liber şi independent. *«Cine va mai cerca a o supune,* zicea Basarab, *se va izbi de sabia noastră».*

Biruința de la Posada. În anul **1330,** regele Ungariei, Carol Robert, a pornit cu armată mare, formată din nobili şi cavaleri, să supună Țara Românească.

În zadar a trimis voievodul român soli, înaintea invadatorului, să-l convingă că-i mai bună pacea şi prietenia decât războiul. Carol Robert nici n-a vrut să stea de vorbă; urmărea să supună, cu orice preț, Țara Românească.

Atunci, Basarab a chemat la luptă vitejii, oastea lui de țărani. A pârjolit pământul în calea armatei lui Carol Robert. S-a retras într-o vale îngustă, în munți.

Suferind de foame şi de sete, armata regelui ungur l-a urmărit îndeaproape. Când au ajuns în strâmtoarea de la **Posada,** asupra soldaților lui s-a abătut o adevărată ploaie de săgeți, de bolovani, de stânci şi butuci aruncați din vârful munților, ca să-i strivească.

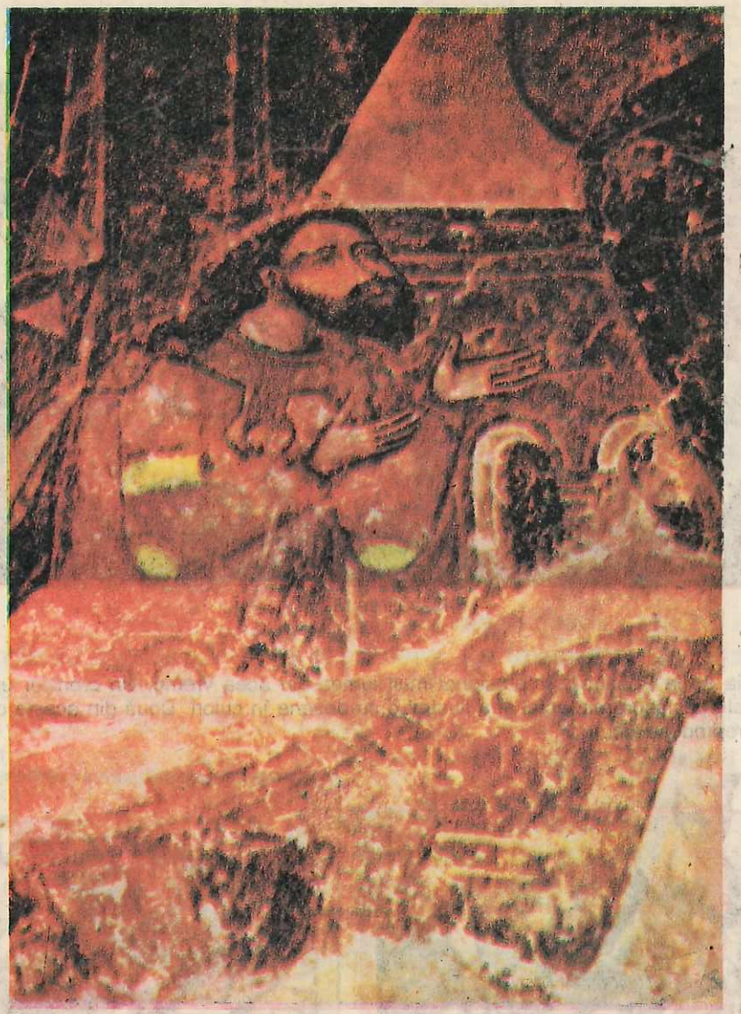

Basarab I Întemeietorul
(pictură din Biserica domnească de la Curtea de Argeş)

Din față, din coaste şi din spate, pâlcuri de ostaşi români i-au atacat şi i-au prins ca într-o capcană.

Duşmanii n-au mai putut nici înainta, nici da înapoi. S-au bătut cu deznădejde, şi mulți nobili unguri au pierit la Posada. De bună seamă ar fi căzut şi regele, dacă nu-şi schimba hainele cu ale unui slujitor al său şi nu fugea.

Năvălirea tătarilor

Bătălia de la Posada a impresionat mult lumea din acea vreme. Un cronicar ungur a povestit desfăşurarea luptei şi a ilustrat-o cu desene în culori. Două din aceste desene sunt reproduse aici.

Aşa şi-a luat Carol Robert osânda pentru îngâmfarea cu care a respins solia de pace şi prietenie trimisă de Basarab-Voievod şi pentru îndrăzneala cu care ne-a cotropit ţara. El a fost silit să recunoască independenţa Ţării Româneşti.

În timpul lui Alexandru-Voievod, fiul lui Basarab I, s-a întemeiat Mitropolia Ţării Româneşti. Biserica a ajutat la întărirea puterii domneşti şi organizarea ţării. Reşedinţa Mitropolitului era la Curtea de Argeş.

Întemeierea Moldovei

În răsăritul Carpaţilor, viaţa poporului român s-a orânduit în acelaşi fel ca şi în Transilvania şi în Ţara Românească. Şi aici s-au înfiripat, mai întâi, mici cnezate şi voievodate care, mai apoi, s-au unit între ele. Viaţa românilor din Moldova a fost grea, din pricina prădăciunilor tătăreşti, a încercărilor făcute de regii unguri şi poloni de a-i ocupa.

Dragoş-Vodă cu-a lui ceată.. Năvălind dinspre răsărit, tătarii nu prădau numai pământul românesc. Au invadat şi Ungaria. Ca să le stăvilească jafurile, regii unguri au trimis multe oştiri împotriva lor. În aceste oşti au luptat şi mulţi români din Transilvania. Printre aceştia, unul s-a dovedit mai viteaz: **Dragoş** din Maramureş. Cu ceata lui de viteji, Dragoş a trecut la răsărit de Carpaţi şi a înfrânt pâlcurile prădalnice ale tătarilor. După biruinţă, el a rămas, aici, şi a întemeiat un voievodat pe valea Moldovei. Ca voievod al Moldovei, Dragoş nu lăsa pe tătari să se apropie de Carpaţi.

Scăpaţi de primejdia tătară, românii din Moldova au dus o viaţă mai tihnită.

Şi Moldova devine stat independent. Nu mult după moartea lui Dragoş, **Bogdan,** voievod din Maramureş, s-a răzvrătit împotriva regelui Ungariei. În anul **1359,** el a trecut cu vitejii săi în Moldova. Aici, poporul l-a ajutat pe Bogdan să alunge de la ocârmuirea ţării pe urmaşul lui Dragoş şi să întemeieze un stat independent, **Moldova.** Bogdan a devenit voievod sau domn al Moldovei. El a trăit în bună prietenie cu vecinii.

De asemenea, tot în veacul al XIV-lea, s-a organizat şi **Dobrogea** ca un stat românesc, care a luptat împotriva năvălitorilor otomani, pentru independenţă.

Astfel, din veacul al X-lea, până în al XIV-lea, pe teritoriul locuit de români s-au întemeiat **Transilvania, Țara Românească, Moldova** și **Dobrogea.** Deși poporul era unul și același, din cauza cotropitorilor, aceste țări nu s-au putut uni, de la început, într-un singur stat. Unirea ar fi dat mare putere și mult curaj în lupta împotriva oricărei cotropiri.

Întemeierea voievodatelor române a fost un fapt de cea mai mare importanță pentru viața românilor. Satele și orașele s-au înmulțit. S-au înălțat construcții mai trainice, ca, de pildă, cetăți și biserici (Cetatea Neamțului, a Sucevei, Biserica lui Bogdan, din Rădăuți, Biserica domnească de la Curtea de Argeș). În timpul lui Roman Mușat s-a creat Mitropolia Moldovei, cu reședința la Suceava. Deci și această parte a țării noastre a intrat în rândul statelor bine organizate și trainice.

Oricât s-au străduit dușmanii să-i despartă, românii și-au păstrat cu mândrie graiul, obiceiurile strămoșești și portul; gândul lor cel mai înalt a fost să fie toți împreună, să trăiască uniți, în același stat. Unirea și independența au fost idealurile cele mai mari ale poporului român de-a lungul istoriei.

Biserica lui Bogdan, din Rădăuți

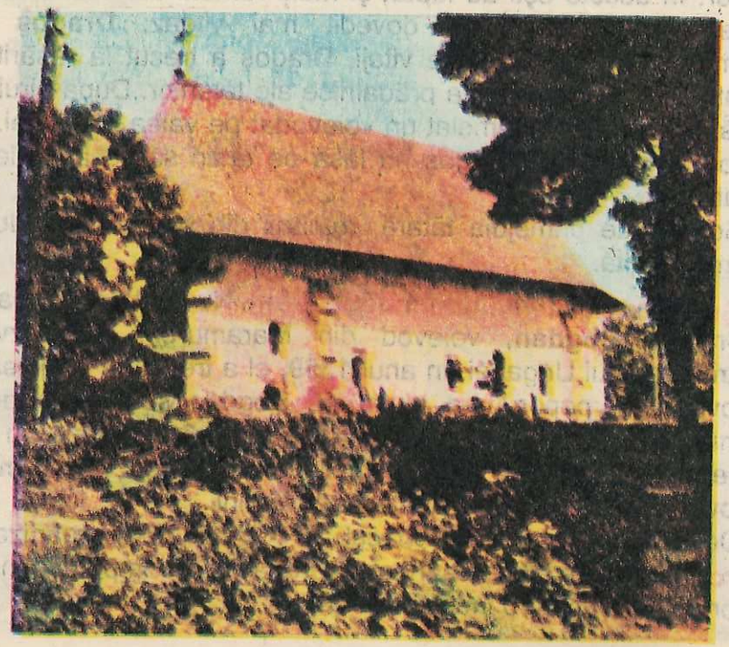

Temă:

- Gândiți-vă:
  Ce asemănări și ce deosebiri sunt între întemeierea acestor Țări Române? Însemnați pe caiet, de-o parte, asemănările și, de altă parte, deosebirile!
- Urmăriți pe hartă hotarele voievodatelor române!
- Priviți cu luare aminte ilustrațiile „Bătălia de la Posada" și povestiți ce vedeți!

LECTURĂ

Moartea lui Gelu Românul

După zile și săptămâni de luptă, în Munții Meseșului și în toată Valea Someșului, Gelu era istovit. Avea răni grele; toate îl dureau. Dar cea mai ucigașă durere i-o pricinuia moartea vitejilor din juru-i. Rămăsese aproape singur, iar soldații cuceritorilor veneau tot mai mulți, mai bine înarmați. Privindu-i cum vin, și-a încordat încă o dată puterile. A mai dat un atac, acolo, pe malul Someșului. A mai oprit o dată năvala. O nouă săgeată vrăjmașă i-a străpuns pieptul. N-a căzut nici acum. A împlântat pintenii în pântecele Murgului și a alergat spre cetatea Dăbâca. Să mai reziste acolo, cât l-o mai ține suflarea. Sângele din rană îi curgea mereu, șuvoi. Nu mai putea strânge frâul. Frânt de durere, sleit de puteri, s-a prăbușit pe malul râului Someș. Calul s-a rotit în juru-i; l-a privit cu milă, cu îngrijorare, cu deznădejde.

Întins pe pământ, Gelu urmărea cu urechea tropotele urmăritorilor. Când îi simți aproape se ridică în genunchi. Își smulse săgeata din piept. Și, cu cea din urmă fărâmă de putere, o așeză pe coarda arcului și-o slobozi în dușmani. Să fie măcar cu unul mai puțin.

Dușmanii s-au apropiat mereu. Tot mai aproape, tot mai vijelioși. Ca să nu încapă nici mort în mâinile lor, Gelu se rugă Murgului:

– Cu copita sapă-mi mormântul, aici, pe marginea apei, apoi ia-mă cu dinții și aruncă-mă-n groapă.

Gelu Românul murea, dar nu-și pierdea nădejdea că va veni iar ziua libertății. Și-l încredința pe Murg că, atunci, în acel ceas mare:

...armat voi ieși eu afară,
Și veseli vom trece noi iară
Prin suliți și foc înainte.
Să ție potrivnicii minte
Că-s vii, când e vorba de țară,
Și morții-n morminte!

Organizarea Țărilor Române în vremea lui Mircea cel Bătrân şi Alexandru cel Bun

În secolele al XVI-lea şi al XV-lea, poporul român a avut doi voievozi pricepuți şi buni gospodari: **Mircea cel Bătrân,** în Țara Românească, şi **Alexandru cel Bun,** în Moldova.

Mircea-Voievod, zis cel Bătrân, a fost un conducător vrednic şi înțelept, un oştean îndrăzneț şi viteaz. El a întins hotarele Țării Româneşti, din Banat până la vărsarea Dunării în Mare, iar în Transilvania a stăpânit Amlaşul (în părțile Sibiului) şi Făgăraşul. Cu firească mândrie se intitula: *«Singur stăpânitorul Io Mircea, mare voievod şi domn»...* El a gospodărit țara cu multă pricepere şi dragoste, vreme de 32 de ani **(1386–1418).**

Alexandru cel Bun a condus Moldova între **1400** şi **1432.** Moldova se întindea, în vremea sa, de la Carpați până la Nistru şi Marea Neagră.

Viața şi ocupațiile locuitorilor. În vremea aceea, Țările Române s-au organizat mai bine şi şi-au sporit avuția. Locuitorii au cultivat tot mai bine pământul. Grâul, secara, orzul, ovăzul creşteau din belşug. Pe dealuri plantau pomi şi viță de vie. Pe izlazuri păşteau turme de vite şi oi. Pe văile apelor se înşirau mori pentru măcinatul grâului şi pive pentru bătutul postavurilor.

De la Baia de Aramă minerii scoteau aramă, aşa după cum de la Ocnele Mari şi Târgu Ocna se scotea sare.

Negustorii străini cumpărau de la noi cereale, vite, vin, ceară, miere şi ne vindeau unelte, arme şi postavuri. Toate acestea făceau să crească bunăstarea, ajutau înmulțirea satelor şi oraşelor. Cele mai de seamă erau **Curtea de Argeş, Câmpulung, Târgovişte, Giurgiu, Suceava, Roman, Bacău, Galați, Chilia** şi **Cetatea Albă.** Domnitorul, boierii şi mănăstirile aveau moşii întinse, podgorii, păduri, turme de vite. Cei mai mulți locuitori erau țărani liberi, care plăteau dări statului şi veneau la oaste, când se anunța vreo primejdie din afară.

Mircea cel Bătrân a condus țara cu multă pricepere şi dragoste, ca un bun gospodar

Alexandru cel Bun şi familia sa, pictați pe peretele Mănăstirii Sucevița

Buna gospodărire a țării. Ca să conducă mai bine țările lor, Mircea cel Bătrân şi Alexandru cel Bun au rânduit județele, au zidit cetăți de scaun sau capitale, la **Târgovişte,** în Țara Românească, şi la **Suceava,** în Moldova. În conducerea țării, domnitorii erau ajutați de **dregătorii** din marea boierime.

Domnul era şi cel mai mare judecător al Țării. Tot el conducea oştirea, alcătuită din boieri şi din țărani liberi. Ostaşii care luptau pe cai formau călărimea. Cei care luptau pe jos alcătuiau pedestrimea. Ca să poată apăra mai bine țara, Mircea

Mănăstirea Cozia

Stema Moldovei şi o inscripţie, care se găsesc deasupra uşii de la Mănăstirea Bistriţa

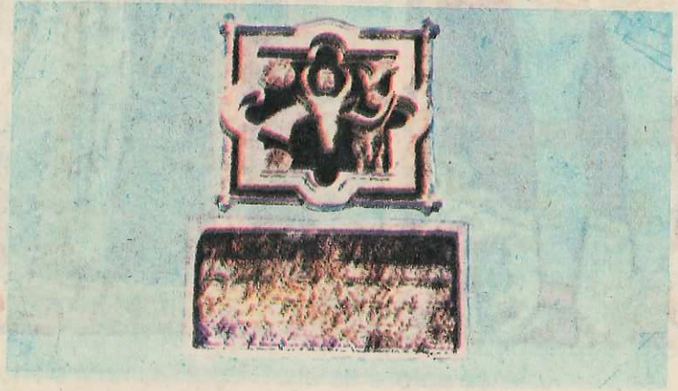

cel Bătrân şi Alexandru cel Bun au pus să se înalţe cetăţi şi mănăstiri întărite cu ziduri groase. Aşa a fost Mănăstirea **Cozia,** zidită pe Valea Oltului, şi Mănăstirea **Bistriţa,** din judeţul Neamţ. Acestea sunt,şi azi,unele din monumentele cele mai vechi şi mai frumoase din ţara noastră. La Curtea domnească din Suceava şi la cea din Târgovişte au adus grămătici, oameni cu scrierea frumoasă. Ei întocmeau actele domneşti, pe care voievodul le sigila cu pecetea. Sigiliul Moldovei reprezenta un cap de bour, aşa după cum cel al Ţării Româneşti avea un vultur.

Buna organizare a ţării, hărnicia şi vitejia poporului i-au ajutat pe cei doi voievozi să înfrunte primejdia din afară, să-l înfrângă pe duşman şi să ducă faima ţării până departe în Europa.

Românii conduşi de Mircea cel Bătrân se apără împotriva cotropirii otomane

Pe când românii îşi vedeau de munca lor paşnică, iată că la hotare a apărut o mare primejdie: **turcii** sau **otomanii.** Ei veneau din Asia. Fiind foarte războinici, au înfrânt multe popoare şi au ajuns până la Dunăre, conduşi de sultanul Baiazid. Pentru că ataca fulgerător lumea, l-au poreclit „Fulgerul".

Victoria de la Rovine. În goana lor după jaf, otomanii nu s-au oprit la Dunăre. Năzuiau s-o treacă mai repede şi să prade Ţara Românească. Aflând Mircea despre gândul otomanilor, a chemat Sfatul domnesc: *«Ne apărăm, au ba?»* Toţi au strigat, într-un glas: *«Ne apărăm, Măria ta!»*

Şi, la porunca voievodului, toată ţara s-a pregătit de luptă.

Când Baiazid, cu armata lui, a început să treacă Dunărea, buciumaşii au sunat prelung, dând ştire de primejdie, iar bătrânii au aprins cătile de fân şi casele; au otrăvit apa fântânilor, au pustiit tot în calea vrăjmaşilor şi s-au retras şi ei,spre munte. Mircea ştia că otomanii sunt mult mai mulţi şi mai numeroşi decât românii. De aceea, şi-a aşezat oastea la **Rovine,** lângă o mlaştină mare.

Cu cât înaintau înlăuntrul ţării, prin locurile pustiite, cu atât otomanii sufereau mai mult de foame şi de sete. Era o zi frumoasă a anului **1395.** Când duşmanii s-au apropiat de Rovine, Mircea a dat semnalul de luptă. Călăreţii au lovit, furtunos, din părţi. Arcaşii au încordat arcurile. Otomanii au răspuns cu şi mai multă furie. Se zice că s-a întunecat cerul de mulţimea săgeţilor. Apoi au început lupta cu sulităle, cu buzduganele, cu spadele.

Au murit în luptă mulţi români, dar şi mai mulţi duşmani. Apa mlaştinii s-a înroşit de sângele oamenilor şi al cailor ucişi. Pierzând cea mai mare parte din oaste, sultanul Baiazid Fulgerul s-a grăbit să se retragă peste Dunăre.

Bătălia de la Rovine a fost cea dintâi mare biruinţă a românilor contra otomanilor.

Bătălia de la Rovine (pictură)

Până la sfârşitul vieţii, Mircea a continuat să-şi apere ţara, învingând pe cotropitori ori de câte ori i-au trecut hotarul.

Faima lui Mircea-Voievod a ajuns foarte mare; un istoric din acea vreme îl numea *«principele cel mai puternic şi mai viteaz»*.

Dar puterea otomanilor creştea mereu. Nici un rege sau împărat nu mai cuteza să-i înfrunte. De aceea, spre bătrâneţe, Mircea-Voievod a încheiat pace cu sultanul. S-a învoit să-i plătească un tribut, cu condiţia ca sultanul să nu se amestece în treburile Ţării Româneşti.

Mircea cel Bătrân a fost un bun gospodar, care şi-a condus cu vrednicie ţara; a fost un viteaz care a dus poporul la biruinţă. Merită ca inimile noastre să-i slăvească numele, şoptind cuvintele pe care Eminescu crede că Mircea le-a rostit în faţa sultanului:

...iubirea de moşie e un zid
Care nu se înspăimântă de-a ta faimă, Baiazid!

Alexandru cel Bun a trăit în prietenie şi pace cu vecinii

Simţindu-se fraţi de acelaşi neam, Alexandru cel Bun şi Mircea cel Bătrân s-au ajutat, de multe ori, unul pe altul, au iscălit împreună tratate de prietenie cu Polonia şi cu Ungaria.

Alexandru-Vodă a înfrânt pe tătarii prădalnici şi a ajutat, în două rânduri, pe regele Poloniei în lupta cu cavalerii teutoni (nobili de neam german). Deşi nu erau decât un pâlc de 400 de călăreţi, românii *«au făcut mare izbândă»*. Victoria lor a silit pe cavalerii teutoni să încheie pace cu Polonia, să dea înapoi teritoriile cucerite şi prăzile luate.

După o domnie îndelungată – în timpul căreia Moldova se întindea până la mare, la Cetatea-Albă şi Chilia, adică de la Carpaţi până la Nistru şi Marea Neagră – Alexandru cel Bun s-a stins din viaţă, mulţumit şi împăcat că şi-a făcut datoria către ţară şi către popor. A fost înmormântat la Mănăstirea Bistriţa, zidită de dânsul într-un loc frumos şi bine adăpostit, lângă Piatra-Neamţ. Pentru că a cârmuit ţara cu pricepere şi cu blândeţe, poporul l-a cinstit şi-l va cinsti întotdeauna.

Teme:

- Arătaţi pe hartă hotarele Ţării Româneşti şi ale Moldovei!
- Căutaţi pe hartă localităţile Târgovişte, Cozia, Suceava!
- Socotiţi câţi ani au trecut de la bătălia de la Posada până la cea de la Rovine!
- Descrieţi stema Moldovei!

Monede din argint,
din Ţările Române

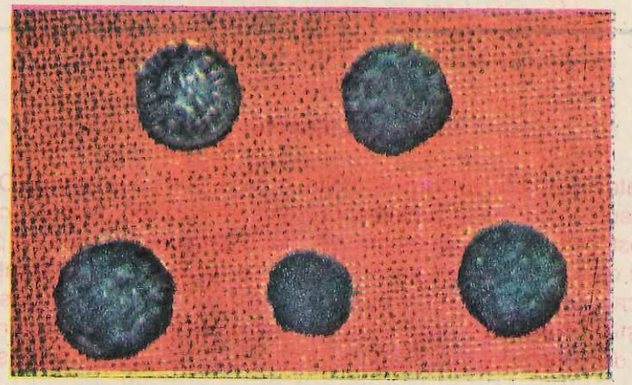

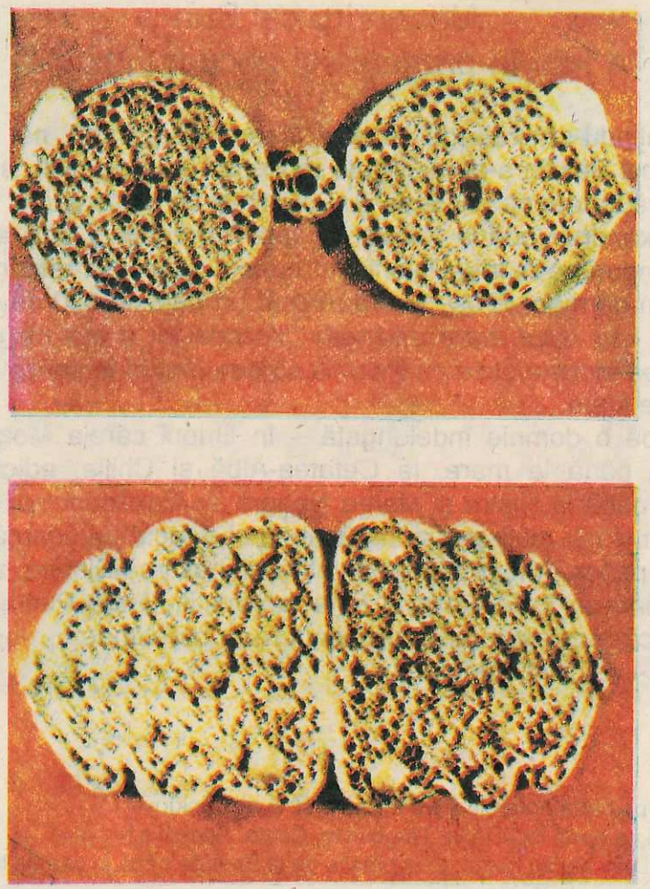

Podoabe de cingători lucrate din aur

LECTURĂ

Călăreții spătarului Coman

Cetatea de la Marienburg se înalță, trufașă, sus pe-un dâmb. O ocupaseră cavalerii teutoni, dușmanii polonilor. O întăriseră zdravăn cu arme, cu provizii și cu mulți ostași. Iar acum din umbra zidurilor împroșcau cu ocări pe polonii, rușii și românii care încercau s-o cucerească și nu puteau. Bine înarmați, îmbrăcați în zale, cavalerii teutoni au ieșit din cetate și-au lovit cu nespusă mânie și putere oștile aliate. S-a dezlănțuit o bătălie deznădăjduită, cruntă. Duduia pământul de tropotul cailor. Scăpăra văzduhul de izbirea spadelor și a lăncilor.

După două ceasuri de necontenite izbiri se vedea că biruința avea să fie a cavalerilor teutoni. Erau mai numeroși, mai bine înarmați, mai dibaci în ducerea luptei.

Deodată, în locul unde luptau călărețiii români, comandați de spătarul Coman, s-a întâmplat ceva neașteptat: la un semn, s-au strâns om lângă om. Au rupt lupta și s-au tras spre miazăzi spre o mare pădure, cu sălcii și smârcuri.

Crezând că fug, teutonii au chiuit de bucurie și au pornit, în goană, după dânșii, să-i treacă pe toți prin sabie.

Oștenii poloni și ruși s-au înspăimântat. Mulți îl învinuiau pe spătarul Coman de trădare.

Dar, când au ajuns la marginea pădurii, călărețiii români au descălecat, toți odată, cât ai clipi din ochi, și s-au topit în pădure. Sulițașii s-au adăpostit după tufișuri. Arcașii au urcat în arborii cei mai stufoși. Au așteptat să se apropie dușmanul. La porunca spătarului Coman, arcașii au încordat arcurile și au slobozit întâiul stol de săgeți. Mulți teutoni au căzut sub copitele cailor. Altă ploaie de săgeți și alți dușmani s-au prăbușit. Pe cei ajunși la marginea pădurii i-au luat în primire sulițașii ascunși între tufișuri. Pe alții, rătăciți printre copaci, i-au tras halebardierii jos, cu cângile, iar spadele i-au liniștit pe vecie, cu fruntea în frunzele uscate ori în smârcuri.

Atrăgând mulți cavaleri teutoni spre pădure prin acea îndrăzneală și iscusită manevră, doborându-i pe toți, călărețiii spătarului Coman au ajutat pe poloni și pe ceilalți aliați să-și recapete curajul și să dobândească victoria.

Așa, patru sute de români, cu îndrăzneală și vitejie, după cum scrie în cronica polonă, au schimbat soarta bătăliei de la Marienburg din anul 1422. Și scrie un cronicar polon: *«Astfel într-un chip minunat românii cu o ceată de puțini oameni au bătut oastea mare a dușmanului și s-au întors în tabăra oștirii regale învingători și încărcați cu o pradă uriașă».*

Răscoala de la Bobâlna (1437–1438)

În vremea când în Țara Românească și în Moldova domneau Mircea cel Bătrân și Alexandru cel Bun, în voievodatul Transilvaniei nobilii, care erau maghiari, subjugau pe țăranii români și maghiari, făcându-i iobagi.

Cum trăiau și pentru ce s-au ridicat țăranii din Transilvania. Cotropindu-le pământurile, nobilii maghiari din Transilvania îi sileau pe țărani să muncească pe moșiile lor, la arat și strâns recolta, să taie și să transporte lemne pentru castel, să

ducă la moară, să care piatră pentru noile construcții și să facă multe alte munci, numite corvezi. În afară de toate acestea, țăranii mai erau obligați să-l ajute pe nobil la vânătoare și la pescuit; de ziua nobilului și de sărbători trebuiau să-i facă daruri: păsări, miei, ouă, porci, miere.

De multe ori, țăranii români și maghiari au încercat să se împotrivească acestor silnicii. Având puterea în mână, nobilii i-au pedepsit aspru pe cei răzvrătiți: i-au bătut, i-au închis în temnițele castelului, i-au spânzurat. Dar mai ales, ca să-i poată sili să muncească pentru ei, nu le-au mai îngăduit să se mute de pe o moșie pe alta. Nobilii au răpit libertatea țăranilor: i-au făcut **iobagi** sau **șerbi.**

Tabăra de la Bobâlna. În primăvara anului **1437,** episcopul din Transilvania a mărit darea numită **zeciuială.** Pe țăranii veniți să-l roage să nu le împovăreze viața i-a arestat și bătut. Văzând neomenia stăpânirii, țăranii au pus mâna pe furci, pe topoare, pe coase și-au pornit la luptă. S-au strâns cete și-au aprins multe castele. Aflând că vin armatele nobililor, țăranii s-au retras pe Dealul Bobâlna. Aici au făcut o tabără întărită, adică au înconjurat locul cu care, așezate cu meșteșug, roată lângă roată, ca un zid.

Tabăra țăranilor de la Bobâlna

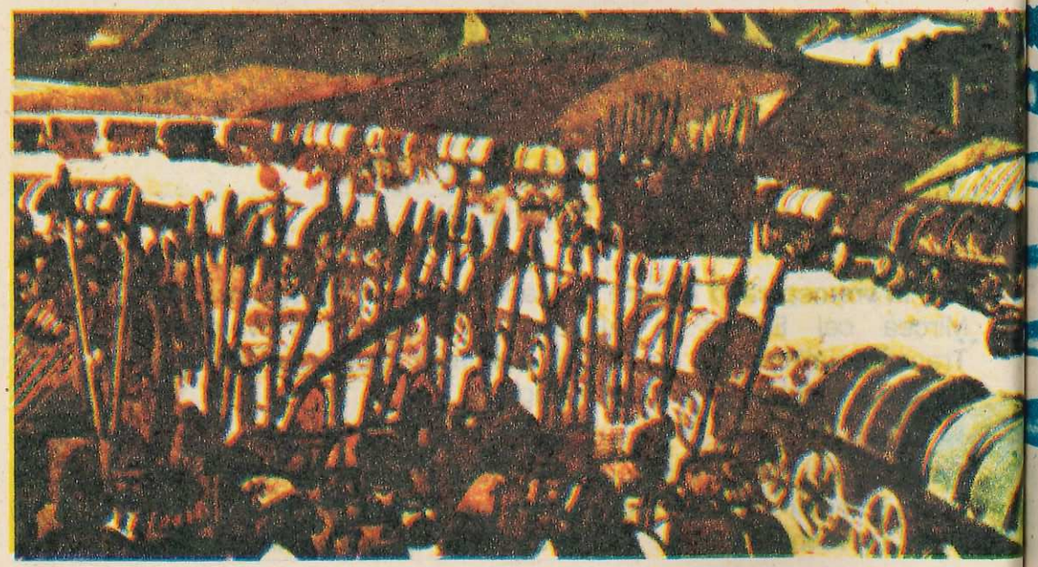

În curând, la Bobâlna s-au strâns mii de țărani români și maghiari, mulți mineri și meșteșugari, și chiar nobili mai mici, nemulțumiți și ei de lăcomia marilor nobili. Țăranii au jurat să lupte până vor dobândi dreptate și libertate. **Această mare ridicare a țărănimii a însemnat, totodată, o strânsă colaborare între țăranii români și maghiari.**

Lupta dintre țărani și nobili. Furioși peste măsură, nobilii au pornit cu armată împotriva taberei de la Bobâlna. Răsculații s-au luptat însă bărbățește, la adăpostul întăriturilor. Ba chiar au ieșit din tabără și i-au fugărit pe nobili, silindu-i să ceară pace și să jure că vor desființa iobăgia. Dar nobilii nu și-au ținut cuvântul. Țăranii au pornit din nou lupta, pătrunzând în orașul Cluj. Aici, meșteșugarii au trecut de partea țăranilor. Din nou nobilii au cerut pace și-au jurat că vor slobozi țărănimea din iobăgie. Însă și a doua oară și-au călcat cuvântul dat. Ei au cerut ajutorul regelui și, după lupte aprige, i-au înfrânt pe țărani. Mulți au murit în lupte, dar și mai mulți au pierit de răzbunarea nobililor. Unii au fost trași în țeapă sau spânzurați, alții supuși la schingiuiri sălbatice: li s-au scos ochii, li s-au tăiat urechile, nasul, brațele. Ca să-și întărească

Arme folosite în luptele de la Bobâlna

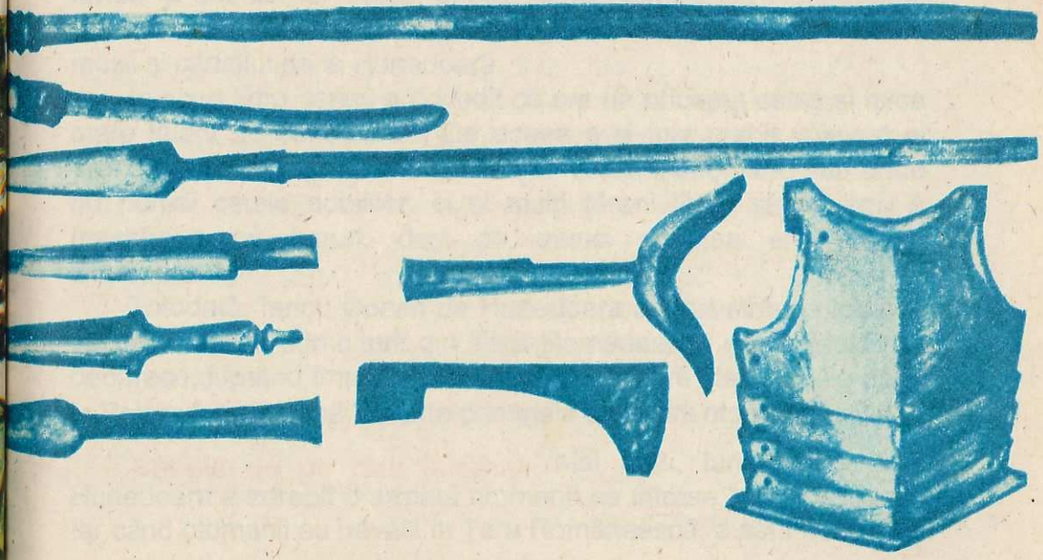

stăpânirea, nobilii unguri, saşi şi secui au format atunci, în **1437**, „Unirea celor trei naţiuni", socotindu-se singurii stăpâni în Transilvania. Deşi românii erau cei mai numeroşi în Transilvania, nu aveau nici un drept.

Cu toate aceste sălbăticii, răscoala de la Bobâlna i-a călit pe iobagi în lupta cu nobilimea. Ei au înţeles că aceşti stăpâni asupritori pot fi doborâţi. În sufletul iobagilor din Transilvania a crescut încrederea că, odată şi odată, tot vor birui şi vor putea câştiga libertatea.

Întrebări:

- Cum trăiau ţăranii din Transilvania în vremea când a izbucnit răscoala de la Bobâlna?
- Cum s-a desfăşurat răscoala?
- Care este însemnătatea ei?

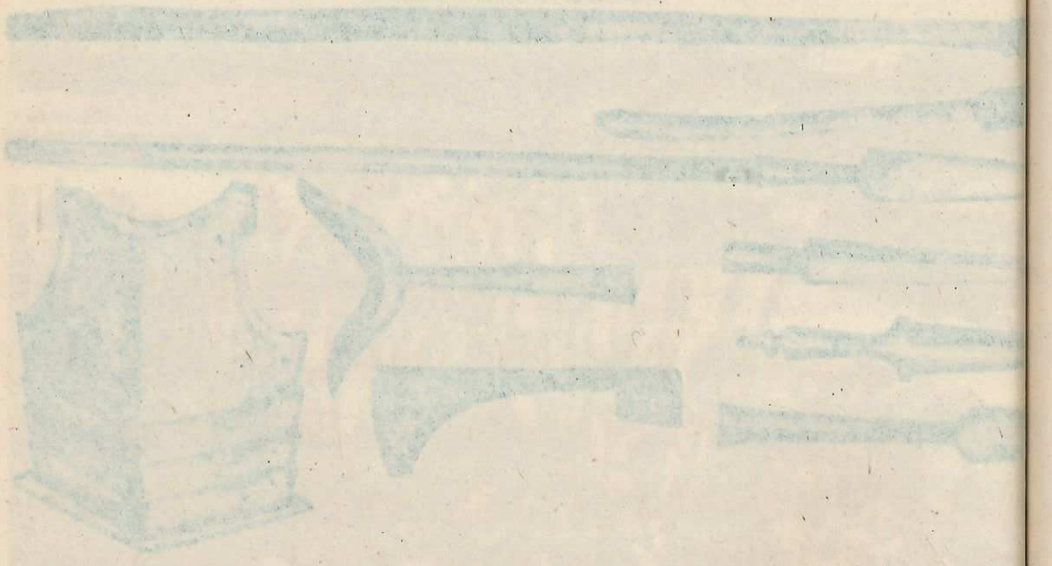

Lupta românilor pentru independenţă în timpul lui Iancu Corvin de Hunedoara, Vlad Ţepeş şi Ştefan cel Mare

Secolul al XV-lea a fost pentru poporul român un răstimp greu de luptă pentru libertate şi independenţă, împotriva celei mai mari primejdii care s-a ivit atunci pentru întreaga Europă: **Imperiul Otoman.** Aceştia cuceriseră Peninsula Balcanică şi voiau să-i supună şi pe români.

Îndată după moartea lui Mircea cel Bătrân otomanii au năvălit iar peste Dunăre, să prade şi să cotropească Ţările Române. Au pătruns chiar până în inima Transilvaniei.

Lupta comună a românilor sub conducerea lui Iancu Corvin de Hunedoara împotriva otomanilor

Iancu Corvin de Hunedoara şi planurile sale de luptă. În acele vremi grele s-a ridicat un om deosebit de vrednic. Se numea **Iancu** şi era fiul lui Voicu, cneaz român din părţile Hunedoarei. Pentru faptele lui vitejeşti, regele Ungariei i-a dăruit lui Voicu multe moşii şi castelul de la Hunedoara.

În scurt timp, Iancu a dovedit că era un priceput ostaş şi avea mare talent de conducător. De aceea a şi fost numit voievod al Transilvaniei. A organizat o oaste numeroasă, chemând sub arme nu numai cetele nobililor, ci şi mulţi ţărani liberi şi orăşeni. A înzestrat-o cu tunuri, deşi pe atunci acestea erau foarte scumpe.

Totodată, Iancu Corvin de Hunedoara a avut strânse legături de prietenie cu domnitorii din Ţara Românească şi din Moldova, deoarece, luptând împreună de-a lungul Dunării, de la Chilia până la Belgrad, puteau să înfrunte primejdia cotropirii otomane.

Bătălia de pe râul Ialomiţa. Mai întâi, Iancu Corvin de Hunedoara a zdrobit o armată otomană ce intrase în Transilvania. Iar când otomanii au năvălit în Ţara Românească, a sărit în ajutorul

Iancu Corvin de Hunedoara

românilor de aici şi a câştigat o mare bătălie pe râul **Ialomiţa.** În mâinile oştirii lui Iancu a rămas nu numai victoria, ci şi o mare pradă de război.

În anii ce-au urmat, Iancu Corvin de Hunedoara a dus război cu otomanii, la sud de Dunăre. Le-a pricinuit multă pagubă şi le-a zădărnicit toate încercările de a subjuga popoarele Europei.

Victoria de la Belgrad. În acea vreme, la conducerea Imperiului Otoman a ajuns un sultan foarte iscusit şi viteaz. Se numea **Mahomed,** căruia i s-a zis **Cuceritorul.** El a vrut să treacă Dunărea pe la **Belgrad** şi să cucerească Europa. Aici a dat însă piept cu oastea condusă de Iancu Corvin de Hunedoara. Acesta a luptat cu atâta dârzenie şi a pricinuit atâtea pierderi otomanilor, încât Mahomed Cuceritorul, învins, a trebuit să se retragă.

În acest război, oştile din Transilvania s-au unit cu cele din Ţara Românească şi Moldova, sub conducerea lui Iancu. La aceste oşti, alcătuite din români, maghiari şi secui, s-au adăugat, apoi,şi alte popoare din Balcani. Luptând împreună, ele au apărat libertatea ţărilor de la Dunăre şi a tuturor popoarelor Europei. De aceea, Iancu Corvin de Hunedoara a fost slăvit ca un mare binefăcător, ca un apărător al libertăţii. Merita această cinste: douăzeci de ani n-a lăsat spada din mână, zăgăzuind, cu oştenii pe care i-a condus, puhoiul otoman, la Dunăre.

Îndată după victoria de la Belgrad, Iancu s-a îmbolnăvit de ciumă şi a murit (1456). Jale mare a fost atunci pretutindeni. **Pe piatra lui de mormânt, din Biserica din Alba-Iulia,** s-au săpat aceste cuvinte care au tălmăcit durerea obştească: *«S-a stins lumina lumii»*. Ca recunoaştere a marilor lui merite, fiul său, **Matei Corvin,** a fost ales rege al Ungariei.

Castelul de la Hunedoara

Întrebări:

- Povestiţi despre felul cum a organizat Iancu Corvin de Hunedoara oştirea!
- Ce ştiţi despre bătălia de pe râul Ialomiţa?
- Cum se explică victoriile lui Iancu Corvin de Hunedoara împotriva otomanilor?

Faptele de vitejie ale românilor în timpul lui Vlad Ţepeş (1456–1462)

În curgerea veacurilor, de multe ori s-au încrucişat spadele şi ghioagele străbunilor noştri cu iataganele otomane. Dar parcă niciodată cu atâta mânie ca pe vremea când pe tronul Ţării Româneşti se afla **Vlad-Vodă,** zis **Ţepeş.**

Vlad Țepeș

Cum a orânduit Vlad Țepeș țara. În Țara Românească, urmașii lui Mircea cel Bătrân se certau pentru domnie. Boierii, lacomi, jefuiau țărănimea. Otomanii cereau bir greu. Pretindeau chiar să li se dea, în fiecare an, câte 500 de copii robi, pe care să-i învețe meșteșugul armelor și să-i facă ieniceri.

În **1456,** a luat tronul Țării Românești Vlad-Vodă. Ajungând domn, și-a pus în gând să organizeze mai bine țara, să o întărească și s-o scape de otomani. Se gândea la aceasta, deși Imperiul Otoman era condus de Mahomed al II-lea, zis Cuceritorul.

Mai întâi, a curățat țara de hoți, de leneși, de netrebnici, pedepsindu-i cu tragerea în țeapă. A ajutat, în schimb, pe negustorii și meșteșugarii harnici să-și poată îndeplini cu folos munca lor. A deschis multe târguri sau iarmaroace, unde meșteșugarii și țăranii își puteau vinde mărfurile. A întemeiat orașe. Orașul **București** este menționat, pentru prima dată, într-un document din vremea lui Vlad Țepeș. A strâns oaste bună. Apoi a înfrânt pe boierii care se împotriveau planurilor lui. Pe mulți dintre ei i-a socotit trădători și i-a tras în țeapă. De aceea i s-a dat porecla de Țepeș.

Războiul cu Mahomed al II-lea sultanul. Faptele și planurile lui Vlad Țepeș îl îngrijorau pe sultanul **Mahomed.** De aceea a poruncit lui **Hamza-Paşa** să-l prindă și să-l ucidă. Acesta l-a chemat pe Țepeș la Dunăre, să discute o pricină de hotar. Vlad a înțeles viclenia turcului. L-a întâmpinat la **Giurgiu,** dar a ținut, prin apropiere, un pâlc de oșteni. Când Hamza-Paşa a încercat să-l prindă, Vlad Țepeș a făcut semn oștenilor lui:

– Legați-l!

Așa, în loc să-l prindă Hamza-Paşa pe Vlad-Vodă, l-a prins Vlad pe Hamza-Paşa, i-a tras în țeapă pe slujitorii cu care venise, apoi l-a înfipt pe el însuși într-o țeapă mai înaltă, ca să-i respecte

rangul. Unui singur otoman i-a cruțat viața și l-a trimis să povestească sultanului ce-au pățit Hamza-Paşa și ai lui.

Aflând despre aceasta, mare furie l-a cuprins pe **Mahomed** sultanul. În grabă mare s-a năpustit asupra Țării Românești cu o armată uriașă. Vlad Țepeș se aștepta la aceasta și nu s-a înfricoșat. A ridicat poporul la luptă. A pustiit țara în calea otomanilor, ca să-i facă să sufere de foame și sete. Și fiindcă avea ostași mai puțini decât Mahomed, nu l-a atacat în câmp deschis, ci l-a hărțuit necontenit, lovindu-l, când nici nu gândea, din marginea vreunui codru, din câte o vale ori de după dealuri. Cu pâlcuri mici de oaste, Vlad-Vodă fulgera cu spada în stânga și-n dreapta, prăbușea cât mai mulți dușmani și-apoi se făcea nevăzut.

Neuitat a rămas în istorie atacul dat, într-o noapte, împotriva taberei lui Mahomed, cu o ceată de oșteni îmbrăcați turcește. Vlad-Vodă a încercat să ajungă la cortul sultanului, să-l pedepsească pentru neomenia de a-i fi călcat țara; datorită apărătorilor otomani, sultanul a scăpat cu viață. În schimb, asaltul românilor a stârnit cumplită spaimă și învălmășeală în toată tabăra otomană. Buimăciți de somn și spaimă, întuneric fiind, otomanii nu

Ca să-i surprindă pe otomani, Vlad Țepeș a atacat tabăra lor în miez de noapte

distingeau care-s oamenii lui Ţepeş şi care sunt de-ai lor. Şi aşa s-au măcelărit între dânşii până la ziuă, şi multă pagubă şi-au făcut ei singuri.

După încă două săptămâni de hărţuieli şi lupte, oastea otomană condusă de Mahomed s-a văzut nevoită să se retragă din Ţara Românească. Deşi nu era definitivă, biruinţa rămânea în mâinile românilor.

Vlad Ţepeş se dovedea a fi printre cei mai buni şi mai îndrăzneţi comandanţi de oştire din acea vreme. Dar sultanul Mahomed era prea puternic ca să nu încerce a se răzbuna. A venit a doua oară, cu o armată şi mai mare.

Vlad Ţepeş s-a retras în Transilvania, cerând ajutor regelui Matei Corvin. Dar acesta, în loc să-i dea oaste, l-a închis într-un castel, lipsind Ţara Românească de un cârmuitor viteaz şi drept. Istoria îl osândeşte pe regele Matei pentru purtarea lui faţă de o rudă şi un prieten, care i-ar fi fost de mare folos în lupta cu Mahomed. Abia după doisprezece ani şi-a recunoscut greşeala şi l-a eliberat.

Întrebări:

- Cum a organizat Vlad Ţepeş ţara?
- Povestiţi păţania lui Hamza-Paşa !
- Cum au luptat românii, conduşi de Ţepeş, împotriva lui Mahomed al II-lea?

LECTURĂ

Prin pedepse aspre, ca tragerea în ţeapă, Vlad-Vodă Ţepeş a îngrozit foarte tare pe cei necinstiţi şi pe hoţi. Nimeni nu mai cuteza să-şi însuşească un lucru ce nu-i aparţinea. Vodă a vrut să vadă dacă necinstea şi hoţia au dispărut din ţară. A pus la o fântână cu apă bună, la o răscruce de drumuri, o cupă de aur mare şi minunată. A zis: «Să bea drumeţii cu ea apă rece, dulce şi bună, şi s-o aşeze la loc. Singura strajă care o păzeşte este cinstea fiecăruia».

În adevăr, cât a domnit Vlad-Vodă, mii de drumeţi au admirat acea cupă de preţ, au băut apă cu ea şi au aşezat-o frumos, la loc. Nimeni n-a cutezat s-o fure. Cinstea domnea în toată ţara.

Într-o dimineaţă însă o femeie a descoperit că preţioasa cupă de aur nu se mai afla la fântână: o furase un răufăcător. Cu mare durere, femeia a zis: «Să ştiţi că nu mai este domn Vlad-Vodă, necruţător duşman al tâlharilor şi al asupritorilor».

Moldova în vremea lui Ştefan cel Mare şi Sfânt

Cel mai strălucit conducător în lupta pentru libertatea românilor în veacul al XV-lea a fost **Ştefan cel Mare şi Sfânt.** El a continuat pe Mircea cel Bătrân, pe Iancu Corvin de Hunedoara şi pe Vlad Ţepeş. Numele lui străluceşte în istoria poporului român pentru felul cum a orânduit ţara şi a condus poporul în apărarea ei.

Ştefan cel Mare şi Sfânt

Cine a fost Ştefan-Vodă. Urmaşii lui Alexandru cel Bun, spre părerea de rău a poporului, s-au certat între dânşii pentru domnie. Asemenea certuri au slăbit ţara, aducând-o într-o stare jalnică. Ba şi mai rău, boierii au închinat otomanilor Moldova şi s-au învoit să plătească tribut.

Cu toate că era încă foarte tânăr, când a ajuns domn, Ştefan s-a gândit să ridice ţara pe culmile cele mai înalte ale gloriei. Cu ajutorul vărului său, Vlad Ţepeş, din Ţara Românească, l-a alungat pe domnitorul vândut otomanilor, şi, cu voia ţării, şi-a început domnia. O domnie care a ţinut aproape o jumătate de veac **(1457–1504),** bogată în fapte mari şi vitejeşti.

Mai întâi, Ştefan-Vodă s-a îngrijit să sporească bunăstarea ţării. A îndemnat pe ţărani să cultive cât mai multe grâne şi să crească vite.

Biserica de la Voroneţ

A înfiinţat noi târguri şi a sprijinit meşteşugurile. A încurajat negoţul cu vite, grâne, miere şi ceară şi a uşurat trecerea negustorilor străini cu mărfurile lor prin Moldova. Prin comerţ, ţara realiza mulţi bani, pe care voievodul îi folosea pentru construcţii şi pentru oştire. În timpul lui Ştefan-Vodă, meşteri iscusiţi au înălţat biserici frumoase, la **Voroneţ, Putna** sau **Neamţ,** împodobite cu multe picturi, cu vase din aur, cu ţesături şi cusături în fir de borangic, din argint şi aur. S-a îngrijit ca în mănăstiri să se scrie cărţi cu litere frumoase.

Pregătirile pentru apărarea ţării. Mai mult ca orice, Ştefan-Vodă a dorit ca Moldova să fie ţară liberă, să nu mai plătească tribut sultanului. Şi, cum ştia că aceasta nu se va putea fără război, a pregătit o oaste din boierii credincioşi lui, din ţăranii liberi şi târgoveţi. A înzestrat-o cu arme bune, făurite de meşterii suceveni sau braşoveni, şi chiar cu tunuri, armă foarte rară pe acea vreme. A întărit cetăţile **Suceava, Cetatea-Neamţului, Hotin, Cetatea-Albă** şi a deprins oastea să lupte cu pricepere, atât împotriva otomanilor, cât şi a tătarilor.

Ştefan-Vodă nu voia războaie. Dimpotrivă, era foarte iubitor de pace, de înţelegere între oameni şi popoare. De aceea, a căutat să trăiască în bună prietenie cu vecinii. Dacă nu s-a putut totdeauna, vinovat n-a fost el, ci numai aceia care au ridicat sabia asupra Moldovei. El a purtat numeroase războaie, mai ales cu tătarii şi cu otomanii. Iar când ambiţiosul rege Matei Corvin a venit cu oaste, la vreme de iarnă, să supună Moldova, Ştefan l-a aşteptat la **Baia** şi l-a înfrânt în luptă. Se spune că însuşi Matei, cât era el de mândru, s-a retras dus pe targă, rănit în spate de o săgeată cu trei vârfuri. Înfrângerea l-a făcut să jure că nu va mai veni cu arma împotriva Moldovei şi a fratelui de acelaşi neam, Ştefan-Vodă.

Întrebări:

- Cine a fost Ştefan cel Mare?
- Cum s-a pregătit pentru apărarea ţării?

După bătălii, Ştefan-Vodă răsplătea ostaşii cei mai viteji, dăruindu-le pământ să-l stăpânească şi să-l muncească.

Poporul a povestit acest fapt în versuri. Voievodul spune oşteanului Burcel, om viteaz, dar foarte sărac:

«...ia-ţi movila răzăşie
Ca s-o ai de plugărie,
Dar în vârfu-i să te-aşezi
Ca stejar să priveghezi
Şi duşmanii de-i vedea
C-au intrat în ţara mea,
Tu să strigi cât ai putea
«Sai, Ştefane, la hotară,
C-a intrat sabia-n ţară!»
Atunci eu te-oi auzi,
Ca un zmeu m-oi repezi
Şi nici urm-a rămânea
De duşman în ţara mea!»

Poporul român condus de Ştefan cel Mare şi Sfânt apără independenţa ţării

Ştefan-Vodă ştia că primejdia cea mai mare pentru libertatea ţării şi a poporului român era Imperiul Otoman. De aceea, gândul cel mai de seamă al lui Ştefan-Vodă a fost cum să apere ţara de asemenea primejdie. Adică şi-a orânduit bine oastea şi cetăţile. A căutat să aibă prieteni pe Matei Corvin, pe regele Poloniei şi pe domnul din Ţara Românească. Şi a aşteptat liniştit.

Strălucita victorie de la Vaslui – 1475. Un sol al sultanului a venit la Ştefan-Vodă şi i-a cerut să-i plătească tributul şi să-i cedeze unele cetăţi şi porturi de la Dunăre şi Mare. Dacă nu, armata otomană se va năpusti asupra Moldovei. Voievodul a ascultat sfatul ţării şi a respins cererile solului.

Sultanul a clocotit de mânie. A trimis asupra Moldovei o armată de 120 000 de soldaţi, conduşi de un vestit general, **Soliman-Paşa**. Faptele s-au desfăşurat aşa cum a cântat poetul:

«Ştefan-Voievod,
Slăvit de norod,
Nu s-a spăimântat
De câte-a aflat
Ci din bucium sună
Şi oastea-şi adună»

La porunca lui Ştefan-Vodă,40 000 de luptători s-au strâns să apere ţara. Din ordinul lui, poporul a pustiit totul în calea duşmanilor.

Otomanii au trecut Dunărea pe vreme de iarnă şi cu greu au înaintat spre miazănoapte, prin locuri pustiite. Aproape de **Vaslui**, într-o vale strâmtă, cu dealuri, păduri şi mlaştini, îi aştepta Ştefan cu oastea, la care s-au adăugat 5 000 de ostaşi secui şi 2 000 de ostaşi polonezi. Era o zi ceţoasă, de iarnă, când otomanii au pornit bătălia. Se credeau nebiruiţi. Ştefan a pus buciumaşii într-o vale să sune atacul. Crezând că acolo-i grosul oştirii române, otomanii s-au năpustit prin ceaţă în acel loc. Deodată, din coaste şi din spate, călăreţii şi pedestraşii i-au lovit cu mare putere. Cădea asupra duşmanilor ploaie de săgeţi şi de ghiulele. O bună parte au pierit de spada, de ghioaga ori de topoarele românilor. Mulţi au fost luaţi prizonieri. Soliman-Paşa abia a scăpat cu fuga.

Aşa a dobândit poporul, condus de Ştefan-Voievod, marea biruinţă de la **Vaslui.**

Bătăliile din anul 1476. Vestea izbânzii de la Vaslui a dus faima lui Ştefan-Vodă în toată lumea.

Mahomed al II-lea, furios, nu înţelegea cum o ţară şi un popor aşa de mic cutezau să-i stea în cale. În anul următor, el însuşi, s-a năpustit asupra Moldovei,cu o oaste şi mai mare, peste 200 000. Ca să fie sigur de victorie, a poruncit tătarilor să năvălească

Ostaşi din vremea lui Ştefan cel Mare

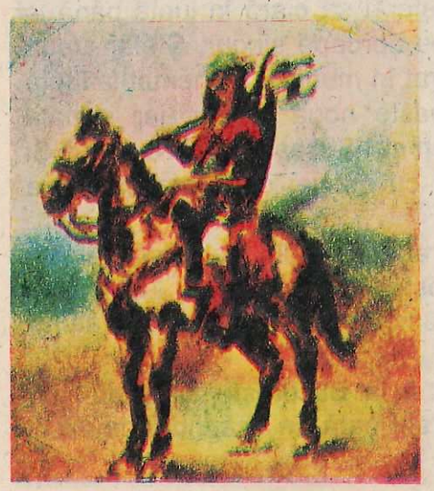

Steag ostăşesc din vremea lui Ştefan cel Mare, brodat cu fir din aur şi argint pe catifea.

dinspre răsărit şi să jefuiască sălbatic Moldova. Cu toate rugăminţile lui Ştefan cel Mare, Matei Corvin nu a trimis ajutorul făgăduit. Nici polonezii. A rămas singur în calea furtunii. Ce-a făcut voievodul? Mai întâi a trimis ţăranii să-şi adăpostească familiile din calea pustiirii tătăreşti. Apoi, a pârjolit totul în calea duşmanului, ca să nu mai aibă nici hrană, nici apă. Şi, în sfârşit, cu o mică oştire de viteji, el însuşi a stat în calea otomanilor la **Războieni,** în apropiere de Cetatea-Neamţului. Otomanii erau mulţi. Câtă frunză şi iarbă. Cu toate că luptau unul contra douăzeci, românii s-au ţinut bărbăteşte. Au adus mare pagubă armatei otomane şi au preferat să piară în luptă până la unul, decât să dea îndărăt. Rămas aproape singur, Ştefan-Vodă s-a retras spre miazănoapte. A intrat în munţi şi a chemat la luptă ţăranii şi păstorii. Cu această oaste nouă a lovit iar armata otomană. Mahomed n-a putut cuceri nici Suceava, nici Neamţul. Şi văzând că întregul popor îl lovea cu mânie, din toate părţile, a poruncit armatei să se retragă.

Gândea să scape măcar cu prada luată din Moldova. Dar n-a scăpat; românii au doborât mulţi ostaşi otomani şi au luat înapoi aproape tot ce jefuiseră aceştia. Numeroşi otomani au pierit atunci înecaţi în Dunăre.

Biruitor, Ştefan a înaintat până la Bucureşti, ajutându-l pe **Vlad Ţepeş** să urce, din nou, a treia oară, în scaunul domnesc.

Dar, din nefericire, îndată după plecarea lui Ştefan, nişte boieri trădători, înţeleşi cu sultanul, l-au ucis ca nişte mişei.

Însemnătatea domniei lui Ştefan. Opt ani Moldova a trăit în linişte şi libertate. Urmaşul lui Mahomed însă a trimis iar armate împotrivă-i. Ştefan le-a înfrânt, în mai multe rânduri. Numai atunci când a văzut că nimeni dintre principii apuseni ori dintre vecini nu-l ajută şi numai după ce otomanii au răpit **Chilia** şi **Cetatea-Albă,** Ştefan a hotărât să facă pace cu sultanul. A plătit tribut, cu condiţia ca otomanii să nu se amestece în treburile lăuntrice ale Moldovei.

Încărcat de ani şi de fapte glorioase, într-o zi de vară din anul **1504,** Ştefan a închis ochii. Domnise 47 de ani. Poporul a înţeles că a pierdut atunci pe cel mai vrednic apărător al libertăţii ţării şi l-a înmormântat la Mănăstirea Putna, cu mare jale. A fost Ştefan-Vodă un bun gospodar, un înţelept conducător, un neîntrecut meşter în războaie, un iubitor de patrie şi de libertate, un prieten al oamenilor vrednici şi al tuturor lucrurilor frumoase. S-a străduit toată viaţa lui să apere libertatea poporului român şi să înfrumuseţeze ţara. De aceea, poporul i-a zis «*cel Mare*».

Cetatea Suceava, adevărat cuib de vulturi apărători ai independenţei

Şi oriunde călcăm şi azi în lungul şi-n latul Moldovei, întâlnim cetăţi sau mănăstiri, locuri de bătălii ori legende şi cântece grăind despre faptele lui de dreptate şi de vitejie.

Poetul nostru cel mare, **Mihai Eminescu,** în poezia **„Doina"** îl cânta pe geniul bun al românilor, care, în ceasuri grele, îl aşteaptă ca pe un izbăvitor în luptă cu duşmanii libertăţii... „De-i suna din corn o dată/ Ai s-aduni Moldova toată,/ De-i suna de două ori,/ Îţi vin codrii-n ajutor,/ De-i suna şi-a treia oară,/ Toţi duşmanii au să piară,/ Din hotară în hotară...

Întrebări:

- Cum s-a desfăşurat bătălia de la Vaslui? dar cea de la Războieni?
- Care este însemnătatea domniei lui Ştefan cel Mare?
- Care sunt cei trei domnitori români care l-au înfrânt pe Mahomed Cuceritorul?

LECTURĂ

Ştefan-Vodă şi Daniil Sihastrul

Însoţit doar de doi tineri copii de casă, Ştefan-Vodă urca prin munţii Bucovinei, în vara aceea fierbinte din 1476.

Galopaseră vreo două ceasuri. Şi-acum mergeau la pas, să mai răsufle caii. Ştefan sta în şa îngândurat, trist şi tăcut. Slujitorii nu cutezau nici ei să deschidă vorba.

– Acolo sus, e o chilie, nu? a întrebat deodată Ştefan, arătând cu o fluturare din cap, în sus spre o stâncă, unde mână de om săpase o uşă şi o ferestruică abia de-o şchioapă.

– Chilia bătrânului Daniil Sihastrul, a lămurit slujitorul din stânga.

Ştefan a oprit armăsarul, a lăsat frâul în mâna unuia dintre slujitori şi a urcat, cu pas ostenit, până la chilie.

Auzind paşii, bătrânul şi-a ridicat cu mâna sprâncenele grele de ani, a privit lung spre drumeţ, a înţeles că-i om bun şi doreşte sfat cinstit. L-a poftit în chilie.

– Sunt voievodul ţării, a zis Ştefan, aşezându-se pe laita de piatră. M-a înfrânt duşmanul, la Războieni. Ce zici, să-i închin ţara au ba?

Cum sta în picioare, sprijinit în toiag, sihastrul a prins a tremura uşor. Gândea: «La mare cumpănă trebuie să fie Moldova, dacă vodă însuşi se află în chilia mea». A chibzuit adânc. Apoi a privit pe ferestruică, la cei doi tineri slujitori rămaşi în vale: tineri, voinici, cu ochi de şoimi. Şi aşa, întărit sufleteşte, a zis:

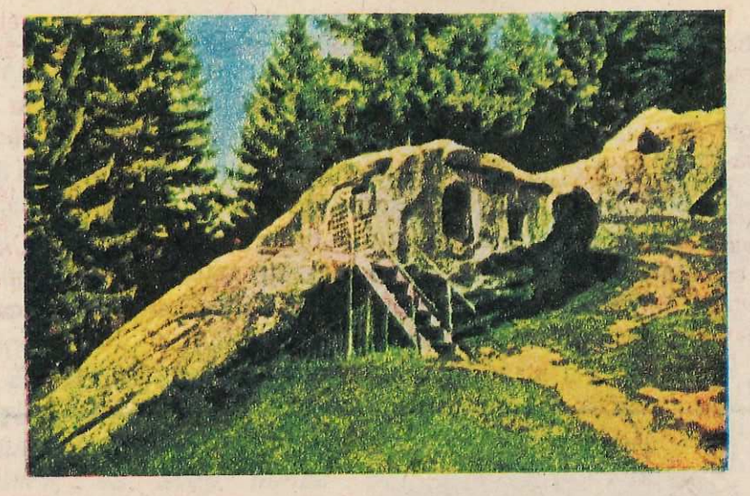

Chilia lui Daniil Sihastrul

– Ba, Măria-ta! Acum un ceas, au trecut pe-aici trei ciobani. Au aflat de înfrângere şi s-au mâhnit foarte. Au auzit apoi chemarea din cornul Măriei-tale şi s-au bucurat. Zoresc să-şi adăpostească turmele şi să vină la oaste. Ca ei sunt sute şi mii. De aceea, povaţa mea-i asta: nu închina ţara. Luptă, luptă în stăruinţă, că biruinţa fi-va a măriei-tale! Iar pentru pomenirea celor morţi în bătălie Măria-ta să zideşti o mănăstire!

A mulţumit Ştefan pentru povaţă şi-a ieşit din chilia lui Daniil Sihastrul. Sfatul îi înzecise puterile şi-l înveselise, parc-ar fi fost însetatul care a băut dintr-un izvor rece, binefăcător.

Mănăstirea Putna

De pretutindeni a adunat tineri flăcăi, dornici să lupte cu vrăjmaşul cotropitor. Bătrâna Vrâncioaia i-a ieşit în cale, i-a arătat flăcăii cum se strângeau în cete, pe văi, şi i-a zis:

– Vezi, Măria-ta, vin flăcăii de după munţi. Toată Vrancea se ridică împotriva duşmanului. Iată, în frunte sunt cei şapte feciori ai mei. Ţi-i dăruiesc, Măria-ta, pentru ţară!

Aşa, ajutat de popor, Ştefan-Vodă l-a alungat de pe pământul ţării pe Mahomed Cuceritorul. Şi, în amintirea înfrângerii din acel an 1476, a zidit Biserica de la Războieni, iar pentru cinstirea victoriei, Mănăstirea de la Voroneţ, aşa cum l-a povăţuit Daniil Sihastrul. Este şi azi Voronetul o zidire frumoasă, minunată, tocmai pentru că întruchipează bucuria poporului biruitor împotriva cotropitorilor.

Răscoala din 1514 condusă de Gheorghe Doja

Era în anul **1514.** Otomanii au atacat iarăşi, cu sporită putere, şi Transilvania şi Ungaria. În mare grabă, conducătorii Bisericii Catolice au organizat o numeroasă armată ca să-i oprească la Dunăre. Au chemat la oaste şi pe ţărani. Ca să vină cât mai mulţi, le făgăduiau scoaterea din iobăgie.

De ce s-au răsculat iarăşi ţăranii? Dorind fierbinte să se elibereze de iobăgie, să scape de dijme şi zeciuieli, de zile de clacă, de corvezi şi de multe alte poveri pe care nobilii maghiari le sporeau mereu, an de an, foarte mulţi ţărani români, maghiari, saşi, sârbi au pornit la luptă împotriva otomanilor. Astfel, în tabăra rânduită în apropiere de capitala Ungariei s-au strâns peste 40 000 de ţărani.

Nobililor maghiari din Transilvania nu le-a convenit ca un număr aşa de mare de ţărani să părăsească moşiile şi să le lase nelucrate. Ca să-i aducă înapoi, au început să persecute familiile celor plecaţi: le băteau şi le schingiuiau femeile şi copiii, le puneau la jug în locul vitelor.

Gheorghe Doja

Vestea despre fărădelegile nobililor a ajuns la tabără şi a umplut de mânie inimile ţăranilor angajaţi ca soldaţi. Mulţi s-au hotărât să întoarcă armele împotriva nobililor şi să-şi facă singuri dreptate. În fruntea lor s-a ridicat **Gheorghe Doja**, secui de origine.

El spunea ţăranilor: «*În sfârşit, s-a ivit prilejul să scuturaţi tirania nedreaptă a nobilimii, să aveţi numai curaj să folosiţi acest prilej. În sfârşit, a sunat ceasul, puteţi să obţineţi ceea ce aţi râvnit totdeauna, puteţi să pedepsiţi pe cei care au aruncat pe capul vostru toate nenorocirile... Iobagii să nu mai plătească dijme, nici clacă să nu mai facă, şi nici vreo dare în bani să nu-i mai împovăreze, vămile să se desfiinţeze şi ţăranii să aibă îngăduinţă a se strămuta unde le-o fi voia*».

Astfel, războiul plănuit de nobili contra otomanilor s-a transformat într-un război al ţăranilor împotriva nobililor asupritori.

Desfăşurarea luptelor. Amărăciunea adunată de veacuri în sufletul ţăranilor s-a revărsat acum ca un şuvoi de foc asupra Ungariei şi Transilvaniei. Cu cât înaintau pe pământul Transilvaniei, cu atât se îngroşau mai tare rândurile răsculaţilor. Alături de ţăranii români, maghiari, secui, saşi, sârbi, veneau şi minerii, lucrătorii din ocne şi sărăcimea din oraşe. Fiind bine înarmaţi, au înfrânt în lupte grele oştile trimise împotriva lor. Au cucerit şi ars multe castele. Pătrunzând în **Maramureş** sau pe **Valea Crişurilor** şi a **Mureşului,** flacăra răscoalei a cuprins repede întreaga Transilvanie.

În fruntea răsculaţilor, Gheorghe Doja a asediat cetatea **Timişoara,** unde nobilii aveau multă armată. Înspăimântaţi de mulţimea şi furia ţăranilor, nobilii au cerut ajutor de la regele

Ungariei şi voievodul Transilvaniei. Asediind Timişoara, oastea ţăranilor, condusă de Doja, a fost lovită, din faţă, de apărătorii cetăţii şi, din spate, de armata nobililor şi a regelui, fiind înfrântă. Gheorghe Doja a căzut prizonier în mâinile nobililor.

Grupurile de luptători au fost împrăştiate ori nimicite. Nobilii s-au răzbunat pe ţărani cu o cruzime fără seamăn. Zeci de mii de oameni au fost ucişi în chinuri grele. Căpeteniile au fost torturate încă şi mai groaznic. Toate aceste cruzimi le-au săvârşit cu gândul de a-i înspăimânta pe ţărani, să nu mai cuteze vreodată să se ridice la răscoală.

Urmările răscoalei din 1514. După înfrângerea răscoalei, nobilii au făcut legi deosebit de aspre pentru ţărani şi au mărit şi mai mult dările şi zilele de muncă.

La doisprezece ani după răscoala condusă de Doja, otomanii au atacat Ungaria. Regele acestei ţări s-a bizuit doar pe armata nobililor, pentru că nobilimea s-a temut să-i mai înarmeze pe

Schingiuirea lui Gheorghe Doja: l-au aşezat pe un tron din fier, înroşit în foc, iar pe cap i-au pus o coroană din fier încins; cu cleştele i-au smuls bucăţi de carne din trup şi au silit pe prietenii săi să le mănânce; la urmă, i-au spintecat trupul în patru şi l-au atârnat la porţile a patru cetăţi.

ţărani. De aceea a fost înfrânt, iar Ungaria împărţită între otomani şi habsburgi. Voievodatul Transilvaniei a rămas ca stat de sine stătător, obligat doar să plătească tribut sultanului, ca şi Moldova şi Ţara Românească. S-a numit **Principatul Transilvaniei.**

Răscoala din 1514 se înscrie printre cele mai mari lupte sociale care s-au dus prin unirea şi jertfa tuturor celor asupriţi.

Întrebări:

- Din ce cauză s-au răsculat ţăranii în 1514?
- Povestiţi lupta de la Timişoara şi moartea lui Doja!
- Care au fost urmările răscoalei din 1514?

LECTURĂ

Un iobag îşi plăteşte îndatoririle către nobil

În anul acela, Dan din Bocşa a muncit zi şi noapte să scoată cât mai multă roadă. Avea cinci copii şi, altminteri, nu i-ar fi putut hrăni. A fost un an mănos. S-a făcut şi grâul, şi ovăzul, şi fasolea, şi meiul. Oile şi vitele mari au avut şi ele hrană destulă. Când a văzut bucatele toate, strânse în grămezi, gata să fie băgate în hambare, lui Dan îi venea parcă să chiuie de bucurie.

Dar a venit împuternicitul de la castel şi a zis:

– Dane, plăteşte darea.

Trei zile a pierdut Dan la târg, la Zalău, ca să vândă cinci găleţi de grâu, una de fasole şi două oi, să strângă bani pentru cens, adică taxa pentru pământ. Îndată ce a încasat banii, împuternicitul a adăugat:

– Acum plăteşte şi dijma din grâu, ovăz, mei şi fasole.

Dan a măsurat cu mierţa dijma legiuită din fiecare holdă şi a oftat, văzând cât de repede scad grămezile de grâne. După ce a plătit şi zeciuiala, omul nostru s-a întristat şi mai mult.

– Dane, de ce n-ai semănat mazăre? l-a întrebat împuternicitul de la castel.

– Am vrut să scot mai mult grâu.

– Atunci mai dă o găleată de grâu pentru un sfert de mierţă de mazăre.

A dat. Ce putea să facă? A încărcat în căruţă ce-a mai rămas din holde: adică mai puţin de jumătate.

Dar n-a scăpat cu atât. De Crăciun a trebuit să dea unt, caş, pui, găini, raţe şi claponi pentru bucătăria castelului. N-a avut decât două găini; pentru restul a plătit în găleţi de oväz.

De Anul Nou, împuternicitul de la castel a cerut fiecărui ţăran câte un purcel de lapte şi câte o pâinişoară. Dan a trebuit să vândă o mierţă de grâu şi să cumpere un purcel de lapte. Pe urmă, domnul conte şi-a măritat o fată. Satul Bocşa a trebuit să dea 12 viţei, 30 de claponi, 30 de gâşte, 5 000 de ouă, 40 de cupe de unt şi cinci butoaie de miere. A dat şi Dan, partea lui, vânzând fasolea şi meiul. Aşa, grânele s-au împuţinat şi mai mult. Îndată după nuntă, domnul conte a poftit să facă o vânătoare în pădurile Lăpuşului. Şi pentru că nu prea au ieşit nici cerbii, nici căpriorii, nici iepurii, domnul conte a poruncit satului să aducă la castel câte un cerb la zece oameni şi câte un iepure la trei oameni. Dan nu era vânător aşa că a trebuit să plătească vânătorilor partea lui la cerbi, căpriori şi iepuri tot în găleţi de grâu şi oväz. O săptămână, pe ger cumplit, a cărat trei sănii de lemne, ca să-şi împlinească şi acest dat.

Uiumul la moară şi la teascul de ulei l-a plătit tot domnului conte şi tot în grâu. A mai venit apoi Paştele, când a dat trei miei şi 50 de ouă.

Aşa că,în luna aprilie,Dan din Bocşa nu mai avea nici un bob de grâu în pod. Ca să-şi poată hrăni cei cinci copii, s-a împrumutat de la castel, plătind dobândă o găleată la zece.

Şi toate astea deşi a muncit tot anul, zi şi noapte.

Mihai-Vodă Viteazul

Lupta românilor pentru eliberarea ţării

Imperiul Otoman ajunsese foarte puternic şi cerea tribut tot mai mare Ţărilor Române. Românii dădeau bani, cereale, turme de vite, miere, ceară, fructe. Mulţi boieri arătau slugărnicie faţă de otomani, nesupunere faţă de domn şi lăcomie faţă de ţărani. Dar iată că,în **1593, Mihai-Vodă** ia tronul Ţării Româneşti.

Războiul cu otomanii. Mihai-Vodă era un oştean priceput şi viteaz, cum rar se ivesc în istorie. Gândul lui tainic şi neclintit era să scape ţara de stăpânirea otomană. Dar, ca să poată lua tronul, a trebuit să făgăduiască sultanului că va spori tributul. Îndată după aceea a pregătit, repede, oştirea şi armele trebuitoare. A încheiat alianţe cu vecinii. Ţăranii şi orăşenii, pe umerii cărora apăsa jugul otoman, au sărit, ca unul, la luptă.

Ca de obicei, sultanul a trimis ienicerii şi cămătarii să încaseze tributul. În loc să le dea aur, românii au măcelărit toţi cămătarii şi ienicerii din **Bucureşti.**

Apoi, oastea lui Mihai-Vodă a alungat pe otomanii din Brăila şi Giurgiu. A trecut Dunărea pe gheaţă şi a înfrânt toate armatele otomane întâlnite în cale. Mulţi bulgari şi haiduci sârbi, dornici să-şi câştige şi ei libertatea, s-au alăturat oştirilor române. Atunci, sultanul a trimis pe tătari să jefuiască Ţara Românească. Oastea lui Mihai-Vodă i-a zdrobit, în trei bătălii, şi i-a spulberat cu o repeziciune uimitoare.

Victoria de la Călugăreni (1595). Speriat şi mânios, sultanul a trimis împotriva Ţării Româneşti o armată de 100 000 de ostaşi, comandată de **Sinan-Paşa,** om viteaz, aspru şi sălbatic în luptă. Era socotit cel mai vestit general otoman din acea vreme.

Sinan-Paşa a trecut Dunărea pe la Giurgiu şi a înaintat ,trufaş, spre Bucureşti. La **Călugăreni,** pe malul mlăştinos al râului Neajlov, l-a întâmpinat oştirea lui Mihai-Vodă, adăpostită între păduri. Nu era mare: 10 000 de oşteni, întăriţi cu câteva mii de transilvăneni. Pe un pod de lemn, drumul trecea peste **Neajlov,** cotind apoi printre dealuri.

Mihai Viteazul

În revărsarea zorilor, puhoiul otoman s-a năpustit pe podul care trecea Neajlovul şi a atacat tabăra lui Mihai-Vodă. Oştenii români s-au apărat cu mare dârzenie, dar abia puteau stăvili năvala duşmană. În clipa cea mai grea a luptei, când puterea otomană era gata-gata să biruie, Mihai-Vodă a smuls o secure cu două tăişuri din mâna unui oştean şi el însuşi s-a avântat în mijlocul armatei otomane. Văzând curajul şi vitejia voievodului, ostaşii au

strâns şi mai puternic armele în mâini şi s-au avântat în luptă. Au silit duşmanul să se retragă. Să se învălmăşească la pod. Să se înfunde în mlaştină. În aprigul iureş al bătăliei, Sinan-Paşa însuşi a fost azvârlit de pe pod în mlaştină. Şi-ar fi pierit acolo, dacă nu l-ar fi scăpat un slujitor credincios. Se zice că, în această luptă, marele general otoman şi-a pierdut şi ultimii doi dinţi pe care-i mai avea. Românii au capturat steagul cel mare, verde şi sfânt, pe care otomanii îl scoteau numai la caz de mare primejdie. Asemenea înfrângeri nu mai văzuseră otomanii încă de pe vremea lui Ştefan cel Mare.

Călăreț din timpul lui Mihai Viteazul

Dar otomanii erau de zece ori mai numeroşi. De aceea, după victorie, Mihai-Vodă s-a retras cu oastea spre munte. Primind ajutorul transilvănenilor şi moldovenilor, a pornit iar ofensiva împotriva lui Sinan-Paşa, care prădase cumplit ţara. A dobândit din nou victoria, iar trufaşul Sinan, înfrânt cu totul, s-a retras din faţa românilor, peste Dunăre, umilit.

Vestea biruinţelor s-a răspândit departe, peste mări şi ţări; iar numele său şi al poporului nostru era pomenit cu mare cinste şi slavă.

Întrebări:

- Ce fel de om era Mihai Viteazul?
- Descrieți bătălia de la Călugăreni !

Unirea politică a Țărilor Române

După biruințele din anul **1595,** poporul din Țara Românească a muncit să vindece rănile războiului. Meşteşugarii şi negustorii s-au arătat tot mai harnici să producă şi să schimbe mărfurile, ca să aducă aur în țară. Pe Mihai-Vodă îl urmărea, mai ales, un gând măreț: să păstreze independența țării şi să unească pe toți românii într-un singur stat.

Unirea cu Transilvania. Sultanul se pregătea mereu să cucerească Țara Românească. Mihai-Vodă ştia bine că înaintaşii lui au putut înfrânge primejdia otomană înjghebând alianța Țărilor Române. Aşa a dobândit el însuşi, în anul 1595, izbânda împotriva otomanilor.

Însă noul principe al Transilvaniei s-a închinat sultanului, iar domnul Moldovei, Poloniei. Atunci, Mihai-Vodă s-a hotărât să unească Țările Române sub conducerea lui şi să le apere independența.

Astfel, în toamna anului **1599,** Mihai-Vodă a pătruns cu oastea **în Transilvania, prin pasul Buzăului** şi pe la **Turnu-Roşu.** La oastea românească s-au alăturat şi 2 000 de

Bătălia de la Şelimbăr

secui. Într-o mare bătălie de la **Şelimbăr,** lângă Sibiu, Mihai-Vodă a înfrânt armata principelui maghiar al Transilvaniei.

Îndată după victorie, poporul român l-a primit pe Mihai cu mare bucurie şi cu strălucitor alai, în cetatea **Alba-Iulia.** Aici, în capitala Transilvaniei, Mihai a luat măsuri grabnice pentru buna orânduire a țării. A numit dregători dintre boierii români, fără a-i înlătura însă pe cei maghiari. A pus străjeri buni în cele mai de seamă cetăți transilvănene. A făcut unele înlesniri preoților şi țăranilor români.

Mihai-Vodă, conducător al Țărilor Române. În acest timp, în Moldova, domnul **Ieremia Movilă,** prieten cu polonii, uneltea împotriva lui Mihai.

Fulgerător, Mihai-Vodă a trecut munții cu oastea în Moldova. Străjerii şi ostaşii din cetățile Neamț şi Suceava l-au primit cu strigăte de slavă şi cu cântece de bucurie, ca pe un viteaz eliberator. Ieremia Movilă a fugit la poloni.

Astfel, în anul 1600, Mihai-Vodă Viteazul a înfăptuit unirea politică a Țării Româneşti, Transilvaniei şi Moldovei. Întâia oară tot poporul român se afla sub sceptrul aceluiaşi vrednic şi îndrăzneț conducător: „Domn al Țării Româneşti, al

Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba-Iulia, pictură de D. Stoica

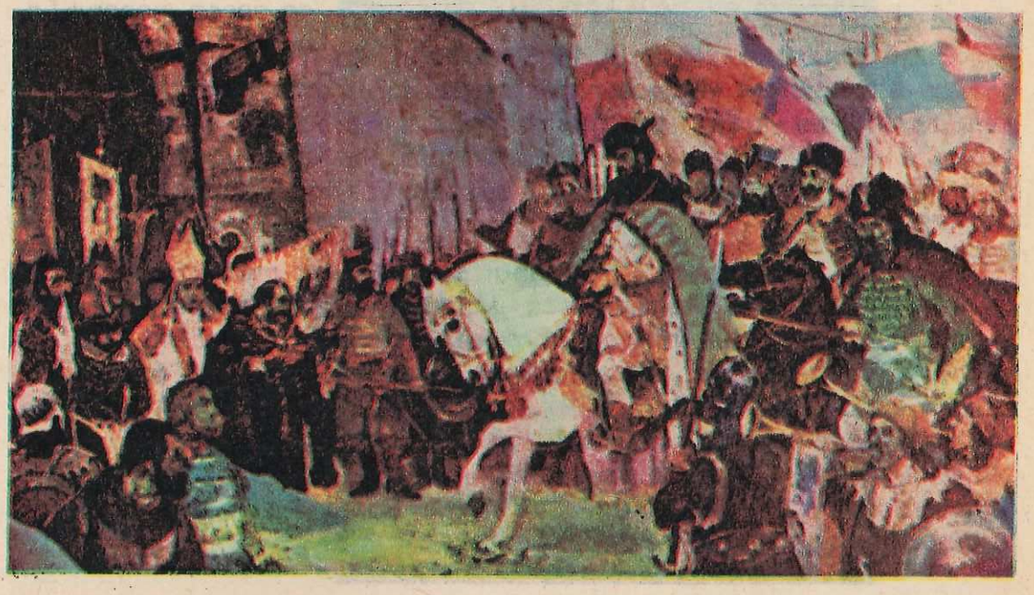

Transilvaniei şi a toată Ţara Moldovei.“ De atunci, Alba-Iulia, unde viteazul domn şi-a avut reşedinţa, s-a numit **„Cetatea Unirii“.**

Jertfa eroică a celui dintâi unificator de ţară. Această unire n-a putut să fie păstrată mai mult timp. Întâi, pentru că nobilii maghiari din Transilvania, furioşi că-i conducea un domnitor român, au uneltit împotriva lui Mihai Viteazul, iar mulţi dintre boierii moldoveni i se supuseseră doar de frică. Cu ajutor de la străini, de la poloni, de la otomani şi de la alţii, ei au ridicat oşti împotriva lui Mihai-Vodă. Şi, în vara anului **1601,** când au văzut că nu-l pot înfrânge, că poporul îl ajută în lupta lui pentru unitate şi libertate, duşmanii l-au ucis mişeleşte, pe **Câmpia Turzii.** Trupul i-a fost îngropat acolo, în Transilvania. Capul i l-au luat **fraţii Buzeşti** şi l-au aşezat în **Mănăstirea Dealu,** de lângă Târgovişte.

Unitatea înfăptuită de Mihai s-a destrămat. Amintirea ei a rămas însă veşnică în mintea poporului român.

Sfârşitul lui Mihai Viteazul a îndurerat inimile românilor. S-a jertfit eroic pentru libertatea şi unirea Ţărilor Române. Spada lui a lucit biruitoare la Dunăre şi deasupra Carpaţilor. A fost cel dintâi unificator al ţării. A obţinut multe victorii, de aceea, poporul l-a numit «*Viteazul*» şi l-a slăvit în cântece:

Statuia lui Mihai Viteazul, Bucureşti

Auzit-aţi de-un
Mihai
Ce sare pe şapte
cai
De strigă
Stambulul vai?
El e domnul cel
vestit
Care-n lume a venit
Pe luptat şi biruit.

Faptele strălucite ale lui Mihai Viteazul, ca şi cele ale lui Ştefan cel Mare, Iancu Corvin de Hunedoara şi Vlad Ţepeş au arătat că românii au ştiut să înfrunte prin luptă imperiile vecine, apărându-şi cu eroism independenţa.

Întrebări:

- Sub conducerea căror voievozi oştile Ţărilor Române s-au unit în lupta împotriva primejdiei străine?
- Cum l-a slăvit poporul pe Mihai Viteazul?

LECTURĂ

Fraţii Buzeşti au salvat viaţa lui Mihai-Vodă

Era în toamna anului 1598. Otomanii atacau cetatea Oradea. Transilvania era ameninţată. Mihai-Vodă voia s-o ajute. Dar cum? Sfătuit de ai lui, a hotărât să atace cetatea Vidin, de la Dunăre.

Ca să nu-i bănuie planurile, Mihai-Vodă i-a trimis paşei care comanda această cetate douăzeci de care cu daruri. Când a văzut la porţile cetăţii Vidinului acele care, acoperite cu coviltire de pânză roşie, paşa a ieşit în mare grabă să vadă ce daruri i-a trimis voievodul. Lacom peste fire, şi-a luat lângă dânsul şi multe căpetenii.

Se pregăteau să admire darurile, când, spre marea-i uimire, ostaşii români au apărut, ca din pământ. În care însă nu erau daruri, ci tunuri. Repede, tunarii le-au îndreptat împotriva cetăţii, iar ostaşii au trecut sub sabie toată turcimea din jur. Paşa abia a putut încăleca un cal şi-a fugit galop, nebun de groază. Atât de înspăimântat era, încât a lăsat în cort şi averile, şi straiele.

După câteva zile, paşa s-a întors, cu armată multă. Oştenii lui Mihai l-au aşteptat lângă Vidin. S-a încins o bătălie cumplită.

Ca de obicei, Mihai-Vodă s-a avântat în luptă şi a pătruns adânc în rândurile duşmanilor. Prin pârtia deschisă de el înaintau ceilalţi oşteni, lărgind-o tot mai mult. Deodată, un spahiu otoman repezi sulița asupra lui Mihai-Vodă şi-l izbi în pântece; îi sparse armura şi-i pătrunse în carne.

Cu uriaşă putere, voievodul apucă atunci sulița, cu amândouă mâinile, să-i oprească pătrunderea prea adânc în trup. Căută cu privirea un ajutor, între căpitanii care luptau în urmă-i. Dar zeci de otomani s-au năpustit, fioroşi, asupra lui Mihai-Vodă, împresurându-l din toate părţile. Gândeau că, în sfârşit, l-au răpus şi urlau de bucurie.

Însă n-a fost pe voia duşmanilor. Înţelegând primejdia, fraţii Preda şi Stroe Buzescu au sărit, într-o clipită, în ajutorul voievodului. Rotind paloşul, vijelios, Stroe a tăiat capul spahiului care înfigea sulița în trupul Măriei-sale. Tot fulgerător de repede, Preda i-a doborât pe ceilalţi duşmani. Scăpat de primejdia morţii, Mihai-Vodă n-a spus nimănui că avea rană grea şi usturătoare. Ci, cu putere înzecită, a frânt sulița în bucăţi, a aruncat-o în capul spahiilor, a smuls un iatagan de la un alt soldat otoman şi a continuat lupta până a răpus duşmanii şi a dobândit victoria.

Dezvoltarea Țărilor Române şi lupta lor împotriva dominației străine

Constantin Brâncoveanu şi Dimitrie Cantemir

Încă înainte de anul **1700,** Imperiul Otoman da semne de slăbiciune. Pe tronul din Istanbul se urcau sultani nevrednici, care duceau o viață de risipă. Armatele erau slab conduse, de generali nepricepuți. La rândul lor, popoarele subjugate de Imperiul Otoman râvneau să-şi cucerească libertatea şi se răzvrăteau tot mai des şi mai îndârjit. Tot acum, Austria şi Rusia căutau să alunge stăpânirea otomană din Europa.

O domnie strălucită. Unul dintre cei mai de seamă domnitori ai Țării Româneşti a fost **Constantin Brâncoveanu.** El nu voia să fie domn. Dar când boierii l-au pus, a căutat să fie printre cei mai vrednici de cinstire. A domnit 26 de ani **(1688–1714)**. A fost o domnie lungă, într-o vreme nespus de grea, când otomanii se luptau cu austriecii şi cu ruşii chiar pe pământul țării noastre.

Constantin Brâncoveanu

Dimitrie Cantemir

Obiecte din aur, lucrate cu multă măiestrie în Țările Române

În acest timp, sultanul, ca să aibă cu ce-şi întreține armatele, a pus mereu biruri noi şi grele pe spinarea poporului român. Căuta să scoată din țară cât mai multe cereale, vite şi, mai ales, cât mai mult aur.

Constantin Brâncoveanu s-a dovedit un iscusit conducător. El a căutat să ferească țara de prădăciunile oştirilor străine, otomane, austriece ori ruseşti,şi să câştige cât mai multă independență.

Dorind să scape țara de otomani, Constantin Brâncoveanu a făcut o înțelegere secretă cu țarul Petru al Rusiei. Au hotărât ca, atunci când țarul va ajunge cu armata la granița Țării Româneşti, Brâncoveanu să-l sprijine cu oastea lui şi cu hrană pentru armata rusă. Aflând despre această înțelegere, sultanul a hotărât să-l piardă pe Constantin Brâncoveanu. Folosind şi pâra unor boieri care-l urau pe acest domn, sultanul l-a mazilit, adică l-a scos din domnie şi l-a dus la Istanbul. Aici, călăii l-au ucis o dată cu cei patru feciori. Asemenea cruzime nemaipomenită a îngrozit lumea. Constantin Brâncoveanu a murit nevinovat. S-a jertfit în marea lui dorință de a elibera țara de dominația străină.

Lupta lui Dimitrie Cantemir pentru eliberarea Moldovei. Crescut la Istanbul, ca ostatic, **Dimitrie Cantemir** a urmat multe şcoli înalte. Vorbea şi scria frumos, în mai multe limbi.

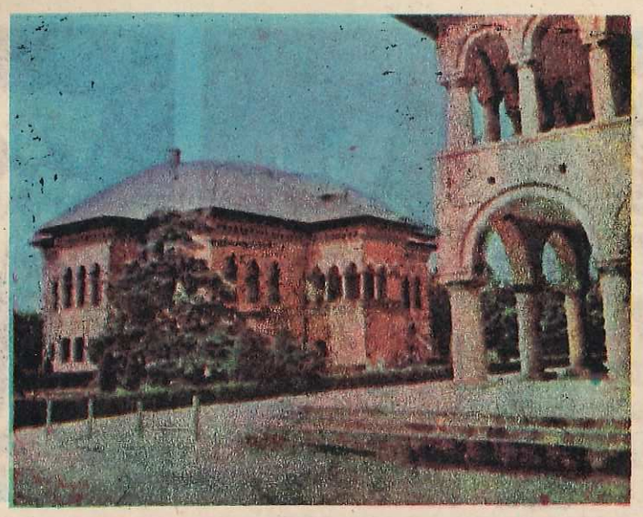

Palatul de la Mogoşoaia (construit în vremea lui Constantin Brâncoveanu)

A ajuns unul dintre cei mai străluciți învățați ai vremii. De asemenea, el a cunoscut îndeaproape suferințele poporului român, asuprit de otomani, şi nutrea nădejdea de a-l mântui de ele.

De aceea, îndată ce a ajuns domn, în anul **1710,** s-a înțeles cu țarul Petru al Rusiei să lupte împreună împotriva otomanilor. La chemarea voievodului, poporul a sărit la luptă, cu mic cu mare. A venit şi un pâlc de oşteni munteni trimis, în ascuns, de Constantin Brâncoveanu. Bătălia s-a dat la **Stănileşti,** lângă Prut. Patru zile atacurile otomanilor au fost respinse. Dar, până la urmă, armata rusă, suferind de căldură şi de sete, întrecută de mulțimea otomanilor, n-a mai putut lupta şi a cerut pace. Armata rusească s-a retras din Moldova. Dimitrie Cantemir a trebuit să părăsească țara şi să se adăpostească în Rusia.

Cu toate că a domnit foarte puțin, numele lui s-a înscris, totuşi, în istorie, în şirul luptătorilor pentru independență şi libertate.

Constantin Brâncoveanu şi Dimitrie Cantemir au fost şi mari protectori ai culturii. În timpul lui Brâncoveanu s-au construit palate frumoase, ca cel de la **Mogoşoaia,** şi mănăstiri, ca cea de la **Hurez,** adevărate opere de artă, cunoscute azi până departe în lume. La rândul lui, Dimitrie Cantemir a scris cărți

foarte interesante, în care înfățişează geografia Moldovei şi istoria poporului român. El s-a numărat printre învățații cei mai de seamă ai vremii sale.

Domniile fanariote. După domniile lui Dimitrie Cantemir şi Constantin Brâncoveanu, otomanii nu mai aveau încredere în domnii români. Nu se mai bizuiau nici pe aceia care au crescut ostatici la ei, în Istambul, şi nici chiar pe cei care plăteau daruri multe şi făceau fel de fel de făgăduieli de supunere.

Fără a mai ține seama de dorințele boierilor, sultanul a început să trimită domni străini, de obicei din neam grec. Ei s-au numit **fanarioți,** după numele unui cartier din Istambul numit **Fanar,** unde a locuit o parte dintre aceşti domnitori. Cei mai mulți au luat conducerea Țărilor Române numai ca să se îmbogățească repede şi să plece înapoi, în Fanar.

Schimbările de domni se făceau foarte des. Rar domnie care să dureze mai mult de trei ani. La numire, ei plăteau daruri foarte mari sultanilor şi vizirilor.

Domnitorii fanarioți au adus cu ei ajutoare, dregători, judecători, oameni dintre rudeniile lor, care să strângă birurile. Acestora le-au dăruit moşii cu sate şi şerbi. Între boierii români şi cei greci au fost dese certuri pentru putere.

Întrebări:

- Care este însemnătatea domniei lui Constantin Brâncoveanu?
- De ce l-a ucis sultanul pe Brâncoveanu?
- Cum s-au instaurat domniile fanariote?

LECTURĂ

Năprasnica moarte a lui Constantin Brâncoveanu

În acea zi limpede, de 4 aprilie 1714, un trimis al sultanului intra în Palatul domnesc din Bucureşti. Se vedea, după înfățişare, că aducea veşti proaste. Brâncoveanu i-a ieşit în întâmpinare. A cercat să zâmbească. Dar aga a spus cu asprime:

– Sultanul a aflat că încerci să scoți țara de sub stăpânirea luminății sale. De aceea a poruncit să fii mazilit.

– Sunt gata a-mi apăra țara, cu arma! a răspuns Brâncoveanu cu demnitate.

– Nu poți, a rânjit aga. Zece mii de soldați turci și tătari stau gata să se repeadă asupra Bucureștiului.

Amenințarea a speriat pe boieri. Au prins a șovăi. Aga s-a arătat atunci și mai aspru. L-a pus domn pe un boier dușman al lui Brâncoveanu și s-a răstit trufaș:

– Acum când nu mai ești domn, poruncesc să pleci, cu toată casa ta, cu feciorii și ginerii tăi la Istanbul.

După trei săptămâni, trăsura lui Brâncoveanu, înconjurată de zeci de spahii turci, oprea în poarta închisorii celor 7 turnuri din Istanbul. În lunile mai și iulie l-au chinuit cumplit pe vodă Brâncoveanu să spună unde își ascunsese averile. Într-o zi, i s-a așezat pe umeri «caftanul iertării». Și, o vreme, a sperat că va scăpa cu zile.

În dimineața zilei de 15 august 1714, Brâncoveanu împlinea șaizeci de ani. Se gândea că poate va dobândi eliberarea. Va fi sărac, dar slobod. În adevăr. I-au scos din închisoare și l-au dus spre palatul sultanului. În loc însă a-l înfățișa sultanului, paznicii l-au oprit în piața palatului. L-au dezbrăcat, l-au descălțat și i-au pus o cămașă albă; cămașa osândiților la moarte. Apoi l-au urcat pe un pod înalt, numit eșafod. Aici se afla călăul cu o secure mare și grea, lângă un trunchi gros. Îndată au fost aduși și cei patru feciori ai lui Brâncoveanu, toți desculți și îmbrăcați în cămăși albe. După vreun ceas a apărut și sultanul, în straie strălucitoare, cu mare alai. S-a așezat pe un jilț aurit, să privească osânda.

– Tăiați capul ghiaurului! Lui și copiilor lui! a poruncit un vizir. Începeți cu copiii!

Călăul l-a înșfăcat întâi pe Matei, un flăcăiandru frumos și zvelt.

– Tată, eu mă fac turc, dacă-mi cruță viața... s-a rugat el. Am doar șaptesprezece ani...

– Fiule, mori în legea ta, pentru țara ta, l-a povățuit Brâncoveanu.

În scurt timp, capul tânărului fecior de domn a căzut sub securea călăului. A căzut, apoi, și capul celorlalți, Radu, Ștefan și Constantin. În cămașa albă a osândiților, cu părul sur, cu picioarele goale, Brâncoveanu a stat împietrit. N-a mai rostit nici un cuvânt. Știa că sultanul s-ar fi bucurat mult dacă l-ar fi văzut plângând ori văitându-se. Chiar călăul a rămas impresionat de atâta stăpânire de sine și tărie sufletească.

– Capetele ghiaurilor să fie țintuite de poarta cea mare a Seraiului! a poruncit sultanul furios, iar trupurile lor să fie plimbate prin tot Istanbulul. Să se înfioare toți ghiaurii!

Ienicerii au împlinit porunca sultanului. Când s-a lăsat întunericul le-au aruncat trupurile în mare. Câțiva prieteni le-au pescuit din apă și le-au îngropat, ceva mai târziu, în Biserica Sf. Gheorghe din București.

Deosebit de impresionat de moartea lui Constantin Brâncoveanu, poporul nu l-a uitat niciodată și a povestit uciderea sa în versuri pline de durere și mânie împotriva asupritorilor.

Răscoala condusă de Horea, Cloșca și Crișan

În vremea când în Țara Românească domnea Constantin Brâncoveanu, Transilvania a fost ocupată de Imperiul Habsburgic. La început, românii au crezut că sub habsburgi vor avea un trai mai ușor. S-au înșelat însă. Asuprirea și birurile au fost mai grele ca în timpul stăpânirii otomane.

Cauzele. Țăranii transilvăneni, asupriți de nobilii maghiari, au dus o viață foarte grea. Erau siliți să muncească pe moșii, fără plată, câte 3–4 zile pe săptămână. Dările erau tot mari și numeroase. Și mai aspră era viața moților, locuitori din Munții Apuseni. Aveau pământ puțin și sărac. Mulți lucrau în mine, în pădure, sau făceau ciubere. De la o vreme însă, nobilii nu le-au mai îngăduit să taie lemne, nici să-și vândă ciuberele în târguri, fără a plăti taxe mari.

Deși românii erau cei mai vechi și cei mai mulți locuitori ai Transilvaniei nu aveau nici un fel de drepturi.

În mai multe rânduri, țăranii din Munții Apuseni au trimis soli la împăratul Austriei, rugându-l să le facă dreptate. Cel mai priceput în asemenea solii și mai îndrăzneț conducător al țăranilor s-a dovedit a fi **Nicola Ursu.** Oamenii îi ziceau **Horea,** pentru că horea, adică zicea sau cânta frumos din fluier.

Desfășurarea. Împăratul, deși le făgăduia dreptate și libertate, de cuvânt nu se ținea. Văzând așa, Horea împreună cu încă doi prieteni, **Cloșca** și **Crișan,** a pornit lupta. Să cucerească prin arme ceea ce împăratul și nobilii nu le dădea de bună voie! Înarmați cu topoare, furci și coase, țăranii au pornit ca o furtună, să-și dobândească dreptatea socială și libertatea națională. Au dat foc palatelor și au zdrobit cetele armate ale nobililor întâlnite în cale. Nespus de repede, răscoala condusă de Horea, Cloșca și Crișan s-a întins în cea mai mare parte a Transilvaniei. Când a ajuns în părțile Turzii sau ale Târnavelor s-au alăturat și unii țărani maghiari și sași. Horea era numit de către popor rege al Daciei. Speriat, împăratul a trimis în ajutorul nobililor armată numeroasă și tunuri multe. Luptând cu arme vechi, simple – unele meșterite de ei – pe vreme grea de iarnă, țăranii au fost înfrânți. Cete, cete, ei s-au retras, fie la vetrele lor, fie în munți, în desișul codrilor, cu gândul să pornească lupta din nou, îndată ce s-o desprimăvăra.

Horea în mijlocul țăranilor

Schingiuirea lui Horea şi Cloşca. Ca să pună mâna cât mai repede pe căpetenii, nobilii au pus un premiu de 300 de galbeni pe capul lui Horea. Un trădător a dezvăluit jandarmilor împărătești ascunzătoarea unde se aflau căpeteniile răscoalei. Au fost prinşi, apoi întemnițați în cetatea Alba-Iulia. Știind ce-l așteaptă, Crișan s-a

Schingiuirea şi moartea lui Horea şi Cloşca

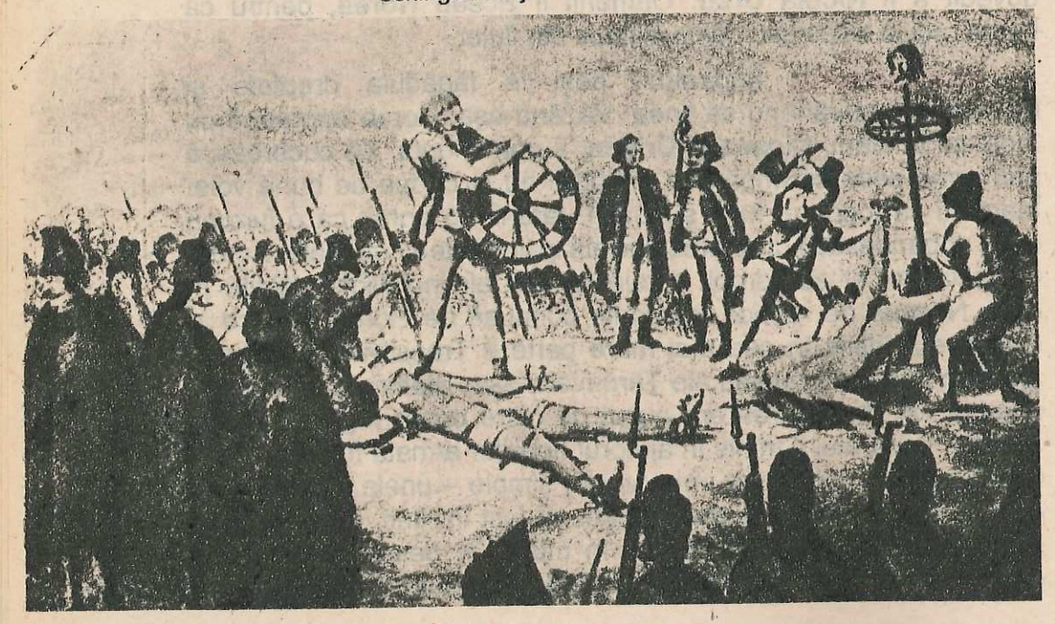

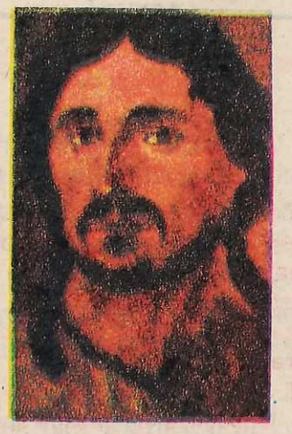
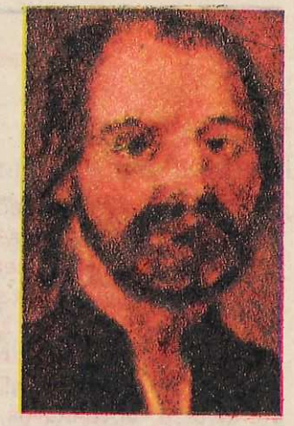

Horea, Cloşca şi Crişan.

spânzurat, în închisoare, cu nojițele de la opinci. Pe Horea şi Cloşca nobilii i-au purtat, în lanțuri, prin fața țăranilor adunați cu de-a sila la Alba-Iulia. Apoi i-au urcat pe un pod înalt şi le-au strivit trupurile cu roata. În ciuda celor mai cumplite dureri, n-au scos nici un geamăt. Doar atunci când a simțit că-l părăsesc puterile, Horea a strigat:

– Mor pentru popor!

Neputându-şi potoli setea de răzbunare, nobilii au poruncit să fie tăiate în bucăți trupurile căpeteniilor şi înfipte în porțile cetății Alba-Iulia.

Cu toate asemenea cruzimi, poporul nu s-a înfricoşat. Dimpotrivă: a cântat vitejia şi jertfa luptătorilor din 1784:

«Pân-a fost Horea-împărat,
Domnii nu s-au desculțat,
Nici în pat nu s-au culcat,
Nici la masă n-au mâncat.

Cât fu Horea căpitan
Şi domnii purtau suman,
Până ce fu Horea crai,
Pe domnie era vai!...»

Răscoala condusă de Horea, Cloşca şi Crişan a obligat pe nobili şi pe împărat să dea unele libertăți țăranilor, desființând iobăgia.

Întrebări:

- Din ce pricină s-au ridicat la luptă țăranii în 1784?
- Cum s-a desfăşurat răscoala condusă de Horea?
- Cu sfârşitul cui se aseamănă sfârşitul lui Horea?

Onuț al lui Florea

Când răsculații au pornit din satul Bucium, Onuț al lui Florea s-a ținut după dânșii. Pe drum, în popasuri, sta de o parte, cuviincios și cuminte. Când oamenii se aflau în luptă, le aducea apă cu ulciorul. Asta era «misiunea» lui. Câteodată, se strecura înainte și afla știri despre cetele nobililor. Altădată se urca în câte un copac și de acolo scruta zarea, să afle mișcările nobililor. De cele mai multe ori a fost de mare folos răsculaților.

Tot coborând, țăranii răsculați, conduși de Crișan, au ajuns la Deva, pe-o vreme rece, cu vânt tăios, înghețat, și cu zăpada spulberată. Crișan a văzut că orașul era apărat de multă soldățime împărătească, înarmată până în dinți. Totuși a pornit asaltul. Onuț al lui Florea s-a urcat într-un ulm înalt și de-acolo vestea.

– Bade Crișan, atacă dinspre dreapta!... Vine un pâlc de călăreți drept din față!

Țăranii foloseau știrile date de Onuț și se apărau mai ușor ori atacau mai cu spor.

Tremura de frig băiețașul nostru. Mâinile îi amorțiseră, încleștate pe crengi. Buzele i se umflaseră și se îngreuiaseră, că parcă nici nu le mai putea mișca să rostească vreun cuvânt. Numai ochii i se roteau; harnici și neosteniți, pânditori, ca ochii șoimului, spre toate zările. Gloanțele soldaților împărățești secerau tot mai mulți dintre țărani. Nimeni nu da îndărăt. Toți năzuiau din răsputeri să intre în oraș, să se răfuiască acolo cu nobilimea.

Ningea tot mai des și lui Onuț îi venea să chiuie de bucurie când văzu că ai lui dobândesc izbânda. Și chiar ar fi chiuit dacă, pe Valea Mureșului, n-ar fi zărit trei pâlcuri mari de călăreți. Veneau galop, cu sulițele întinse înainte, ca pentru atac.

– Vin! a strigat Onuț cu deznădejde. Lovesc călărețiidin spate. Sunt mulți! Tare mulți!

Crișan și alții care au auzit glasul lui Onuț au întors privirile și au văzut primejdia. S-au tras mai spre stânga, în mare grabă, ferindu-se de izbirea din spate. Dar n-au putut scăpa toți. Mulți au căzut răpuși de suliță și de glonț. Măcar că-i clănțăneau dinții de frig și de spaimă, Onuț tot mai striga.

– Fereşte, bade Mihai!... Spre dreapta... Și dumneata, bădiță Necula, la stânga... Așa, într-acolo nu-i nimeni!

Lupta a mai durat încă mai mult de un ceas. O parte din răsculați s-au putut retrage spre lunca Mureșului. Cei prinși în încleștarea luptei au fost uciși!

Pe Onuț l-au împușcat doi soldați împărățești, doborându-l din ulm, în omătul înroșit de sânge.

Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu

Poporul român trudea din greu sub stăpânirea domnilor fanarioți, slujitori plecați ai sultanului. Suferințele nu mai puteau fi îndurate. Ele nu mai puteau fi îndepărtate decât prin ridicarea la luptă a poporului, adică prin **revoluție.** Prin revoluție, poporul caută să doboare, din temelie, vechile rânduieli și să le înlocuiască prin altele noi, mai bune. Dar, ca să poată lupta, poporul avea nevoie de un conducător priceput și viteaz.

Tudor Vladimirescu. Într-adevăr, la începutul veacului al XIX-lea, din rândul poporului s-a ridicat un om deosebit, dornic să scoată țara și poporul din mizerie și să-i alunge pe domnii fanarioți. Se numea **Tudor.** Și pentru că se născuse în satul Vladimir, din Oltenia, și-a zis **Vladimirescu.** Învățase carte. Se ocupase cu negustoria de vite. Se ciocnise de multe ori cu otomanii prădalnici, veniți de peste Dunăre. Întovărășit de pandurii olteni, Tudor îi ajutase pe sârbii răsculați împotriva otomanilor. Pentru priceperea și vitejia lui, Tudor a fost decorat și făcut ofițer în armata rusă. Bărbat dârz, aspru și hotărât, pătruns de simțul dreptății și al demnității, el nu putea îndura trufia și asuprirea boierească, iubea poporul asuprit. Nutrea marele gând de a face dreptate țării, adică de a cuceri libertatea socială și națională a poporului român și a scăpa de domniile fanariote.

Așa că, în iarna anului **1821,** Tudor Vladimirescu a înălțat steagul luptei, răzvrătind întregul popor. *«Veniți dar fraților cu toții, cu răul să pierdem pe cei răi, care aveți arme cu arme, care nu – făceți furci de fier și lănci și veniți. Că ne-ajunge, fraților, atâta vreme de când lacrimile noastre nu s-au mai uscat».*

Tudor conduce țara în numele poporului. Răsculații conduși de Tudor Vladimirescu au pornit din Oltenia. Pe drum li s-au alăturat cei asupriți de boieri și de otomani. Ajutat de panduri, Tudor și-a făcut o adevărată oștire și s-a îndreptat spre București. Înspăimântați, marii boieri au fugit peste graniță. Înfrângând oastea trimisă împotrivă-i, Tudor Vladimirescu a intrat în Capitala țării. Poporul l-a primit cu nespusă bucurie. El și-a asemuit conducătorul cu voievozii care ridicaseră odinioară țara la luptă pentru libertate. De aceea i-a zis *«domnul Tudor».*

Tudor Vladimirescu

Astfel, în primăvara anului 1821, Tudor Vladimirescu a ocârmuit țara în numele poporului. El se pregătea să facă dreptate, să ușureze viața celor mulți și să scape țara de stăpânire străină.

În același timp, dinspre Moldova venea armata **Eteriei.** Aceasta era o asociație grecească care urmărea să răscoale pe greci și alte popoare din Balcani împotriva stăpânirii otomane.

Mișeleasca ucidere a lui Tudor. Speriați de puterea poporului ocârmuit de Tudor Vladimirescu, boierii au chemat pe otomani în ajutor, iar sultanul s-a și grăbit să trimită armată asupra Bucureștiului. Vrând să cruțe capitala de distrugerile unui război, să-și unească forțele cu ale eteriștilor și să lupte împreună împotriva otomanilor, Tudor s-a retras spre Goleşti. Aici, ascultând pâra mincinoasă a boierilor, eteriștii l-au crezut trădător, l-au prins și l-au ucis. Trupul i l-au aruncat într-o fântână părăsită. Astfel, otomanilor le-a fost ușor să înfrângă și să risipească oastea răsculaților, atât a celei române, cât și a grecilor eteriști.

Boierii s-au întors din pribegie și, sub ocrotirea otomanilor, și-au continuat stăpânirea asupritoare.

Totuși, revoluția condusă de Tudor Vladimirescu a avut o deosebită însemnătate pentru viața tuturor românilor. Răsunetul ei s-a întins atât în Moldova, cât și în Transilvania; frații transilvăneni îi ziceau „domnul Tudoraș" și așteptau să vină cu „oastea cea mare", să-i scape de stăpânirea străină a grofilor și a austriecilor.

Pandurii lui Tudor trec Oltul, îndreptându-se spre București

După revoluție, sultanul n-a mai numit domnitori fanarioți ci, atât în Moldova, cât și în Țara Românească, a numit „domni pământeni", adică dintre boierii români. Aceasta a ușurat întrucâtva viața poporului, iar țara s-a simțit mai liberă.

Întrebări:

- Ce fel de om era Tudor Vladimirescu?
- Povestiți desfășurarea revoluției din 1821!
- Ce însemnătate are revoluția din 1821?

LECTURĂ

Dreptatea lui Tudor

Se spun multe despre felul cum făcea Tudor dreptate norodului. Iată o întâmplare de acest fel. Când a ajuns cu pandurii în apropiere de Craiova, lui Tudor i-a venit știrea că un boier din neamul Bălșeștilor a prins șase țărani, i-a

legat cu mâinile la spate, i-a bătut cumplit şi acum îi ţinea cu capul în jug, sub fum de băligar şi de ardei. A trimis Tudor în goană un căpitan de-al său, la conacul boierului, să afle adevărul. Căpitanul a găsit, alături de cei şase ţărani, şi o fetişcană, pusă şi ea cu gâtul în jug. Toţi tuşeau şi urlau de usturimea fumului.

– Ce-au făcut, jupâne, de i-ai osândit cu atâta făr' de milă? a întrebat căpitanul de panduri.

– Au cutezat a se gândi la răscoală! Zic că-l aşteaptă pe acel lotru, Tudor din Vladimiri, să-mi ia moşia şi conacul.

Căpitanul s-a uitat, cu luare aminte, la cei şapte osândiţi. Fata aproape leşinase. Părul îi atârna despletit. Obrajii, înnegriţi de lacrimi şi de fum.

– Cum te cheamă? a întrebat căpitanul. Dar fata n-a putut răspunde. A gemut doar, sfâşietor de dureros.

– Tâlhăroaica asta-i Tinca, fata lui Todiraş. A îndemnat satul la răscoală! a răcnit boierul.

Căpitanul a încălecat şi a galopat până la tabără. I-a spus lui Tudor ce a văzut.

– După mine! a făcut Tudor semn la zece panduri.

Şi, împreună cu căpitanul, au galopat până la conacul boierilor Bălşescu.

– Boierule, norodul îţi porunceşte să scoţi oamenii de la osândă! a strigat Tudor, oprind calul în faţa cerdacului.

– Nu vreau! a urlat boierul, şi a pus mâna pe puşcă să tragă asupra lui Tudor.

– Lasă arma, boierule! Că noi avem flinte mai bune şi mai multe...

Într-adevăr, văzând zece flinte pandureşti, toate aţintite asupra lui, Bălşescu a lăsat arma în jos. Şi aşa, cum i-a poruncit Tudor, a coborât din cerdac şi a dezlegat oamenii osândiţi la afumare. A început cu Tinca. Pandurii au descălecat şi-au ajutat-o să scoată gâtul din jug, să răsufle aer proaspăt şi să

Casa în care s-a născut Tudor Vladimirescu

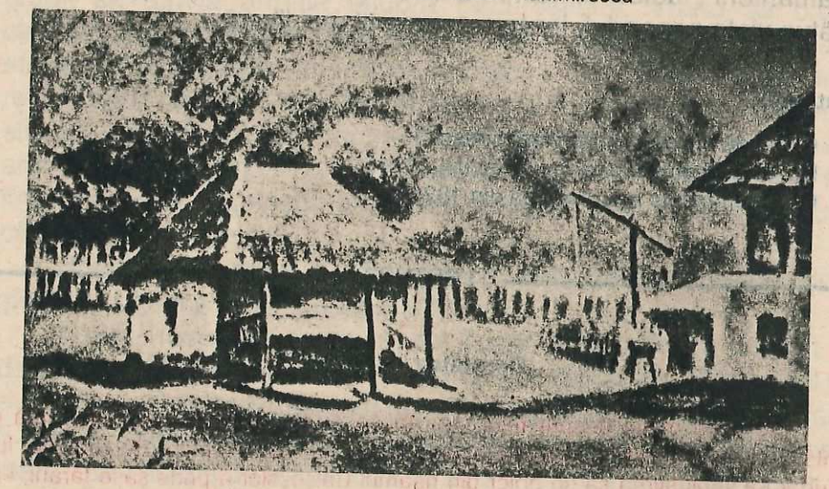

se spele ca să scape de usturimea fumului de ardei. Nu putea vorbi, iar pe Tudor îl vedea doar ca prin ceaţă, atât îi erau ochii de umflaţi şi de roşii. Totuşi, a luat seama că boierul a tras două pistoale de la brâu şi le-a îndreptat asupra lui Tudor. Mută, Tinca s-a năpustit asupra boierului, drept în clipa când cocoaşele pistoalelor atingeau capsele. Un glonţ a şuierat pe la urechea Vladimirescului. Altul a atins umărul stâng al Tincăi şi-a nimerit în creanga unui copac, turtindu-se acolo.

În liniştea care s-a statornicit, o clipă, în ograda conacului, Tudor a strâns frâul calului şi-a poruncit aspru:

– Legaţi-l şi puneţi-l cu mutra-n fum de ardei!

Într-o clipă, pandurii au pus pe boier cu gâtul în jugul de unde dezlegaseră ţăranii.

– Fetiţo, a surâs Vladimirescu, aţâţă focul, să afle şi dumnealui baş-boierul ce dulce-i fumul de ardei...

Tinca a împlinit porunca. După ce şi-a legat umărul sângerat de glonţ a mers cu pandurii lui Tudor, aşa cum au mers toţi ţăranii din satele Olteniei. Pe boier l-au lăsat acolo, în jug, să urle de usturime.

Revoluția română de la 1848

Din an în an şi din veac în veac am ajuns, cu istoria poporului român, în preajma anului 1848. Acest an este foarte însemnat în istorie, pentru că atunci a izbucnit o mare revoluție, care a cuprins întregul teritoriu românesc, aşa după cum cuprinsese şi majoritatea țărilor europene.

În Țările Române, revoluția a urmărit aceleaşi țeluri: **dreptate socială, libertate şi unitate naţională.**

Situaţia Ţărilor Române în preajma anului 1848. Munca stăruitoare a poporului a făcut ca în Țările Române să sporească bogățiile. A crescut numărul locuitorilor. S-a răspândit tot mai mult cultura. Românii au învățat să iubească tot mai mult patria; au devenit mândri de originea lor străveche, daco-romană; doreau tot mai mult să trăiască liberi, într-un stat unit, național.

În acest timp, Imperiul Otoman devenea tot mai slab. Faptul acesta îi ajuta pe români să câştige o oarecare independență. Mai întâi, comerțul a devenit liber şi s-a dezvoltat repede. Apoi, mai ales la oraşe, s-au deschis ateliere mai mari şi fabrici. Proprietarii

Vasile Alecsandri şi Mihail Kogălniceanu

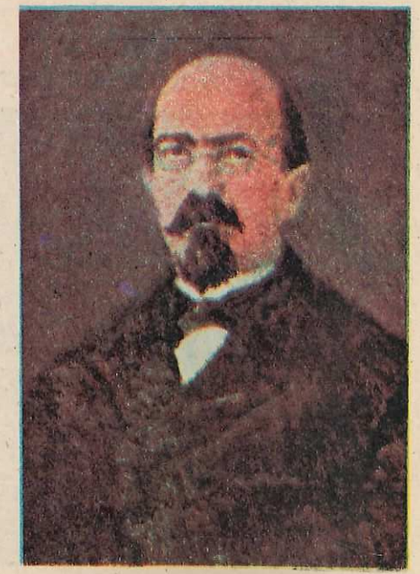

Oraşul Iaşi în 1845

fabricilor, negustorii şi cei care aveau mulți bani (bancherii) au format **burghezia.** Burghezia dorea să participe şi ea la conducerea țării, împreună cu boierii. Deşi erau cei mai vechi şi cei mai numeroşi pe aceste meleaguri, românii transilvăneni nu aveau încă nici drepturi, nici libertăți asemănătoare cu ale celorlalte popoare din Imperiul Austriac. În lupta ei, burghezia era ajutată şi de cărturari, tot mai numeroşi şi mai bine pregătiți. Prin şcoli, prin scrierile lor, cărturarii arătau că, deşi trăia despărțit, poporul român era unul, cu aceeaşi istorie şi cu aceleaşi dorințe de viitor.

În 1848, burghezi, cărturari, meseriaşi, muncitori şi țărani de pe întreg pământul românesc, au ridicat, cu toții, steagul luptei pentru alungarea boierilor şi a nobililor de la conducerea țării.

Reprezentanţi de seamă ai revoluţiei. În 1848, în fruntea poporului român s-a ridicat un număr mare de revoluționari patrioți, care s-au dăruit cu totul luptei pentru apărarea țării şi pentru a cuceri drepturi pentru popor. Dintre cei mai de seamă au fost **Nicolae Bălcescu şi Gheorghe Magheru,** în Țara

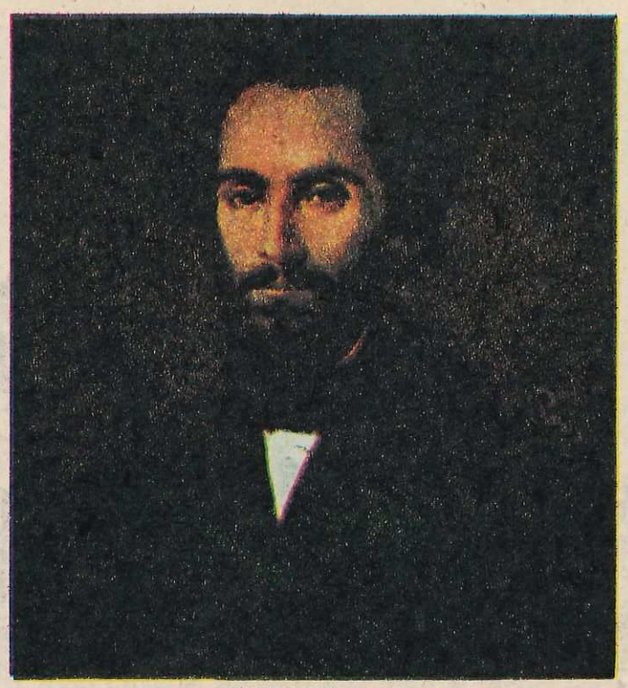

Nicolae Bălcescu

Românească. Ei erau prieteni cu **Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri** şi **Alexandru Ioan Cuza,** din Moldova, precum şi cu **Avram Iancu,** din Transilvania, şi **Eftimie Murgu,** din Banat. Împotriva tiraniei austriece s-au ridicat, de asemenea, secuii, din rândurile cărora s-a remarcat **Gábor Áron,** şi saşii, în frunte cu cărturarul **Stephan Ludwig Roth.**

În numele poporului, ei cereau: desfiinţarea iobăgiei, împroprietărirea ţăranilor cu pământ, drepturi egale pentru toţi locuitorii ţării. Totodată, poporul voia să înlăture şi dominaţia străină, otomană şi austriacă, şi să se unească într-un singur stat.

Izbucnirea şi desfăşurarea revoluţiei. Revoluţia a început mai întâi în Moldova, în **martie 1848,** dar a fost înăbuşită înainte de a cuprinde toată ţara.

Scăpând de paznicii domniei, capii revoluţiei au trecut în Transilvania sau în Ţara Românească şi au participat la revoluţia de acolo.

Românii din Transilvania s-au bucurat că popoarele Europei s-au ridicat împotriva asupririi habsburgice şi nădăjduiau ca

Grup de revoluţionari din 1848

Avram Iancu

Simion Bărnuțiu

Gheorghe Barițiu

soarele dreptății să răsară şi pentru ei. Dar, în loc să-i lase pe români să-şi hotărască singuri soarta, guvernul revoluționar maghiar a plănuit să înglobeze Transilvania la Ungaria.

La **3 mai 1848** s-au adunat la **Blaj** peste 40 000 de oameni, țărani, meseriaşi, intelectuali. Au venit şi fruntaşi revoluționari din Moldova şi Țara Românească. Toți aveau steagul tricolor românesc: roşu, galben şi albastru, simbol al libertății şi al unirii.

Conducătorii revoluției au vorbit mulțimii adunate pe **Câmpia Libertății** despre suferințele îndurate de poporul român de-a lungul istoriei. Toți au strigat într-un glas: *«Să se desființeze iobăgia şi asuprirea națională! Să se deschidă şcoli superioare în grai românesc şi să se dea libertate şi egalitate românilor»;*

Eftimie Murgu

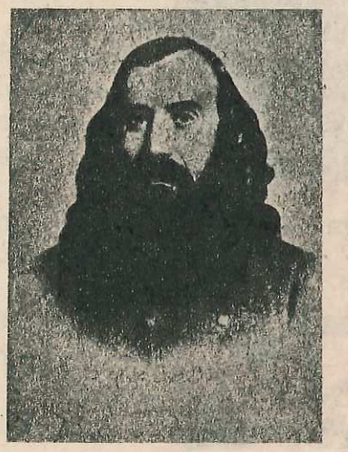

Stephan Ludwig Roth

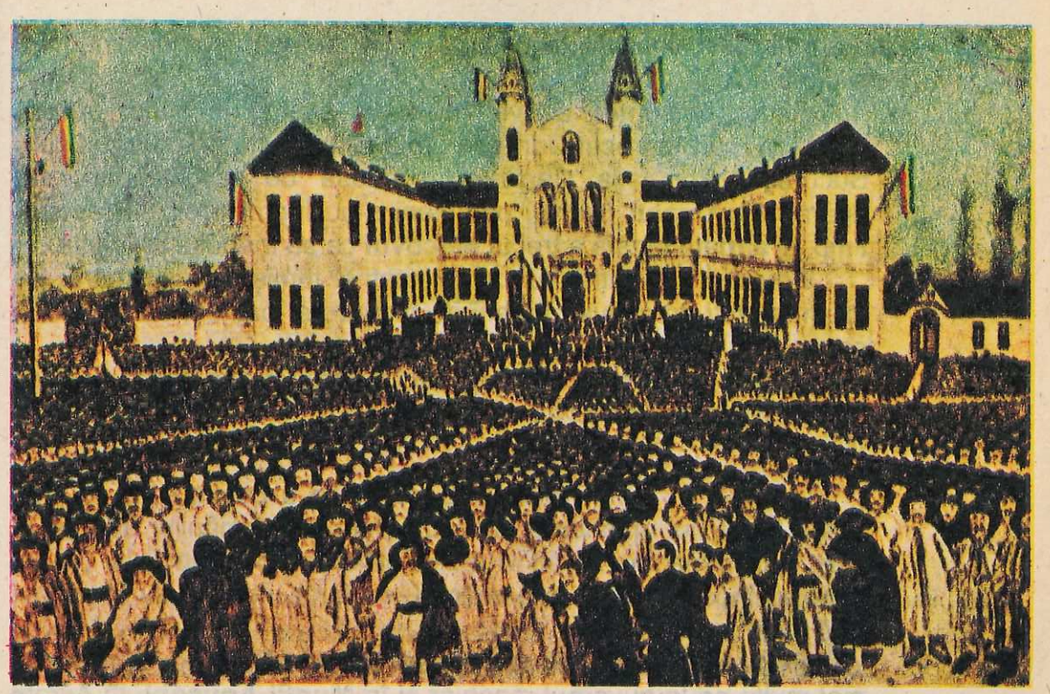

Adunarea Națională de la Blaj

au cerut, totodată, şi unirea întregului nostru popor într-o singură țară.

La **9 iunie 1848** a izbucnit revoluția şi în Țara Românească. Aici, revoluționarii au ținut o mare adunare la **Islaz,** lângă Turnu-Măgurele, care a adoptat un important program de reforme. În zilele următoare s-au ridicat la luptă cele mai multe județe ale țării. La Bucureşti, poporul a ținut o mare adunare revoluționară, pe **Câmpia Libertății** de la **Filaret.** Temându-se, domnitorul a fugit din țară. Conducerea țării a intrat în mâna revoluționarilor, care au alcătuit **guvernul provizoriu.**

Cu multă încredere în sine şi în popor, guvernul s-a pregătit să aplice reformele adoptate la Islaz. Adică: să desființeze iobăgia şi să împroprietărească țăranii, să dea libertate presei, să ajute dezvoltarea industriei şi a comerțului, să deschidă cât mai multe şcoli pentru fiii poporului şi să întocmească legea de bază a țării, **Constituția.** Dar, din pricina împotrivirii boierilor, guvernul n-a putut aplica imediat reformele propuse. Şi, mai ales, a întârziat împroprietărirea țăranilor şi n-a dat arme poporului pentru a alcătui

o armată revoluționară cu care să-i înfrunte pe dușmanii dinăuntru și din afară.

Astfel, boierimea a avut răgaz să cheme în ajutor armata otomană, care a trecut Dunărea pe la Giurgiu și s-a îndreptat spre București. Populația Capitalei, condusă de revoluționari, s-a apărat. Pe **Dealul Spirei,** pompierii s-au luptat eroic. În același timp, și armata țaristă a trecut **Milcovul** ca să înăbușe revoluția.

Fruntașii revoluției au fost arestați și trimiși la închisoare. Pe drum, ajutați de câțiva oameni de încredere, patrioți, au izbutit să scape.

În locul guvernului revoluționar, sultanul a pus la conducerea țării un boier credincios lui.

Lupta lui Avram Iancu și Nicolae Bălcescu pentru unirea revoluționarilor. În Transilvania, revoluția a continuat și în anul 1849. Guvernul maghiar a nesocotit dorințele românilor adunați la Blaj. Nobilii maghiari n-au vrut să-i elibereze pe iobagi, iar pe cei care au încercat să-și ia pământul, cu forța, nobilii i-au împușcat fără milă.

Refugiat din Țara Românească, Nicolae Bălcescu a mers de mai multe ori la guvernul maghiar și în **Munții Apuseni,** la Avram

Luptele din Dealul Spirei

Iancu, ca să îi împace pe conducătorii celor două revoluții. El se bizuia pe faptul că și unii revoluționari maghiari erau pentru înfrățirea popoarelor în lupta împotriva tiraniei. Însuflețit de această idee, Bălcescu a înfruntat multe primejdii, din dorința lui fierbinte de a-i face pe români și pe unguri să se înfrățească și să lupte împreună împotriva asupririi. Iancu zicea: *«Vin cu dragă inimă alături de frații unguri, dacă recunosc drepturile națiunii române»*. Abia în **vara** anului **1849,** conducătorii maghiari au recunoscut libertatea și dreptatea românilor.

Între timp însă, împăratul Austriei s-a înțeles cu țarul Rusiei și armatele lor puternice s-au năpustit asupra Ungariei și Transilvaniei, zdrobind revoluția.

Deși a făgăduit că va da libertate românilor, împăratul Austriei l-a arestat și batjocorit pe Avram Iancu. Cu sufletul zdrobit de amărăciune și de durere, *«Craiul Munților»,* cum îi zicea poporul, s-a retras pe plaiurile lui dragi, unde a stat până la sfârșitul vieții.

Însemnătatea și urmările revoluției române din 1848. În Țara Românească guvernul revoluționar a condus trei luni. El a arătat că țara poate fi cârmuită și fără boierime. În revoluție, poporul român a înțeles că are destulă putere și pricepere ca să alunge oamenii vechii orânduiri și să întocmească o orânduire nouă, mai bună. Dar, armatele austriece, otomane și țariste au înăbușit revoluția română din 1848. Totuși, ca să poată stăpâni mai departe, împăratul Austriei și domnii Țărilor Române au fost nevoiți să facă mai multe reforme. Au dat libertate industriei, comerțului și băncilor. Prin aceasta, burghezia și-a sporit puterea economică și a început să ia parte la conducerea țării.

Ideile revoluționare din 1848, amintirea faptelor eroice săvârșite de Nicolae Bălcescu și Avram Iancu au însuflețit mult lupta poporului nostru. În curând, el va înfăptui unirea și va cuceri independența.

Întrebări:

- Ce schimbări s-au produs în Țările Române, în preajma revoluției din 1848?
- Care au fost cererile revoluționarilor români?
- Ce legături au fost între revoluționarii din Țările Române?
- Care au fost urmările revoluției de la 1848?

Cântecul revoluționarilor

În vara aceea fierbinte, din anul 1848, toate inimile clocoteau de entuziasm revoluționar. În fiecare sat şi oraş oamenii se adunau, se sfătuiau, se organizau pentru luptă.

Aşa, într-o seară, în casa familiei Mureşanu, din Braşov, se aflau câțiva cărturari din Transilvania, din Țara Românească şi din Moldova. Printre dânşii se număra şi Anton Pann. Venise cu o traistă de snoave, de vorbe de duh şi de cântece populare. După ce au aflat ştiri despre mersul revoluției, Andrei Mureşanu s-a ridicat în picioare şi, cu glasul lui gros, puțin aspru, a început să citească poezia «Răsunet», scrisă în ziua aceea:

„Deşteaptă-te române, din somnul cel de moarte
În care te-adâncirà barbarii de tirani!
Acum ori niciodată să arătăm în lume.
Că-n aste mâini mai curge un sânge de roman..."

Ascultau toți absorbiți ca de-o vrajă. Nu clipea nimeni. Parcă şi respirațiile se opriseră. Numai inimile băteau, ca nişte ciocane în uriaşe clopote de aramă. Mureşanu citea mai departe, cu tot mai aprinsă patimă:

„...Priviți, măreţe umbre, Mihai, Ştefan, Corvine,
Româna națiune, ai voştri strănepoți,
Dar noi, pătrunşi la suflet de sfânta libertate,
Jurăm că vom da mâna, să fim pururea frați!..."

«Răsunet» pătrundea adânc în cugetul fiecăruia. Se simțeau, în adevăr, frați. La sfârşit, toți, ca unul, au sărit în picioare. S-au îmbrățişat. S-au sărutat.

– «Jurăm că vom da mâna să fim pururea frați!» recitară câțiva, într-un glas. Aceasta va să fie deviza de acum încolo!

Entuziasmul i-a împiedicat, o vreme, să vadă că singur Anton Pann, îngândurat, sta de o parte, cum nu-i era obiceiul!

– Ce-i, Antoane, istețule? Nu-ți place poezia lui Mureşanu?

Anton Pann a surâs, s-a ridicat în picioare; a tuşit uşor şi a început să cânte, cu glas puternic şi cald, cum numai el ştia să cânte:

„Deşteaptă-te române, din somnul cel de moarte..."

Din nou au amuțit, toți. Melodia sporea însutit vraja versurilor. Şi, fără să ştie, fiecare a început să murmure după glasul lui Anton Pann:

...Viața-n libertate ori moarte! strigă toți...

– Încă o dată! a dirijat cântărețul. Aşa!... Mai cu inimă!

Peste o jumătate de ceas, toți oaspeții din casa Mureşanilor cântau «Răsunet». Vecinii au ieşit la ferestre. Trecătorii s-au oprit pe stradă şi-au ascultat.

– Acum, de-l ştim noi, a zis Andrei Mureşanu, să ieşim în stradă, să-nvățăm şi poporul să-l cânte.

În seara şi noaptea aceea, tot Braşovul a intonat marşul revoluției, «Deşteaptă-te române». Şi, de-atunci, românii nu l-au mai uitat niciodată.

Formarea statului național modern România

Unirea Moldovei cu Muntenia

Chiar dacă, veacuri de-a rândul, stăpâniri străine i-au despărțit, românii tot s-au simțit frați şi s-au întâlnit pe cărările Carpaților, pe văile râurilor, în târgurile țării, în luptele duse împotriva cotropitorilor străini. Au muncit pe ogoare la fel de roditoare şi au jucat în hore la fel de sprintene şi de vesele. Având acelaşi grai, ei au cântat aceleaşi doine şi aceleaşi cântece de vitejie. Au citit aceleaşi cărți. Având acelaşi port, s-au îmbrăcat în straie la fel de frumoase, din Maramureş la Dunăre şi de la unirea Crişurilor la țărmul Mării Negre. *«Unitatea Națională,* scria N. Bălcescu, *fu visarea iubită a voievozilor noştri cei viteji, a tuturor bărbaților noştri cei mari. Pentru dânsa ei trăiră, munciră, suferiră şi muriră».*

Lupta pentru unirea Moldovei cu Muntenia. Revoluționarii de la 1848 au năzuit să înfăptuiască şi unirea Țărilor Române. Dar n-au izbutit atunci. În anii următori, poporul întreg a luptat pentru Unire, socotind-o scopul cel mai înalt al vieții.

Deputați țărani din Divanul ad-hoc

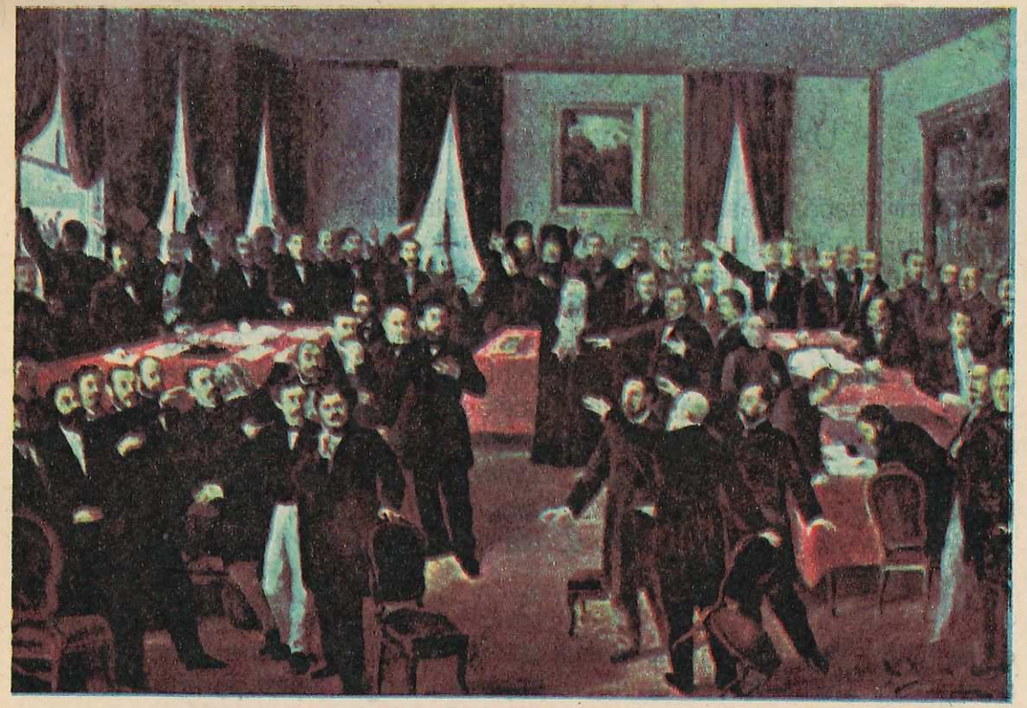

Proclamarea Unirii – 24 ianuarie 1859 (pictură)

Pribegi prin Europa, revoluționarii din 1848 au convins guvernele unor țări mari, ca Franța sau Anglia, să recunoască legitimitatea unirii poporului român. Era nevoie de un asemenea ajutor, pentru că Imperiul Otoman şi Imperiul Habsburgic, care voiau să țină şi mai departe poporul nostru sub dominația lor, se împotriveau din răsputeri. Ele susțineau că românii nici nu vor Unirea. Atunci s-au ales adunările numite *«Adunările ad-hoc»*, care să exprime, în fața lumii întregi, dorințele poporului. În aceste adunări au fost aleşi şi reprezentanți ai țărănimii. Printre aceştia se afla şi înțeleptul moş **Ion Roată,** dintr-un sat din Vrancea. Deputații țărani au cerut, cu energie, unirea şi împroprietărirea cu pământ a tuturor clăcaşilor. Auzind asemenea dorințe, unii dintre marii boieri s-au împotrivit Unirii.

Înfăptuirea Unirii: 24 ianuarie 1859. Dar, nici marii boieri, nici sultanul, nici împăratul Austriei n-au putut înfrânge voința poporului, care a ales ca domn, în Moldova, la **5 ianuarie,** pe **Alexandru Ioan Cuza,** unul din fruntaşii revoluției din 1848. Îndată

după aceasta, la **24 ianuarie 1859,** s-a hotărât alegerea domnului şi în Muntenia. Boierii potrivnici Unirii ziceau să aleagă un fost domnitor, care jurase să nu schimbe nici una din rânduielile țării. Poporul nu s-a lăsat înşelat. Orăşeni, țărani, lucrători, cărturari au înconjurat clădirea în care se ținea adunarea de alegere. Ei strigau de clocotea cerul: *«Cuza şi Unirea!»*. Aşa i-au silit pe deputați să aleagă domn al Munteniei tot pe Alexandru Ioan Cuza, domnul Moldovei. Cele două Țări Române, având acum un singur conducător, erau unite,de fapt,într-un singur stat. Aşa s-a înfăptuit o parte din visul de aur al poporului nostru. Întregul popor român s-a bucurat de Unirea Moldovei cu Muntenia. Mulți cărturari transilvăneni au luptat alături de munteni şi moldoveni ca să înfăptuiască Unirea. Deşi Transilvania rămânea încă despărțită, românii se străduiau să realizeze Unirea deplină.

Prin Unirea din 1859, statul era mai mare şi mult mai puternic, numărul locuitorilor s-a dublat şi bogățiile țării au sporit. Cucerirea independenței şi, apoi, unirea într-o singură patrie erau dorințele care însufleteau întregul popor:

Întrebări:

- De ce dorea poporul român Unirea?
- Cum s-a realizat Unirea Moldovei cu Muntenia?
- Care este însemnătatea Unirii?

Principalele reforme înfăptuite în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza (1859–1866)

Ales cu înflăcărare domn, la 24 ianuarie 1859, Alexandru Ioan Cuza a condus țara timp de şapte ani. Nutrind o mare dragoste de popor, el s-a străduit să biruie toate greutățile din afară şi dinăuntru. Este meritul lui Cuza că l-a convins pe sultan să nu se mai împotrivească Unirii.

Noul stat s-a numit **România**, iar capitala a fost stabilită la **Bucureşti.**

Cuza-Vodă, cum îi spunea mulțimea, a făcut, în folosul poporului, mari schimbări în rânduielile țării. Marea boierime ținea

Alexandru Ioan Cuza

însă la păstrarea vechilor rânduieli, pentru că erau mai ales în folosul ei.

Eliberarea şi împroprietărirea ţăranilor. Mai întâi, Alexandru Ioan Cuza voia să îmbunătăţească starea ţărănimii, „talpa ţării" cum li se spunea.

Dacă a văzut că marii boieri se împotrivesc cu înverşunare la politica de îmbunătăţire a vieţii celor mulţi, Cuza n-a mai ţinut seama de voinţa lor şi a condus ţara ajutat de **Mihail Kogălniceanu** şi de alţi oameni, apropiaţi lui.

A dat **legea agrară,** prin care 500 000 de familii ţărăneşti au căpătat câte un ogor din proprietatea statului, a mănăstirilor ori a marilor boieri. De bună seamă că împroprietărirea a îmbunătăţit viaţa ţăranilor.

Cuza s-a preocupat mult şi de propăşirea industriei şi a comerţului.

Organizarea învăţământului. Tot ca să ajute poporul, Cuza-Vodă a dat **legea învăţământului** primar, obligatoriu şi gratuit. În oraşe au fost înfiinţate licee, iar la Iaşi şi la Bucureşti, universităţi. La început nu existau şcoli în fiecare sat, totuşi, ştiinţa de carte a ajutat mult întregul popor român. Cărţile erau puţine şi scumpe. Nici învăţători nu erau de ajuns. De aceea, mulţi copii, ai oamenilor săraci, rămâneau în afara şcolii.

Alexandru Ioan Cuza s-a îngrijit, de asemenea, ca **armata** ţării să fie bine înzestrată cu armament şi cu cadre ofiţereşti. S-a preocupat de **dezvoltarea agriculturii, a industriei şi a comerţului.**

Alexandru Ioan Cuza, datorită unor cauze interne şi externe, a abdicat în **1866.**

În locul lui a venit un nou domn, din Germania, prinţul **Carol.**

Stema Principatelor Unite

Însemnătatea domniei lui Cuza. Deşi a condus ţara puţină vreme şi a întâmpinat mari greutăţi, Alexandru Ioan Cuza a izbutit să îndeplinească multe din dorinţele cele mari ale poporului român, dorinţe pentru care au luptat şi revoluţionarii din 1848: unirea Moldovei cu Ţara Românească şi împroprietărirea ţăranilor. Reformele făcute de Cuza-Vodă au ajutat la dezvoltarea economică a ţării. Agricultura şi industria au progresat. Căile

de comunicații s-au îmbunătățit. România a devenit un stat modern. De aceea, istoria îl slăveşte pe Cuza-Vodă ca pe un domnitor bun, ca pe un mare patriot. Poporul l-a iubit mult şi îi păstrează o neştearsă amintire. Numele lui poate sta alături de cel al lui Ştefan cel Mare şi Mihai Viteazul.

Întrebări:

- Ce reforme mai însemnate au fost făcute în timpul lui Cuza-Vodă?
- Care este însemnătatea domniei lui?

LECTURĂ

Ocaua Lui Cuza

Cuza-Vodă obişnuia adesea să se îmbrace ca un om de rând şi să se amestece prin norod. Dorea să afle el însuşi cum trăiesc cei mulți. Aşa, într-o zi, şi-a pus căciulă şi suman țărănesc, a luat două putini cu lapte acru şi s-a dus în târg, la Galați. Pasămite, aflasę măria-sa că unii negustori nu foloseau ocaua cea mare, aşa cum hotărâse o lege din acea vreme, şi căreia poporul îi spunea «ocaua lui Cuza». A căutat, deci, «țăranul» să vândă laptele la un băcan, despre care se spunea că n-ar fi tocmai-tocmai cinstit şi că vinde cu «ocaua mică», dar nimeni nu-l putea prinde cu înşelăciunea.

– Jupâne negustor, nu-ți iau bani, s-a tocmit «țăranul» ci ne învoim ca la şase ocale de lapte să-mi dai o oca de untdelemn.

– Bine, a primit negustorul, clipind şmecher din ochi.

A luat de pe tejghea ocaua mare, «ocaua lui Cuza», şi-a măsurat laptele: douăzeci şi patru de ocale. A socotit că trebuie să plătească, în schimb, patru ocale de untdelemn.

– Caută să-mi măsori drept, cu aceeaşi oca, a stăruit «țăranul».

– Nu se poate, că-i plină de lapte. Îți măsor cu asta!

Şi a scos de sub tejghea altă oca.

– Păi, ocaua asta-i mai mică, a zis «țăranul».

– Ce te pricepi tu, nepricopsitule! Ocaua-i oca şi gata!

Atunci, «țăranul» a scos căciula din cap, a lepădat sumanul şi s-a arătat în tunica albastră, cu epoleți auriți, ca un domnitor. Negustorul a înlemnit. De multă uimire a scăpat ocaua din mână.

– Ei, negustorule, mai zici şi-acum că nu te-am prins cu ocaua mică?

– Nu mai zic, măria-ta!... Iertare... milă prea bunule.

Cuza-Vodă a poruncit să-i lege de gât cele două ocale şi să-l poarte pe uliți, să afle lumea că a căutat să înşele cumpărătorii.

– Să ridice ocalele pe rând, să le arate lumii şi să spună tare cu care va vinde şi cu care n-are să mai vândă de-aici încolo.

Străjuit de slujitori domneşti, negustorul mergea pe uliți, ridica ocaua mică şi striga cât îl ținea gura:

– Cu asta, nu!

Apoi, ridica ocaua mare şi striga şi mai tare:

– Cu asta, da!

Şi aşa l-au plimbat slujitorii domneşti prin tot târgul: «Cu asta, nu!»... «Cu asta, da!»... Şi i-a fost de ajuns această plimbare ca să se facă om cinstit.

Cucerirea independenței de stat a României

Unirea şi reformele din vremea domniei lui Cuza-Vodă au întărit temelia statului român, puterea lui economică şi militară. Totuşi, era un stat tânăr şi încă supus sultanului. Deşi tributul nu mai era acum aşa de mare, cum fusese altădată, plata lui ținea țara într-o situație umilitoare, împiedica dezvoltarea ei liberă, după voința poporului. Firesc era ca poporul nostru să caute a scutura, cu totul şi definitiv, dominația otomană. Să trăiasă liber.

În anul **1877**, s-a pornit război mare între Rusia şi Poartă. Armatele ruseşti au trecut prin România, la miazăzi de Dunăre. Țara noastră s-a declarat, la **9 Mai 1877,** independentă; şi-a pregătit oştirea de război.

La **Plevna,** armata otomană a oprit înaintarea armatei ruse. Atunci, comandantul armatei ruse a cerut ajutorul armatei române. Trupele române, comandate de domnitorul **Carol I,** au trecut Dunărea şi au intrat în luptă împotriva otomanilor. Întreaga țară s-a bucurat. Însufleţirea patriotică nu mai avea margini. Soldații porneau veseli, cântând cântece de vitejie. Acest entuziasm dovedea ardoarea cu care poporul român urmărea cucerirea independenței. Au venit şi mulți tineri voluntari din Transilvania, Basarabia şi din Bucovina, dornici să lupte pentru independența şi unirea tuturor românilor.

Bătălia de la Plevna. După ce a trecut Dunărea, oştirea română s-a unit cu armata rusă şi, împreună, au înconjurat **Plevna.** Aici, generalul otoman **Osman-Paşa,** cu multă armată şi cu armament din belşug, se întărise ca într-o cetate. Pentru înfrângerea duşmanilor la Plevna, dorobanţii, călăraşii şi artileriştii români au susţinut lupte grele. Nu i-au înspăimântat nici ploaia de gloanţe şi şrapnele duşmane, nici întăriturile, nici dârzenia cu care se apărau otomanii, nici miile de morţi căzuţi sub parapete.

Iată cum descrie poetul Vasile Alecsandri vitejia ostaşilor români în aceste lupte:

Prin foc, prin spăngi, prin
glonţi, prin fum,
Prin mii de baionete,
Urcăm, luptăm... iată-ne-acum
Sus, sus, la parapete.
„Alah! Alah!" turcii răcnesc,
Sărind pe noi o sută.
Noi punem steagul românesc
Pe crâncena redută.

La Plevna, românii s-au luptat cu vitejie, silind pe Osman-Paşa să capituleze

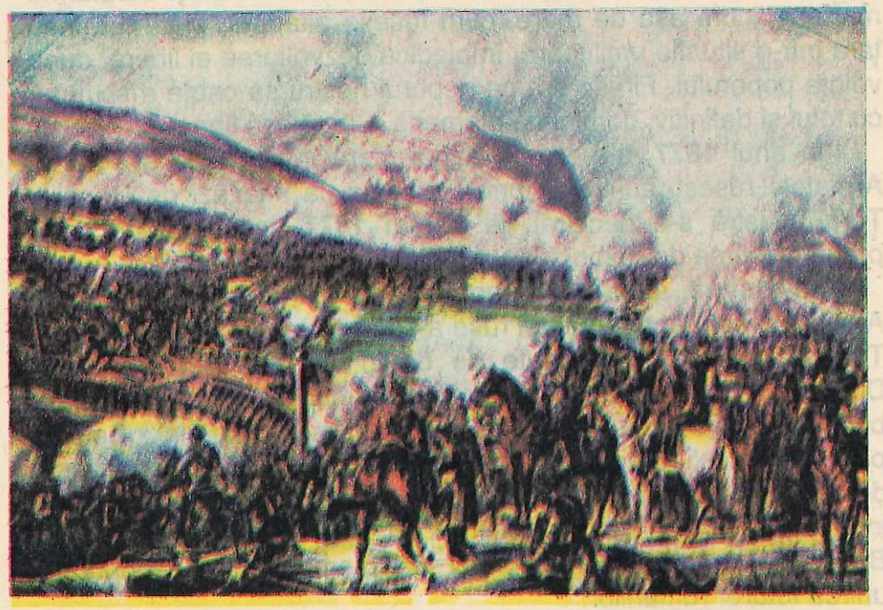

Roşior – ostaş care lupta călare

Dorobanţ – ostaş care lupta pe jos

La Plevna s-au jertfit, o dată cu mii de ostaşi, mulţi ofiţeri, ca maiorul **George Şonţu** şi căpitanul **Valter Mărăcineanu.**

Nu peste multă vreme, Osman-Paşa a predat Plevna. Oştirea română, aliată cu armata rusă, colaborând cu voluntarii bulgari, a mai dat bătăliile de la **Rahova, Smârdan** şi **Vidin,** capturând toată armata otomană din această parte a frontului. Astfel, armata rusă a putut înainta până aproape de Constantinopol, silindu-l pe sultan să încheie pace.

Însemnătatea cuceririi independenţei. La încheierea păcii, toate ţările au recunoscut independenţa României, cucerită pe câmpul de luptă. Atunci a fost eliberată şi Dobrogea, străvechi pământ românesc, răpit de otomani la sfârşitul secolului al XV-lea.

După cinci veacuri de lupte şi jertfe eroice, greaua şi îndelungata bătălie pentru cucerirea independenţei României s-a

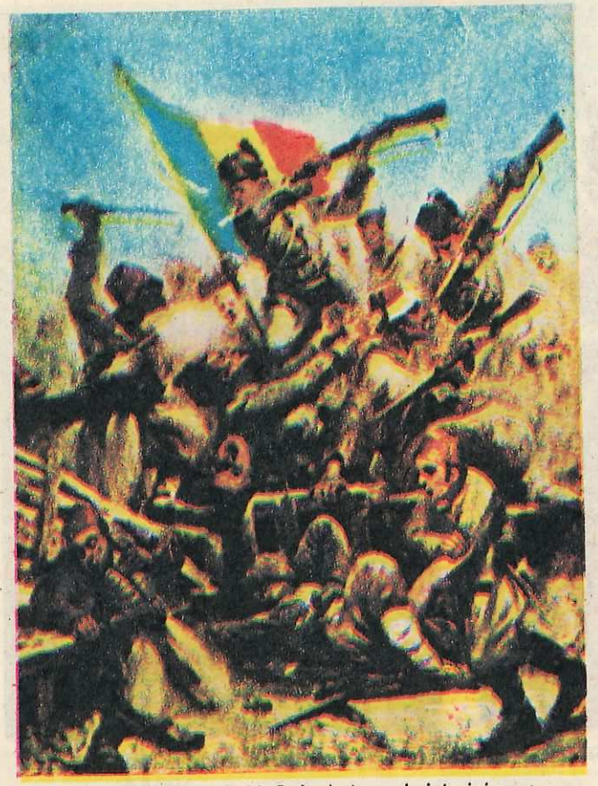

Ostaşi români înfigând steagul victoriei pe o redută otomană.

încheiat cu victoria din 1877–1878. Se împlinea, în sfârşit, unul din marile visuri ale întregului popor român.

Independenţa a făcut ca puterea economică a României să sporească repede. Cucerirea independenţei a întărit şi prietenia cu popoarele vecine, care, jertfindu-se pe aceleaşi câmpuri de luptă, au făcut «*să cânte libertatea pe malurile dunărene*».

După cucerirea şi recunoaşterea independenţei, poporul român avea mai multe posibilităţi să întregească statul, eliberând Transilvania supusă încă dominaţiei străine.

Întrebări:

- De când trăiau românii sub dominaţia otomană?
- Când s-a proclamat independenţa României?
- Povestiţi despre eroismul românilor în războiul din 1877!
- Ce însemnătate a avut cucerirea independenţei?

LECTURĂ

Jertfa a doi eroi

Ca toţi ostaşii din batalionul 10 de dorobanţi pe care-l comanda, maiorul George Şonţu ardea de nerăbdare să se ştie pe câmpul de luptă. Se îngrijea de

fiecare soldat. Să aibă hrană şi muniţie. Să ştie cum să tragă cu arma. Să se poarte în luptă dârz şi neînfricat.

– Măi flăcăi, să ştiţi de la mine, c-o moarte suntem datori. Dar nu-i tot una dacă mori râzând ori mori jelind, dacă mori ca un viteaz ori mori ca un laş.

La trecerea Dunării, Şonţu mergea în fruntea batalionului de dorobanţi, mândru în şa, pe-un cal roib, sprinten şi focos. Ostaşii îl priveau cu mândrie, cu încredere, cu dragoste.

În ziua de 30 august 1877, românii au pornit atacul împotriva redutei Grivița. Întâi a tras artileria, împroşcând cu o ploaie de foc poziţiile duşmane. Pe urmă, infanteria a pornit năvalnică la atac. Batalionul de dorobanţi, în frunte cu maiorul Şonţu, se afla în primele rânduri. Gornişti sunau atacul. Drapelele fâlfâiau în vânt. Ostaşii, cu baionetele la arme, mergeau înainte, tot înainte. Unii purtau scări şi funii, cu care să urce pe redute până sus, la parapetele de unde trăgeau duşmanii. Aşa, ostaşii au străbătut, în pas alergător, o distanţă de mai bine de 1 km. Mai aveau puţin până la redute. Deodată, s-a ivit în cale o râpă alunecoasă, cu mărăciniş aspru şi cumplit de ţepos. Aici au intrat în bătaia puştilor otomane. Un foc ucigător, o perdea nesfârşită şi neîntreruptă de gloanţe secerau ostaşii. Nimeni nu şovăia. Nimeni nu se speria. Nimeni nu murmura. În frunte se afla mereu maiorul Şonţu, cu sabia în mână. Gloanţele ţiuiau în juru-i, dar nu-l atingeau. Toţi îl urmăreau cu privirile, cu pasul, cu gândul, cu inima. Mai mult de jumătate din oamenii batalionului au căzut morţi sau răniţi. Dar au străbătut valea. Au ajuns lângă redută. În frunte, tot maiorul Şonţu.

– La asalt, flăcăi! Înainte!

În clipa aceea, un glonţ duşman l-a izbit în piept. Sabia a mai fulgerat o dată văzduhul şi-a căzut. În cădere, Şonţu a mai strigat, cu ultima răsuflare:

– Înainte, flăcăi... Înainte!

O clipă, dorobanţii au stat nedumeriţi. Nu le venea a crede că ofiţerul lor a căzut. Din urmă venea însă batalionul comandat de căpitanul Valter Mărăcineanu.

– Băieţi, după mine!... Asalt!... Înainte!...

Dintr-un zvâcnet au ajuns sub redute. Unii au aruncat funii. Alţii au pus scări şi-au urcat pe redute. Luând drapelul din mâinile portdrapelului, Mărăcineanu a urcat primul scara, sus, pe parapet. Soldaţii l-au urmat, cu avânt.

Din întăriturile lor, otomanii, cuprinşi de spaimă şi de mânie, trăgeau glonţ după glonţ. Căpitanul Mărăcineanu a înfipt drapelul în redută:

– Ura! Ura!

Drept în secunda aceea un glonţ i-a străpuns pieptul.

Ofiţerul a căzut. Drapelul însă a rămas să fluture în vijelia luptei, chemând parcă ostaşii să-l apere. În câteva clipe, toţi dorobanţii au pătruns în redută, au zdrobit duşmanul şi au cucerit reduta Grivița.

Dezvoltarea României după cucerirea independenței

Înlăturarea dominației otomane a înrâurit mult viața poporului român, după anul 1877. Economia, știința și cultura s-au dezvoltat mai repede și mai bine. Domnitorul **Carol I** s-a dovedit un bun gospodar, îngrijindu-se de propășirea și liniștea țării. El a fost ajutat de oameni politici din **Partidul Național-Liberal** și **Partidul Conservator.** Cei mai cunoscuți oameni politici din această vreme au fost **Mihail Kogălniceanu, I.C. Brătianu** și **Lascăr Catargiu.** În anul **1881, România s-a proclamat regat,** rege fiind Carol I.

Economia țării. În primul rând, s-au construit mai multe fabrici, adică s-a dezvoltat industria. Statul încuraja construirea de fabrici și extragerea petrolului. Pentru aceasta s-au folosit, adesea, bani împrumutați din străinătate. Tot din străinătate erau cumpărate și mașinile.

O dată cu creșterea industriei au sporit și mijloacele de transport a mărfurilor și călătorilor. S-au îmbunătățit șoselele. S-a construit o rețea de căi ferate. S-au lărgit **porturile Constanța,**

Ion C. Brătianu (1821–1891), fondatorul Partidului Național-Liberal și președinte al acestui partid între anii 1875–1891

Regele Carol I

Brăila și **Galați.** Tot acum s-a făcut și impresionantul pod peste Dunăre, la Cernavodă, o lucrare deosebit de folositoare și admirată pentru măreția ei.

Orașele, îndeosebi Bucureștiul, capitala țării, au crescut și s-au împodobit cu clădiri mari și frumoase.

Dezvoltându-se industria și construcțiile, a sporit mult și numărul muncitorilor. Ei formau așa-zisul „proletariat" sau clasa muncitoare. Muncitorii nu trăiau prea bine. Erau obligați să lucreze 12–14 ore pe zi, adică din zori și până noaptea, aproape fără întrerupere. Salariile erau mici și nu acopereau toate nevoile de trai ale familiilor de muncitori. Dacă un muncitor se îmbolnăvea sau se accidenta, nu primea nici un ajutor. Patronii, adică proprietarii fabricilor, puteau reduce salariile și concedia lucrătorii când voiau.

Ca să-și câștige drepturile, muncitorii s-au organizat în **sindicate.** Prin sindicate, muncitorii se apărau de abuzurile și nedreptățile patronilor. Organizau **greve,** adică încetau lucrul, până când proprietarii fabricilor le mai sporeau salariul, le mai îmbunătățeau condițiile de muncă.

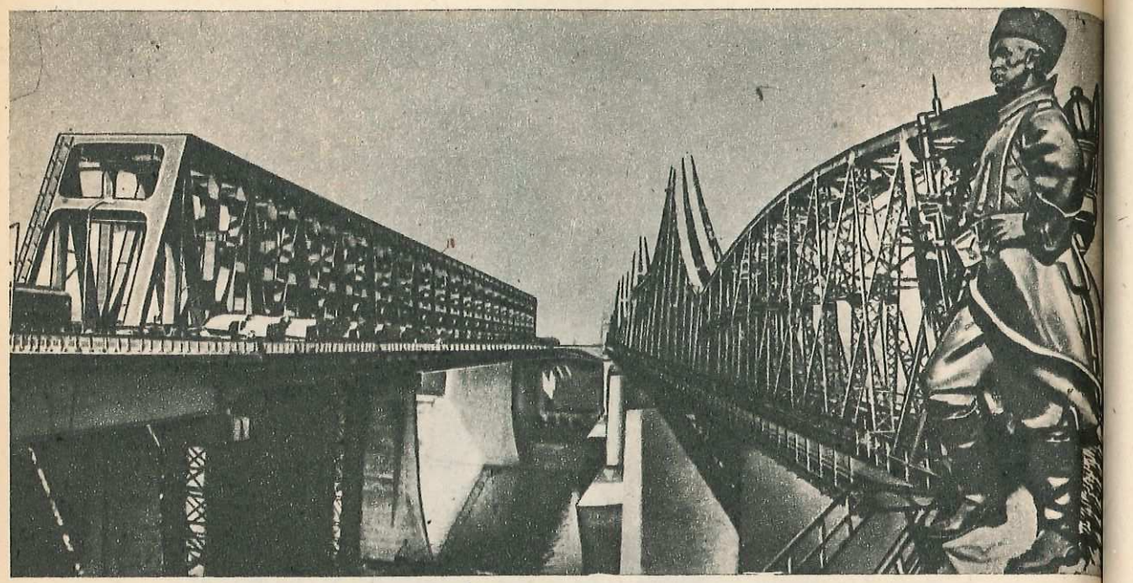

Podurile de la Cernavodă. În dreapta, cel construit după planurile inginerului Anghel Saligny, iar în stânga, cel construit în zilele noastre

Un fapt însemnat este că, în acea vreme, muncitorii din toată lumea au hotărât ca ziua de 1 Mai să fie zi de sărbătoare a muncii şi înfrăţirii muncitorilor. Primul 1 Mai muncitoresc s-a sărbătorit, în România, în anul **1890,** o dată cu muncitorii din toate ţările.

O rafinărie de la Câmpina, în preajma anului 1900

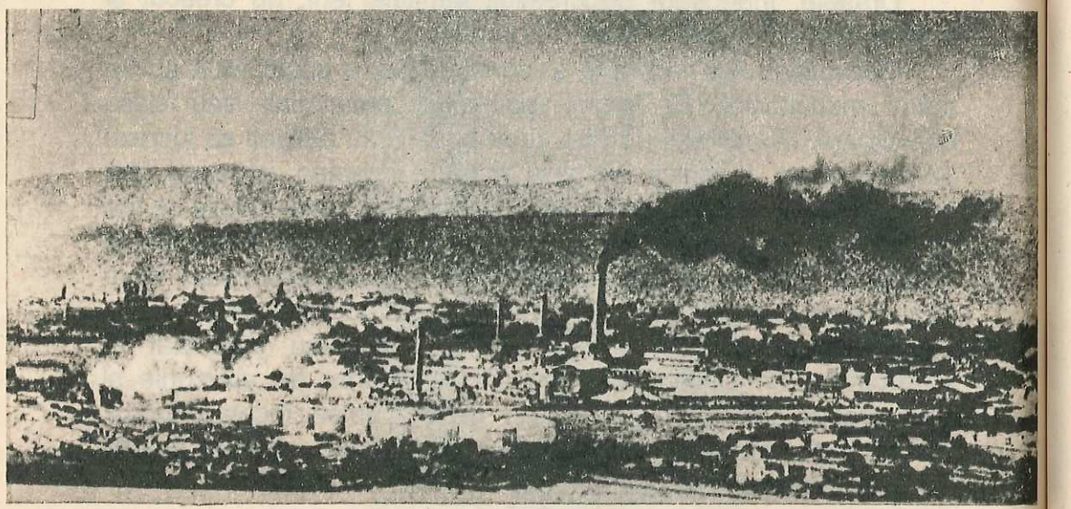

Peste trei ani, în **1893,** muncitorii au creat un partid al lor, numit **Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România.** Acesta a condus lupta pentru ziua de lucru de 8 ore, pentru dreptul muncitorilor de a participa la conducerea ţării, pentru libertate.

Răscoala ţăranilor din 1907

Cauzele răscoalei. Vă mai amintiţi că, pe când domnea Cuza-Vodă, ţăranii au fost împroprietăriţi? Cu vremea, lăsate moştenire la copii şi nepoţi, ogoarele s-au fărâmiţat. Sute de mii de ţărani n-aveau nici o palmă de pământ. În schimb, mulţi moşieri stăpâneau mii de hectare. Bineînţeles, aceste moşii boiereşti le munceau tot ţăranii. Uneori lucrau ca argaţi. Alteori, închiriau

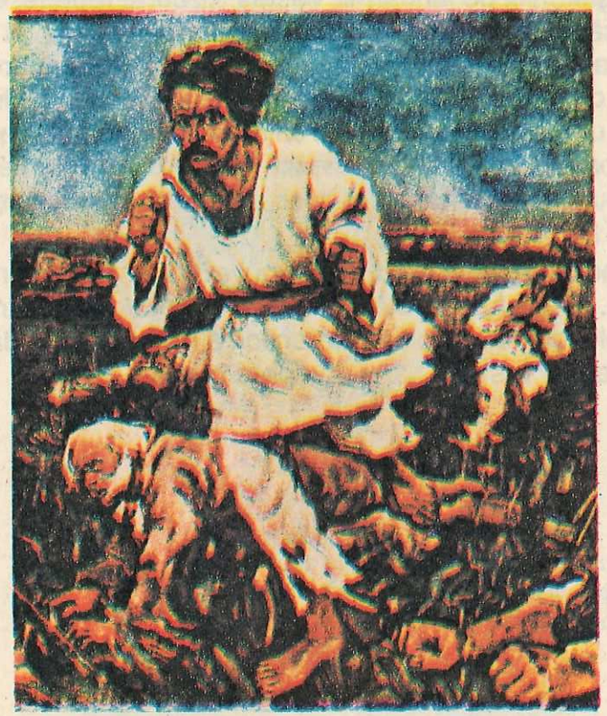

«1907», pictură de Octav Băncilă. Reprezintă un ţăran în iureşul răscoalei

pământul (adică îl arendau), plătindu-l prin muncă sau cu o parte din recoltă.

Ca să primească pământ să-l lucreze, pe lângă chirie (arendă), țăranii erau nevoiți să muncească un număr mare de zile pe moșie, fără plată. Se mai păstrase obiceiul darurilor sau al plocoanelor de sărbători pentru curtea boierească. Adesea, moșierii închiriau moșiile unor arendași. Dornici să se îmbogățească repede, arendașii scumpeau chiria pământului și sporeau mereu îndatoririle țăranilor. În afară de acestea, arendașii îi înșelau pe țărani la socoteală și la măsurători, îi băteau și-i umileau în tot felul. Încovoiați de lipsuri și nevoi, fără școli, fără spitale și doctori, fără medicamente, țăranii sufereau din pricina unor boli, ca tuberculoza și pelagra.

Dorința cea mai fierbinte a țăranilor era să capete pământ.

În **primăvara** anului **1907,** s-au răzvrătit, mai întâi, țăranii din satul **Flămânzi** (județul Botoșani). N-au mai ascultat nici de vechil, nici de moșier, nici de jandarmi. Vestea a zburat repede, din sat în sat, și flacăra răscoalei s-a întins, din nordul Moldovei până în Oltenia. Înarmați cu furci și coase, cu ciomege și topoare, țăranii au atacat conacele și hambarele boierești, au ars registrele cu învoieli, în unele locuri au început chiar să împartă moșiile.

Mulți oameni luminați, de atunci, ca, de pildă, marele cărturar N. Iorga, au luat parte țăranilor. Unii muncitori au declanșat greve ca să ajute lupta țăranilor.

Văzând că răscoala se întinde, guvernul a ordonat armatei să o înăbușe. Deși răscoala a fost înfrântă, guvernul a trebuit să reducă multe dintre datoririle țăranilor, a micșorat arenda și a dat putință țăranilor înstăriți să-și cumpere pământ.

Întrebări:

- Din ce cauză s-au răsculat țăranii, în anul 1907?
- Cine i-a sprijinit pe țărani în timpul răscoalei?
- Care au fost urmările răscoalei?

Făurirea statului național unitar român

Participarea României la primul război mondial

În anul **1914** a izbucnit un mare război. El a durat până în **1918** și s-a purtat, îndeosebi, între **Germania** și **Austro-Ungaria,** pe de o parte, și **Franța, Anglia** și **Rusia,** de altă parte. Pentru că acest război a prins în iureșul lui mare parte din țările lumii, s-a desfășurat pe aproape întregul Glob pământesc și s-a numit primul război mondial.

Cauza principală a războiului a fost dorința țărilor mari: Germania, Austro-Ungaria, Rusia, Franța, Italia, Statele Unite ale Americii de a cuprinde și împărți țările și continentele. Popoarele subjugate au căutat să profite de acest război pentru a se elibera.

La început, **România** n-a intrat în acest război, adică **a rămas neutră. Regele Carol a murit** chiar **în 1914.** Urmașul său,

Regele Ferdinand

Ferdinand, ca şi guvernul român de atunci, voia să intre în război numai dacă se puteau elibera provinciile româneşti de sub stăpânirea străină. Această străveche dorinţă a poporului român era asemenea dorinţei polonilor, sârbilor, cehilor, precum şi a Transilvaniei şi Basarabiei şi a altor popoare supuse de Austro-Ungaria, Imperiul Otoman şi Germania.

În **vara** anului **1916,** România a început războiul împotriva Austro-Ungariei şi a Germaniei. Armata română a trecut Munţii Carpaţi şi a înaintat în Transilvania. Populaţia română a primit-o cu mare bucurie. Atacaţi de armate puternice, ostaşii români au fost nevoiţi să se retragă.

În retragere, ei au dat grele **bătălii la Târgu-Jiu** şi la **Predeal.** Armata germană a ocupat Bucureştiul, iar guvernul român s-a refugiat la Iaşi. Sondele de petrol şi multe hambare de grâu au fost incendiate. Poporul român a suferit cumplit din pricina foametei, a frigului şi a bolilor. Au avut de îndurat ocupaţia duşmană, jecmănitoare, aspră şi umilitoare.

Soldaţi români trecând Munţii Carpaţi, pentru eliberarea Transilvaniei

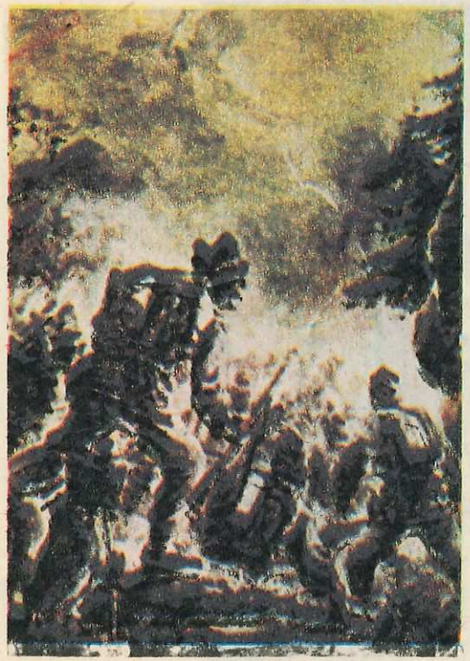

Bătăliile de la Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz. Mult mai numeroşi şi mai bine înarmaţi, duşmanii voiau să ocupe, cu orice preţ, şi Moldova, să ajungă la Iaşi şi să subjuge toată România. Ostaşii români au rezistat sub deviza: „Pe-aicea nu se trece!“ Luni de zile s-au străduit armatele austro-ungare să spargă frontul la **Oituz** şi **Mărăşeşti,** dar ostaşii noştri nu s-au lăsat: s-au bătut pentru fiecare palmă de pământ românesc. În **vara anului 1917,** nemţii au hotărât să ocupe toată România. Ca să încurajeze ostaşii, regele Ferdinand a vizitat de mai multe ori frontul, făgăduind ţăranilor ostaşi o nouă împroprietărire. Pe frontul de la Mărăşeşti, armata română era comandată de generalul **Eremia Grigorescu,** un bărbat curajos, priceput în treburile războiului. **Mareşalul german von Mackensen** a adus la **Mărăşeşti** cei mai buni soldaţi, foarte multe tunuri şi mari cantităţi de muniţie. Era sigur că va străpunge apărarea română. Prin nimicitoare bombardamente de artilerie au distrus reţelele de sârmă ghimpată, au incendiat case şi păduri, au prefăcut în pulbere tranşeele, adăposturile românilor.

Apoi, soldaţii germani au pornit la atac. Dar, spre marea lor uimire, au constatat că din gropi de obuz, din frânturi de tranşee, din râpe, ostaşii sar la luptă, cu grenade, cu baioneta, şi opresc puhoiul duşman. Mulţi români luptau chiar numai în cămăşi; şi când nu mai aveau gloanţe, loveau cu patul puştii în cei care veneau să le cotropească pământul strămoşesc. Aşa, cu neînchipuite jertfe, ostaşii noştri s-au luptat, zi şi noapte, mai bine de două săptămâni. Ca să oprească înaintarea nemţilor, căpitanul

Din eroicele lupte de la Mărăşeşti

Generalul Eremia Grigorescu

Grigore Ignat s-a jertfit cu întreaga lui companie de mitraliori. Însuşi, căpitanul Ignat a fost străpuns de o baionetă nemţească şi a murit îmbrăţişându-şi mitraliera cu care şi-a apărat patria. Au pierit atunci mulţi eroi, dintre care şi o vitează fată din Gorj, **Ecaterina Teodoroiu.** Încă de la începutul războiului, ea s-a angajat ca voluntară în armată şi a luptat, fără frică de moarte.

Duşmanul n-a putut trece pe la Mărăşeşti şi nici pe altundeva. Mackensen a fost nevoit să se retragă.

Mausoleul de la Mărăşeşti, ridicat întru slava eroilor neamului – jertfiţi în războiul din 1916–1918

Însemnătatea victoriei din 1917. Vitejia cu care poporul şi-a apărat ţara, în vara anului 1917, a impresionat întreaga lume. Germanii n-au putut ocupa toată România, aşa cum se făleau. Pe celelalte fronturi, Franţa, Anglia, Italia s-au dovedit mai puternice. Înfrânte, Germania şi Austro-Ungaria au cerut pace. Victoriile de la Mărăşti, Oituz şi Mărăşeşti au întărit inimile fraţilor din Transilvania. Întregul popor român se pregătea pentru unirea din 1918.

Pe locul unde s-au desfăşurat luptele din vara anului 1917, poporul român a înălţat un mare monument, numit **Mausoleul de la Mărăşeşti.** Pe frontispiciul lui scrie cu litere mari: „Întru slava eroilor neamului".

Întrebări:

- Când a izbucnit primul război mondial?
- Povestiţi despre desfăşurarea bătăliilor de la Oituz şi Mărăşeşti!

Unirea Basarabiei, Bucovinei şi a Transilvaniei cu România: România Mare

Lupta pentru Unire. De sute de ani, poporul român râvnea să trăiască într-o singură ţară: România. De aceea, n-a uitat niciodată fapta lui Mihai Viteazul, care, în **1600,** zdrobind pe duşmani, a unit Ţările Române. Unirea Moldovei cu Ţara Românească, în **1859,** a bucurat nespus întregul nostru popor. De aceea, la războiul pentru cucerirea independenţei au participat români de pretutindeni.

În **1916,** armata română nu i-a putut alunga pe stăpânitorii austro-ungari din Transilvania. Dar victoriile de la Oituz şi de la Mărăşeşti au lovit greu în Imperiul Austro-Ungar, care a început să se destrame. În **1917,** în Rusia a izbucnit revoluţia. Ţarul a fost detronat. Armata rusă nu a mai vrut să lupte.

Prăbuşirea Imperiului Rus a grăbit şi **destrămarea Imperiului Austro-Ungar.** Ca urmare a prăbuşirii celor două imperii, în anul **1918, popoarele asuprite:** românii, cehii, polonezii, sârbii **s-au ridicat la luptă.**

După ce, la **22 ianuarie 1918, s-a constituit Republica Moldovenească Independentă,** la **27 martie** a aceluiaşi an, **Basarabia,** teritoriu al Moldovei care în 1812 fusese încorporat la Rusia ţaristă, **s-a unit cu România,** în urma hotărârii reprezentanţilor populaţiei dintre Prut şi Nistru.

La **28 noiembrie 1918, Congresul general al populaţiei din Bucovina a hotărât unirea cu România.**

Adunarea Populară de la Alba-Iulia. Cuprins de un puternic avânt patriotic şi revoluţionar, poporul român din Transilvania a cerut, într-un glas, Unirea cu România. Oamenii cei mai de vază, ţăranii, muncitorii, intelectualii transilvăneni şi-au ales delegaţi care să hotărască Unirea.

Într-adevăr, la **1 Decembrie 1918,** peste 100 000 de delegaţi ai satelor şi oraşelor transilvănene, în căruţe, cu trenul, călare ori pe jos, s-au adunat la Alba-Iulia. S-a organizat **Adunarea Populară de la Alba-Iulia,** cu misiunea de a vota unirea cu Patria-Mamă.

La Adunarea Populară de la Alba-Iulia, 100 000 de glasuri au proclamat, într-un puternic entuziasm, Unirea Transilvaniei cu România

Toţi cereau *«Unirea sau moartea!».* Toţi cântau *«Deşteaptă-te române»* şi

«Pe-al nostru steag e scris
Unire,
Unire-n cuget şi-n simţiri
Şi sub măreaţa lui umbrire
Vom înfrunta orice loviri...“

Entuziasmul poporului adunat la Alba-Iulia, pe **Câmpul lui Horea,** se asemăna cu cel de pe **Câmpia Libertăţii de la Blaj,** unde românii s-au strâns în mai 1848. Fraţii din România au sprijinit, din răsputeri, lupta transilvănenilor pentru Unire. Patrioţi şi oameni de seamă au întreţinut flacăra Unirii şi au grupat întregul popor în lupta pentru înfăptuirea ei.

Iuliu Maniu (1873–1953), preşedinte al Consiliului Dirigent al Transilvaniei (1918–1920) şi al Partidului Naţional-Ţărănesc în anii 1926–1933 şi 1937–1947.

Ţărani din comuna Galţiu, delegaţi la Adunarea Populară de la Alba-Iulia

La Alba-Iulia, delegații au hotărât, cu mare bucurie, Unirea veşnică şi neclintită cu România. **Proclamația de Unire** a fost citită de patriotul român **Vasile Goldiş.**

Îndată după aceasta au aderat de bunăvoie, la Unire, minorităţile naţionale care locuiau pe pământul Transilvaniei. Tuturor li s-au făgăduit drepturi egale cu românii.

În anul **1918** s-a desăvârşit Unirea tuturor românilor în acelaşi stat: **statul unitar naţional România.**

Însemnătatea Unirii din 1918. Unirea Transilvaniei cu România a însemnat împlinirea unui vis străvechi al poporului român. În tot cursul istoriei, de la zămislirea lui, poporul nostru a dus o luptă necurmată pentru libertate şi unire. Iubindu-şi cu ardoare pământul pe care trăia, iubindu-şi patria şi râvnind întotdeauna să trăiască liber, poporul român a ştiut să lupte şi să se sacrifice pentru acest măreț ideal. Iar atunci când şi împrejurările l-au ajutat, în 1859 şi în 1918, a înfăptuit Unirea națională. Statul român unitar, în granițele lui firești, s-a format prin lupta şi jertfa românilor de pretutindeni. Alba-Iulia a devenit simbolul acestei Uniri.

Prin desăvârşirea unității naționale, România a ajuns o țară cu o economie puternică, în plină înflorire. Bogățiile miniere au ajutat la dezvoltarea industriei şi la propăşirea întregului popor. În cultura țării s-au înscris însemnate succese.

Întrebări

- Cum s-a înfăptuit unirea Transilvaniei cu România?
- Povestiți desfăşurarea Adunării Populare de la Alba-Iulia!
- Care este însemnătatea Unirii din 1918?

LECTURĂ

Tricolorul Unirii

În satul Şercaia de lângă Făgăraş trăia o femeie văduvă, numită Maria lui Dandu. Avea cinci copii: două fete şi trei băieți. Bărbatul, muncitor la căile ferate, pierise într-un accident de tren, în 1900. Atunci, Transilvania era stăpânită de Austro-Ungaria. Dar românii nu doreau nimic mai mult decât unirea cu România. Deşi foarte săracă, Maria şi-a îndemnat, totuşi, băiatul cel mijlociu, pe Miron, să învețe carte. Miron era un băiețaş nălțuț, isteț, frumuşel şi, mai ales, avea osebită dragoste de învățătură. Dar a învăța carte românească atunci, în Transilvania, era foarte greu. Trebuia să treacă, pe furiş, în România. Deşi îşi iubea nespus mama, frații, căsuța părintească, satul, Miron a hotărât să plece peste munți. În ceasul plecării, Maria l-a luat de mână, l-a dus în odaia cea curată, a deschis lada în care ținea ce avea ea mai de preț. Şi, lăcrimând, a scos dintre pânzeturi de in un steag tricolor. I l-a arătat şi i-a spus:

– Acolo, peste munți, la frații români, ai să vezi multe şi ai să înveți multe. Ci, una s-o ştii de aici, că aista-i steagul nostru românesc: tricolorul Unirii. Noi, aici n-avem voie să-l scoatem la lumină. Ne pedepseşte stăpânirea. Dar tu, fiul meu, să te învrednicești a fi printre cei care mă vor ajuta să scot ist steag din ladă şi să-l arăt, nepedepsită, în lumina soarelui.

Miron a îngenunchiat şi a sărutat pânza tricoloră. Maria a împăturit-o cu grijă, şi-a aşezat-o înapoi în ladă, la loc de taină să n-o afle jandarmul împăratului,

Peste zece ani, în decembrie 1918, Miron Dandu s-a întors în Şercaia. Era acum flăcău voinic şi purta uniformă de locotenent al armatei române. Pe obrazul stâng avea o cicatrice, îl lovise un glonț dușman în bătălia de la Oituz. În ziua aceea, Maria lui Dandu din Şercaia a plâns de bucurie: întâi, pentru că i s-a întors feciorul acasă, apoi pentru că şi-a putut împodobi poarta cu tricolorul românesc, păstrat în ladă, ani şi ani. Şi cu toate că era iarnă, acea frântură din marele tricolor al Unirii româneşti strălucea, sărbătoreşte, în bătaia vântului şi în lumina soarelui.

România în anii 1918–1940

Războiul mondial a adus mari schimbări în întreaga lume: Anglia, Franța, S.U.A., învingătoare în acest război, se mențin Mari Puteri, Imperiul Austro-Ungar a dispărut, Imperiul Rus la fel, iar Rusia, zguduită de revoluție, a devenit Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste (U.R.S.S.). Germania, înfrântă, a devenit republică. Ea şi-a pierdut importanța de până atunci. În locul marilor imperii au apărut state noi: Polonia, Cehoslovacia, Iugoslavia, iar România şi-a întregit teritoriul național, prin unirea Transilvaniei, Basarabiei şi Bucovinei, răpite de împărățiile vecine.

Situația României după război. Războiul a pricinuit moartea a sute de mii de oameni; multe orașe, sate, drumuri, poduri au fost distruse. Ani de zile, poporul a trebuit să muncească din răsputeri pentru a vindeca rănile războiului, pentru a reface satele şi orașele, pentru a repara fabricile, căile ferate, drumurile, sondele şi a construit altele noi.

Țăranii au fost împroprietăriți, adică au primit pământ, așa cum li s-a făgăduit pe front. Dar nu întreg poporul era mulțumit. Strângeau averi şi trăiau bine mai ales cei care, în timpul războiului şi îndată după pace, au acaparat multe din averile țării: moşii, fabrici, sonde, bănci.

În **1923,** Parlamentul României întregite a votat o **Constituție**, legea de bază sau legea legilor, după care poporul îşi rânduia viața.

Ca şi până atunci, în fruntea țării se afla regele. Adevărata conducere o aveau însă Parlamentul (puterea legislativă) şi Guvernul (puterea executivă).

Parlamentul se compunea din **Adunarea deputaților** şi **Senat.** Deputații şi senatorii se alegeau prin vot universal, cuprinzând însă numai bărbații. Ei erau propuşi de diverse partide. Cele mai însemnate partide au fost: **Partidul Național-Liberal** şi **Partidul Național-Țărănesc.**

Deşi aveau drept de vot, țăranii, muncitorii, oamenii săraci nu puteau participa la conducerea țării. Se **reorganizează Partidul Social Democrat** care, în **1921,** s-a transformat în **partid comunist.** În anul **1924, acest partid,**

datorită politicii sale antinaționale, a fost interzis prin lege.

Evenimente politice mai de seamă. În **1927** a murit regele Ferdinand. Cum prințul Carol al II-lea renunțase la tron, ca **rege a fost proclamat** fiul său, **Mihai.** Dar, pentru că era minor, conducerea țării a trecut în seama unei **Regențe,** alcătuită din trei persoane.

În **1930,** prințul Carol al II-lea s-a întors, pe neașteptate, în țară şi a fost **proclamat rege,** în locul **fiului** său, căruia **i s-a dat titlul de Mare Voievod de Alba-Iulia.**

În timpul acesta **(1929–1933),** în lume s-a produs o **criză economică generală,** resimțită şi la noi. Muncitorii, îndeosebi ceferiştii şi petroliştii, nemaiputând îndura viața grea şi salariile mici au făcut greve. Greva de la Atelierele „Griviță" din Bucureşti a durat mai multe zile şi, datorită provocărilor unor agitatori, a fost înăbuşită **(februarie 1933).**

Nici țăranii nu trăiau bine. Proprietățile lor se fărâmițau mereu; mulți se îndatorau la bănci şi, cum grânele aveau preț mic, ei nu-şi mai puteau plăti datoriile.

Făcând mari împrumuturi în străinătate, guvernul a căutat să ajute industria şi producția agrară. În general, economia românească a progresat mult în perioada interbelică.

Primejdia fascismului. Îndată după primul război mondial, în Italia, şi apoi în Germania, s-au organizat partide care aveau în program pregătirea unui nou război şi revizuirea tratatelor de pace. Acționând prin violență, partidul fascist condus de **Hitler** a luat puterea în Germania **(1933).** Imediat, au început pregătirile de război, în scopul de a răzbuna înfrângerea din 1918.

România nu a putut scăpa de politica de forță a Marilor Puteri. Mai ales că era vecină cu Uniunea Sovietică, țară comunistă, aflată sub dictatura lui Stalin, iar Germania lui Hitler avea mare interes pentru petrolul şi grâul nostru.

Ca să-şi apere libertatea, hotarele şi pacea, România a făcut o alianță cu Cehoslovacia şi Iugoslavia, numită **Mica Înțelegere.** Aceasta urmărea să combată pe cei care pregăteau războiul şi să oblige guvernul din Ungaria de a renunța la politica de revizuire a tratatelor care vizau ocuparea Transilvaniei şi a unor părți din Cehoslovacia şi Iugoslavia. De asemenea, România a încheiat, împreună cu Grecia, Turcia şi Iugoslavia, o alianță numită

Înţelegerea Balcanică. În lupta pentru apărarea păcii s-a remarcat omul de stat român **Nicolae Titulescu.**

Din dorinţa de a conduce după voie, în **1938,** regele Carol al II-lea a **desfiinţat partidele** şi a dat **o nouă constituţie,** care-i dădea puterea de a menţine ordinea, cu orice preţ.

El era susţinut de oameni politici care se temeau şi de fascism, adică de Germania, şi de comunism, adică de U.R.S.S. Ambele aceste ţări ameninţau libertatea şi integritatea României. Îngrijorarea devenea tot mai mare. Ameninţată din toate părţile, România a început să se pregătească de apărare, fabricând arme şi instruind soldaţii. Păstrarea integrităţii hotarelor era dorinţa, hotărârea şi idealul tuturor românilor.

Al doilea război mondial – un moment deosebit de greu pentru România

Trebuie ştiut că al doilea război mondial l-au pregătit marile state, care vroiau să împartă, din nou, lumea, pentru a o stăpâni. Cele mai bine pregătite de război au fost statele care aveau guverne fasciste: Germania, Italia şi Japonia. Aceste guverne erau susţinute de marii bancheri şi fabricanţi de arme din lume. Vinovate sunt şi celelalte state mari, care n-au căutat să oprească înarmarea ţărilor fasciste. Le-a îngăduit să ocupe ţări ca Austria, Cehoslovacia, Abisinia.

Ca să iustifice înarmarea, guvernul german declară că se pregăteşte să lupte împotriva comunismului şi a Uniunii Sovietice.

Sfâşierea hotarelor României. În **august 1939,** s-a produs un fapt cu totul neasteptat: **Hitler s-a înţeles cu Stalin,** conducătorul Uniunii Sovietice. Prin această înţelegere, fiecare şi-a luat libertatea de a ocupa teritoriile dorite. După ce au înfrânt Polonia, Hitler şi Stalin au împărţit această ţară între ei. În iunie 1940, **Rusia a ocupat Basarabia şi nordul Bucovinei. Bulgaria a fost îndemnată să ne ceară două judeţe din Dobrogea (Cadrilaterul).** Peste puţin timp, în **august 1940, Germania şi Italia, prin Dictatul de la Viena, au rupt din trupul ţării nordul Transilvaniei, pe care l-au predat Ungariei.**

Regele Carol al II-lea şi-a pierdut încrederea poporului şi a fost nevoit să plece din ţară **(septembrie 1940).** Părăsit de toţi aliaţii de până atunci, fără nici un ajutor din afară, poporul român a îndurat cele mai mari pierderi şi mai dureroase umilinţe. **Mihai I a redevenit rege,** iar în fruntea guvernului a fost pus un general, Ion Antonescu, cu titlul de conducător al statului.

Antonescu a creat, iniţial, un guvern împreună cu legionarii, care, încurajaţi şi de germani, au ucis mulţi oameni nevinovaţi, între care şi pe strălucitul cărturar Nicolae Iorga. Apoi, legionarii au vrut să-l răstoarne de la putere pe Antonescu. Sprijinit de armată, generalul i-a alungat pe legionari din guvern şi a alcătuit un guvern din tehnicieni. Totodată, s-a angajat faţă de Hitler ca România să meargă în război alături de Germania, împotriva U.R.S.S., cu scopul de a elibera Basarabia şi nordul Bucovinei şi de a le uni cu România, cum era drept. Şi cum nu era altă cale, a încheiat o

alianță cu Germania, care obținea mari victorii învingând cinci țări europene, între care şi Franța.

Hitler căuta să pună stăpânire pe toate bogățiile țării ca să le folosească în război. În acest scop, a început să trimită în țara noastră tot mai mulți soldați şi armament.

România şi războiul dintre Germania şi U.R.S.S. Neizbutind să supună Anglia, Hitler a început, în **iunie 1941,** războiul cu U.R.S.S. În drum spre U.R.S.S., armatele germane trebuiau să treacă şi prin România. O dată cu armatele germane, o bună parte din **armata română a trecut Prutul şi, luptând, a eliberat Basarabia şi nordul Bucovinei; apoi a participat la ocuparea oraşului Odesa.** Dorința românilor era ca armata să se întoarcă în țară. Dar Hitler i-a cerut mareşalului Antonescu să continue războiul până la înfrângerea U.R.S.S.

Astfel, o parte din armata română a ajuns, dând lupte grele, alături de nemți, până la fluviul Volga. Ajutată de Anglia şi de S.U.A., U.R.S.S. a izbutit să-şi refacă armata, să-i înfrângă pe germani şi să-i alunge din țară.

După aceea, armatele sovietice au pătruns în țara noastră. În **după amiaza zilei de 23 august 1944,** la Palatul Regal a fost **arestat mareşalul Antonescu** şi s-a format un **nou guvern,**

Eroice lupte pentru eliberarea unui oraş din Ungaria

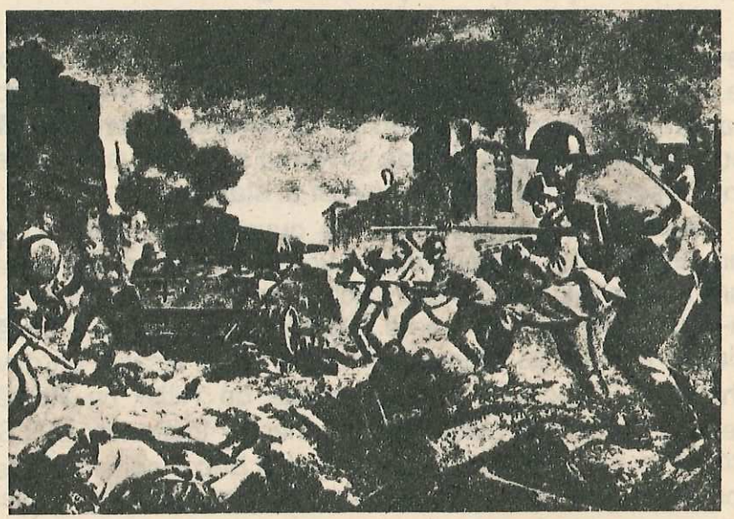

Ostaşii români au dat multe şi eroice jertfe în luptele din Munții Tatra
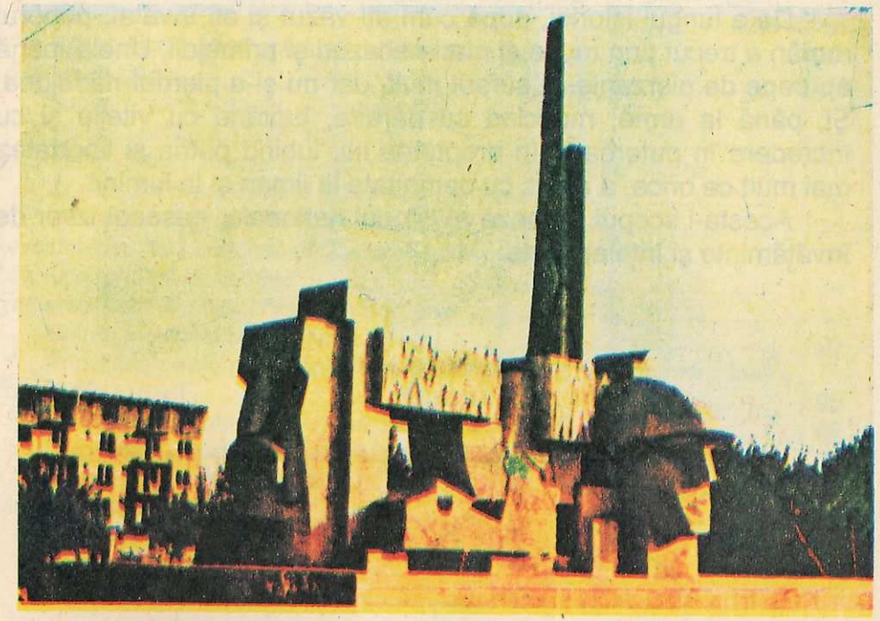
Monumentul eroilor din Carei, pentru cinstirea celor care au luptat pentru eliberarea țării